

ISSN 1905-7245

JWP

Japan Watch Project

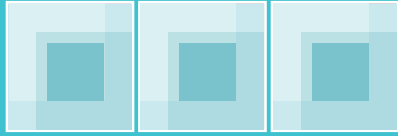
Vol.2 No.3 กรกฎาคม - กันยายน 2551

- 1 ปี กับ JTEPA

- การเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรม
ของญี่ปุ่นและภัยต่อการ
เปลี่ยนแปลงทางสังคมและ
วัฒนธรรมของประเทศไทย :
กรณีศึกษาการเรียนการสอน
ภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ในเขตภาคใต้

- Thai - Japanese economic
relations after the economic
crisis 1997: The case of
JTEPA.

สารบัญ

แฉดววงววจัย

-1 ปี กับ JTEPA

ตรีเทพ นพคุณ,
พิชญะ ลภัสอำรง

1

รายงานการววจัย

- การเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและนัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย: กรณีศึกษาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตภาคใต้
The transfer of Japanese culture and its implications on social and cultural changes in Thailand: A case study of instruction of the Japanese language in southern high schools”

นิตศากร ทองนอก

7

- Thai - Japanese economic relations after the economic crisis 1997: The case of JTEPA.

รุ่งนภา ลัดคนาพรวิสิฐ

34

Japan Anatomy

- เกิดอะไรขึ้นกับรอบแฉด?

กมลวรรณ สมดี

89

Contributors

The Other Sides of the Sun

“1 ปี กับ JTEPA”

ดร.ตรีเทพ นพคุณⁱ
และ พิชญะ ลภัสธำรงⁱⁱ

JTEPA ยังเปรียบเสมือนเด็กที่กำลังหัดเดิน จึงต้องการการประคับประคองจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องการข้อคิดเห็นจากภาคเอกชนเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่อง และเตรียมไว้สำหรับไทยกับญี่ปุ่นที่จะมานั่งทบทวนข้อตกลงในอีก 9 ปีข้างหน้า

และแล้วความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น หรือ JTEPA (เจเทป้า) ก็ได้มีการดำเนินการมาครบรอบ 1 ปี ในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 และเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมา กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จึงได้จัดงานสัมมนา “1 ปีกับ JTEPA” ขึ้นมา เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากภาคเอกชนถึงโอกาสและผลกระทบจากการบังคับใช้ JTEPA โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการเกษตร ซึ่งมีผู้แทนจากสหกรณ์การเกษตรและผู้ประกอบการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปเข้าร่วมเป็นวิทยากรในการสัมมนาครั้งนี้ด้วย

ในพิธีเปิดการสัมมนา นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกำกับดำเนินการตามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น ได้กล่าวเปิดงานว่า JTEPA ยังเปรียบเสมือนเด็กที่กำลังหัดเดิน จึงต้องการการประคับประคองจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องการข้อคิดเห็นจากภาคเอกชนเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่อง และเตรียมไว้สำหรับไทยกับญี่ปุ่นที่จะมานั่งทบทวนข้อตกลงในอีก 9 ปีข้างหน้า

ก่อนที่เราจะมาพูดคุยกันเรื่องเนื้อหาของการสัมมนา ขอแนะนำกรอบการทำงานและสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในรอบ 1 ปี พอสังเขปดังนี้

ⁱ นักการทูตระดับปฏิบัติการ กองเอเชียตะวันออก 4 กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ

ⁱⁱ นักการทูตระดับปฏิบัติการ กองประมวลและวิเคราะห์ข่าว กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

1. ในส่วนของไทย มีคณะกรรมการหรือ “กลไก” ชุดใหญ่ที่เรียกว่า คณะกรรมการกำกับการดำเนินการตามความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่น สำหรับความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน ทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินการในภาพรวม

2. คณะกรรมการกำกับฯ นี้ควบคุมคณะอนุกรรมการย่อยๆ อีก 19 คณะ ครอบคลุมเรื่องการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน การเคลื่อนย้ายคน รวมทั้งสาขาความร่วมมือต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว การเกษตร การศึกษา ฯลฯ โดยในช่วงปีที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการชุดต่างๆ ก็เริ่มทยอยดำเนินการความร่วมมือกับฝ่ายญี่ปุ่นไปบ้างแล้ว

3. เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมา ฝ่ายไทยและฝ่ายญี่ปุ่นได้จัดการประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ซึ่งเป็นการประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูงของภาครัฐ ครั้งที่ 2 โดยไทยได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นเร่งพิจารณาปัญหาการไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะสินค้าปลาหูนากระป๋อง และสับปะรดสด ในขณะที่ญี่ปุ่นได้เร่งรัดให้ไทยพิจารณาแก้ปัญหาให้กับผู้ประกอบการเหล็กเช่นกัน ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะไปหารือต่อในเวทีการค้าสินค้า ซึ่งคาดว่าจะกำหนดการประชุมได้ภายในครั้งแรกของปี 2552

ที่นี้ ลองมาดูเนื้อหาของการสัมมนากันบ้าง การสัมมนาแบ่งออกเป็น 4 ภาคหลัก ได้แก่ (1) ภาพรวมการค้า (2) ภาพรวมการลงทุน (3) การค้าสินค้าเกษตรและความปลอดภัยทางอาหาร (4) ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์การเกษตรไทย-ญี่ปุ่น โดยมีวิทยากรจากหลายภาคส่วนเข้าร่วมให้ความรู้ เช่น ภาคเอกชน ได้แก่ สภาหอการค้า สมาคมอุตสาหกรรม สมาคมแช่เยือกแข็ง กลุ่มสหกรณ์ ภาครัฐ ได้แก่ กรมการค้าระหว่างประเทศ (กระทรวงพาณิชย์) กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) และนักวิชาการจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) สรุปสาระได้ดังนี้

ภาพรวมการค้า

ญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย คิดเป็นร้อยละ 15.90 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด นับตั้งแต่ JTEPA มีผลบังคับใช้จนถึงเดือนกันยายน 2551 มีมูลค่าการค้ารวมประมาณ 1.48 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าประมาณร้อยละ 18.95 สินค้าไทยส่งออกไปญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.38 และมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.94

หากมองตัวเลขการค้าในภาพรวม ไทยยังขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นอยู่ แต่หากมองเฉพาะมูลค่าการค้าจากการใช้สิทธิภายใต้ JTEPA ไทยได้ดุลญี่ปุ่นอยู่ถึง 114,254.43 ล้านบาท **แสดงว่า JTEPA ได้ให้ประโยชน์กับผู้ส่งออกสินค้าฝ่ายไทย** และการขาดดุลส่วนใหญ่เกิดจากการนำเข้าสินค้าประเภทเครื่องจักร อะไหล่ และชิ้นส่วนเพื่อมาเป็นส่วนประกอบในการผลิตสินค้าส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ อีก จึงอาจเรียกได้ว่าการขาดดุลกับญี่ปุ่นเป็น **“การลงทุน” ที่จำเป็นเพื่อการนำรายได้เข้าประเทศ**

การเปิดเขตการค้าเสรีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะทำได้ดีเมื่อมีการขยายผลไปทั้งทางลึกและทางกว้าง กล่าวคือ ทำให้คู่ค้าที่ทำการค้าขายกันอยู่แต่เดิมค้าขายกันมากขึ้น (ทางลึก) และดึงดูดให้คนที่ยังไม่เคยทำการค้าด้วยกันมาก่อนมาเข้าร่วมในตลาด (ทางกว้าง) ทั้งนี้ หากมีการใช้สิทธิประโยชน์เต็มที่จาก JTEPA สินค้าไทยจะได้รับการลดหย่อนภาษีประมาณ 6 พันล้านบาทต่อปี และสินค้าญี่ปุ่นได้รับการลดหย่อนภาษี 4 พันล้านบาท แต่ใน **ปัจจุบันมีการใช้สิทธิอยู่เพียงร้อยละ 56 ของ**

มูลค่าการค้าทั้งหมด เป้าหมายต่อไปจึงอยู่ที่การให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ให้มีความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติเพื่อไม่ให้เสียสิทธิรับการลดหย่อนภาษี

โอกาสของฝ่ายไทยมีอยู่หลายเรื่อง เช่น ศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการผลิตของภูมิภาคอาเซียน ความสำเร็จเปรียบในหมวดสินค้าสิ่งทอชั้นสูงและสินค้าแบรนด์เนม ความสำเร็จทางด้านอาหารที่เป็นที่เชื่อถือมายาวนาน เป็นต้น ในส่วนของกระทรวงพาณิชย์เองก็มีโครงการสนับสนุนหลายโครงการ ทั้งโครงการพัฒนาคุณภาพสิ่งทอไทย และการจัดตั้งกองทุนเพื่อผู้ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า

อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะว่า ระเบียบของทางราชการยังเข้าใจยาก ควรมีการอำนวยความสะดวกให้กับผู้มีเรื่องร้องเรียนที่ได้รับผลกระทบมากขึ้น **และควรขยายขอบเขตของกองทุนไปเพื่อสนับสนุนการใช้ประโยชน์ด้วย** เช่น การประชาสัมพันธ์ และการสัมมนาเกี่ยวกับสิทธิในการลดหย่อนภาษีแก่กลุ่มผู้ประกอบการ เป็นต้น

ภาพรวมการลงทุน

แม้ว่า JTEPA จะให้โอกาสลดหย่อนภาษีสินค้าระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้ผู้ประกอบการชาวญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนสร้างฐานการผลิตในไทยเพื่อส่งออกสินค้ากลับไปยังญี่ปุ่นหรือต่างประเทศ แต่จากการศึกษาของ BOI บ่งชี้ว่า JTEPA ไม่ได้มีส่วนช่วยให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ แต่ปัจจัยที่สำคัญอยู่ที่ทิศทางนโยบายอุตสาหกรรมของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของนักลงทุนในระยะยาว หากมองในแง่ดี JTEPA มีส่วนช่วยในแง่การสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนในแง่ที่ว่า รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับญี่ปุ่นและยึดมั่นในระบบตลาดเสรี ซึ่งเห็นได้จากการสำรวจความเห็นของผู้ประกอบการชาวญี่ปุ่นเห็นว่าความตกลงการค้าเสรีกับไทยสำคัญที่สุดในการบรรเทาความตกลงทั้งหมดที่ญี่ปุ่นมีอยู่

ที่น่าประหลาดใจ คือ ความตกลงการค้าเสรีกับภูมิภาคอื่นๆ กลับมีส่วนช่วยในการลงทุนจากญี่ปุ่นในไทยเพิ่มขึ้น เช่น ความตกลง FTA ระหว่างอาเซียน-อินเดีย และอาเซียน-สหภาพยุโรป เพราะทั้งอินเดียและยุโรปเป็นตลาดขนาดใหญ่ ญี่ปุ่นจึงมองว่าไทยสามารถเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออกสินค้าไปยังภูมิภาคเหล่านั้นได้

อย่างไรก็ดี ประเด็นที่น่าเป็นห่วงยิ่งกว่าคือ นักลงทุนญี่ปุ่นสูญเสียความเชื่อมั่นจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของไทยที่ยืดเยื้ออย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน แม้แต่ในปี พ.ศ. 2535 ที่เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ชาวญี่ปุ่นยังมีความเชื่อมั่นว่าความขัดแย้งทางการเมืองของไทยจะได้รับการแก้ไขโดยสันติวิธีในเวลาอันรวดเร็ว แต่จากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2551 ชาวญี่ปุ่นเริ่มตั้งคำถามว่า คนไทยรักสงบจริงหรือไม่ โดยล่าสุดธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (JBIC) ได้ทำการสำรวจประเทศที่นำลงทุนที่สุดพบว่า เวียดนามได้แซงหน้าไทยไปแล้ว ทำให้อาจมีผลกระทบให้ผู้ลงทุนรายใหม่ไปลงทุนในเวียดนามแทน

นโยบายของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อกับนักลงทุนต่างชาติ คือ กฎหมายการประกอบธุรกิจคนต่างด้าว ที่จะจำกัดขอบเขตอาชีพที่คนต่างด้าวทำได้ ซึ่งก่อให้เกิดอุปสรรคในการส่งบุคลากรจากญี่ปุ่น เช่น วิศวกรเฉพาะทาง ทำให้ไม่เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี อีกทั้งยังมีการร้องเรียนถึงปัญหาพิธีการศุลกากรที่ไม่มีความแน่นอนในการจำแนกหมวดประเภทสินค้า เนื่องจากสินค้าบางประเภทขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่แต่ละคน และความล่าช้าที่อาจเกิดจากความไม่แน่นอนดังกล่าว อาจทำให้สายการผลิตโดยรวมต้องหยุดทั้งหมดเพราะสินค้าส่งมาไม่ทันเวลา

ปัญหาเหล่านี้จึงจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังจากรัฐบาล เพื่อให้สัญญาที่ส่งออกไปยังนักลงทุนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะภาพที่ผ่านมานักลงทุนมักมองว่า BOI เป็น “นางกวัก” คอยเชิญชวนให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนอยู่ตลอดเวลา แต่พอมาถึงแล้วกลับมีกฎระเบียบมากมายเป็นเสมือน “ยาม” ที่คอยไล่แขกออกไป

การศึกษาค่าเกษตรและความปลอดภัยทางอาหาร

ในภาพรวม สินค้าเกษตรสามารถส่งออกได้เป็นอันดับต้นๆ ของไทย ได้แก่ สัตว์น้ำและผักผลไม้สด รวมทั้งอาหารแปรรูปจากเนื้อสัตว์และผักผลไม้ โดยมูลค่าการส่งออกโดยเฉลี่ยอยู่ที่ปีละ 7 หมื่นล้านบาท **การใช้ประโยชน์จากสิทธิในการลดหย่อนภาษีของสินค้าเกษตรคิดเป็นร้อยละ 40 ของการใช้ประโยชน์ทั้งหมด**

เป็นที่ทราบกันดีว่ามาตรฐานทางด้านความปลอดภัยและคุณภาพของญี่ปุ่นเข้มงวดมาก และเป็นปัญหาหนักอกสำหรับผู้ผลิตหลายๆ ราย แต่ในความเป็นจริง มาตรฐานที่เข้มงวดเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดาของประเทศที่เป็นเกาะ เนื่องจากมีพืชพันธุ์เฉพาะถิ่นที่อ่อนไหวต่อการบุกรุกของสายพันธุ์ใหม่ๆ ซึ่งอาจทำลายระบบนิเวศโดยรวมได้ ประกอบกับผู้บริโภคชาวญี่ปุ่นขึ้นชื่อว่าบริโภคอาหารด้วย “ตา” สินค้าทุกอย่างจึงต้องมีความสวยงามน่าดึงดูด และมีความสม่ำเสมอเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้ประกอบการไทยจึงต้องทำความเข้าใจความต้องการของตลาดญี่ปุ่นเสียก่อน หากสามารถตอบสนองกับความ ต้องการตรงนี้ได้ เชื่อได้ว่าญี่ปุ่นจะเป็นลูกค้าที่ซื้อสัตย์สามารถทำการค้าขายไปด้วยได้อีกยาวนาน และพร้อมที่จะจ่ายในราคาที่แพงกว่าเพื่อสินค้าที่มีคุณภาพตามสั่ง

บางครั้งมีเสียงครหาว่า มาตรฐานที่เข้มงวดของญี่ปุ่นเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตในประเทศหรือไม่ ในบางกรณีก็จำเป็นต้องแยกประเด็นว่า มาตรการบางอย่างมีผลบังคับใช้เฉพาะกับสินค้าไทยหรือไม่ หรือมีเหตุผลเพราะเป็นความจำเป็นของตลาดญี่ปุ่นเอง ตัวอย่างเช่น ระบบสืบค้นต้นตอ (traceability) ที่สามารถสืบค้นได้ว่านมสดขวดนี้มาจากวัวตัวใดในฟาร์มใด มีการให้อาหารหรือฉีดวัคซีนแบบใดบ้าง ซึ่งอาจฟังดูยุ่งยาก แต่สิ่งเหล่านี้เป็นมาตรฐานที่ผู้ประกอบการชาวญี่ปุ่นเองก็จำเป็นต้องปฏิบัติ เพื่อกรณีที่ผู้บริโภคเกิดการแพ้สารเคมีในอาหารสัตว์ หรือแม้แต่การติดเชื้อจากโรควัวบ้า สามารถสืบหาแหล่งที่มาของการแพร่เชื้อได้ไม่ยาก เขาทำกันถึงขนาดนี้จึงสามารถเข้าใจได้ว่า มาตรฐานนี้เป็นไปเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค หากผู้ประกอบการไทยปฏิบัติตามมาตรฐานนี้ได้ ก็จะเป็นประโยชน์แก่ลูกหลานของเราเองที่จะมีโอกาสบริโภคสินค้าที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า มาตรฐานของญี่ปุ่นมีเหตุมีผล และเป็นไปเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค หรือเพื่อตอบสนองรสนิยมของผู้บริโภค สิ่งที่ผู้ผลิตไทยสามารถกระทำได้ คือ การรักษาคุณภาพอย่างสม่ำเสมอและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีแนวโน้มที่จะกำหนดมาตรการที่เข้มงวดยิ่งขึ้น และหากสินค้าไทยสามารถผ่านมาตรฐานที่เข้มงวดของญี่ปุ่นได้แล้ว ตลาดอื่นๆ ทั่วโลกต่างก็ยินดีที่จะซื้อหาสินค้าไทย เพราะความเชื่อมั่นในคุณภาพที่ได้รับการรับรองจากญี่ปุ่นแล้ว

ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์การเกษตรไทย-ญี่ปุ่น

สหกรณ์การเกษตรของไทยและญี่ปุ่นมีความร่วมมือระหว่างกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ในหลากหลายด้าน ทั้งการที่สหกรณ์ญี่ปุ่นส่งเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำทางเทคนิค สถาบันวิจัยทางการเกษตรญี่ปุ่นรับสมาชิกสหกรณ์ไปฝึกงาน ญี่ปุ่นส่งผู้เชี่ยวชาญมาประจำที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า สหกรณ์การเกษตรบางแห่งจะสามารถใช้พลังงานทดแทนจากก๊าซที่ได้จากปุ๋ยหมักได้อีกด้วย ในขณะที่สินค้าของสหกรณ์ที่มีการส่งออกไปญี่ปุ่นมีกล้วยหอมทอง สินค้าหัตถกรรม กุ้งชีวาภาพ หน่อไม้ฝรั่ง และมะม่วงน้ำดอกไม้ เป็นหลัก

ทั้งนี้ ภายหลังจากที่ JTEPA มีผลใช้บังคับ ภาชนำเข้าของสินค้าดังกล่าวก็ได้รับการลดหย่อน ส่งผลให้สหกรณ์ญี่ปุ่นเสนอราคาซื้อที่ดีขึ้นและยังต้องการสินค้าอีกมาก โดยเฉพาะกล้วยหอมที่มีสัดส่วนการส่งออกมากกว่าร้อยละ 36 แต่ปัญหายังอยู่ที่มาตรฐานคุณภาพที่เข้มงวด โดยเมื่อปี พ.ศ. 2549 ญี่ปุ่นได้ตั้งมาตรฐานนำเข้าผลิตภัณฑ์การเกษตรให้ปลอดภัยจากสารพิษกว่า 700 ชนิด ทำให้เกษตรกรที่สามารถรักษามาตรฐานการผลิตได้ยังมีไม่พอกับความต้องการ จึงจำเป็นต้องให้การสนับสนุนเกษตรกรทางด้านวิชาการ และความรู้ด้านการตลาดด้วย

อย่างไรก็ดี อุปสรรคสำคัญอีกประการอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเกษตรกรที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปลูกพืชแบบปลอดภัยจากสารพิษ เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากจะเชื่อในคำแนะนำของผู้ค้าปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมากกว่าคำแนะนำของสหกรณ์ จึงขาดการรักษาคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ข้อเสนอหนึ่งจากตัวแทนสหกรณ์ คือ การปลูกฝังจิตสำนึกให้หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี และความตั้งใจในการรักษาคุณภาพ ซึ่งน่าจะให้ผลที่ยั่งยืนกว่าการบีบบังคับด้วยสัญญาในลักษณะ contract farming

สรุป

กล่าวโดยสรุป JTEPA ได้เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการไทยมีโอกาสได้ใช้สิทธิประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่การรักษามาตรฐานความปลอดภัยและคุณภาพให้ได้ตามความต้องการของฝ่ายญี่ปุ่น ซึ่งภาครัฐของไทยยังคงต้องให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถใช้ประโยชน์จาก JTEPA ได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ความตกลง JTEPA นี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ เนื่องจากความตกลงได้กำหนดให้สามารถทบทวนความตกลงได้ในปีที่ 10 หลังจากที่มีผลใช้บังคับ อย่างไรก็ตาม การระดมสมองและความคิดเห็นจากภาคเอกชนและภาคประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เพื่อทำการปรับปรุง JTEPA ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนไทยทุกคนต่อไป ทำเช่นนี้ หวังว่าคงได้มีโอกาสนำเกร็ดและสาระดีๆ มาเล่าสู่กันฟังในฉบับต่อไป ครับ

โครงการ การเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและนัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย: กรณีศึกษาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตภาคใต้

The Transfer of Japanese Culture and its Implications on Social and Cultural Changes in Thailand: A Case Study of Instruction of the Japanese Language in Southern High Schools*

นิตสาร ทองนอก*

ความสำคัญของปัญหา

หากพิจารณาจากสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันพบว่า การเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นสู่ประเทศไทยนั้นส่วนหนึ่งดำเนินไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่อย่างไรก็ตามฝ่ายญี่ปุ่นเองก็ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการให้ความรู้แก่คนไทยได้รู้จักกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นให้มากขึ้นโดยผ่านทางองค์กรหน่วยงานต่างๆ

มนุษย์เราไม่มีใครที่จะหยุดนิ่งอยู่กับที่ คนเราจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมที่ตนดำรงอยู่และสังคมอื่นๆ ที่ตนต้องไปสัมพันธ์เกี่ยวข้อง และเมื่อระบบการคมนาคมพัฒนาจนทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการสัญจรไปมาก็ยิ่งทำให้คนเรามีโอกาสในการติดต่อสัมพันธ์กับคนในสังคมอื่นๆ ได้มากและหลากหลายยิ่งขึ้น ดังนั้นจากกล่าวได้ว่าเมื่อเรามีโอกาสในการติดต่อสื่อสารกับวัฒนธรรมอื่นและรู้จักวัฒนธรรมอื่นที่นอกเหนือจากวัฒนธรรมของเราเองมากขึ้น โอกาสของการเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มและระหว่างวัฒนธรรมก็มีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมในที่นี้หมายถึงวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งได้มีการเคลื่อนไปยังอีกสังคมหนึ่ง ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนาของผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมและทั้งการซึมซับและการเรียนรู้ผ่านระบบของผู้รับวัฒนธรรมใหม่

ในอดีตการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเด่นชัดจากกรณีการล่าอาณานิคม เมื่อประเทศที่มีอำนาจที่เหนือกว่าสามารถเข้าครอบครองดินแดนนั้นได้ก็จะบีบบังคับให้ประเทศในอาณานิคม

* รายงานการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของ “โครงการการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและนัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย: กรณีศึกษาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้ The Transfer of Japanese Culture and its implications on Social and Cultural Changes in Thailand: A Case Study of Instruction of the Japanese Language in Southern High Schools ” ผู้วิจัย คือ นิตสาร ทองนอก

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รับและเรียนรู้ภาษา ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม
ต่างๆ ของประเทศตน แต่ในปัจจุบันอำนาจและ
อิทธิพลทางเศรษฐกิจ รวมถึงสื่อและเทคโนโลยีได้
กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ประเทศที่มีอำนาจทาง
เศรษฐกิจได้ใช้ขยายตลาดการค้าเพื่อดำรงความมี
เสถียรภาพของการเป็นประเทศมหาอำนาจทาง
เศรษฐกิจ ขณะเดียวกันเหล่าประชาชาติที่ยังไม่มี
ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเองก็ต้องการมีความ
สัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศที่มีอำนาจทาง
เศรษฐกิจ ดังนั้นการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมใน
ปัจจุบันจึงได้เปลี่ยนมาอยู่ในรูปแบบการค้าข้ามชาติ
การท่องเที่ยว การศึกษาเป็นสำคัญ และจากการที่
ปัจจุบันโลกเราได้พัฒนาไปสู่สังคมสารสนเทศซึ่ง
แม้ว่าคนเราไม่มีการเดินทางติดต่อไปมาระหว่างกัน
แต่เราก็สามารถติดต่อสื่อสารหรือรับรู้ข่าวสารและ
วัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งได้โดยผ่านทางระบบ
สื่อสารที่ทันสมัย ได้แก่ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต
โทรทัศน์ระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า
ระบบสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการเร่งให้เกิดการ
เคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมในอัตราที่เร็วและขยาย
พื้นที่ออกไปมากขึ้น

การเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมมีผลต่อทั้งผู้เป็น
เจ้าของวัฒนธรรมและผู้รับวัฒนธรรมใหม่กล่าวคือ
เมื่อวัฒนธรรมที่เคลื่อนย้ายเข้ามาที่เป็นที่รู้จักหรือได้
รับความนิยมในสังคมที่รับวัฒนธรรมนั้นก็ส่งผลให้
ส่งออกหรือจำหน่ายสินค้าและบริการได้มากขึ้น และ
หากสามารถขยายฐานขึ้นเป็นวัฒนธรรมโลกได้ก็ยิ่ง
เพิ่มตลาดให้กว้างขวางออกไปก่อให้เกิดการได้
เปรียบดุลการค้ากับต่างประเทศในระยะยาว
เศรษฐกิจของประเทศจะมีความมั่นคงยิ่งขึ้น และเมื่อ
มีวัฒนธรรมย่อยที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมตน
กระจายอยู่ทั่วไปจะก่อให้เกิดความยึดหยุ่นในการ
ปรับตัวกับการใช้ชีวิตนอกประเทศ ส่วนผู้รับ
วัฒนธรรมหากขาดการเรียนรู้ในการรับหรือเลือกเอา
ส่วนดีมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนและสังคมคน
ในสังคมนั้นก็อาจจะมีพฤติกรรมและวิธีการดำเนิน

ชีวิตที่เปลี่ยนไปจนมีอาจดำรงความเป็นเอกลักษณ์
ในความเป็นตนได้

สำหรับประเทศไทยนั้นสังเกตได้ว่าในปัจจุบัน
วัฒนธรรมญี่ปุ่นเคลื่อนย้ายและแทรกซึมเข้ามาอยู่ใน
สังคมไทยอยู่ไม่น้อย ทั้งในส่วนที่เป็นวัฒนธรรมที่จับ
ต้องได้ซึ่งอยู่ในรูปอาหารการกินจะเห็นได้ว่ามีร้าน
อาหารญี่ปุ่น ขนมขบเคี้ยวที่มีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่นเกิด
ขึ้นมากมาย ในรูปสันทนาการ เช่น คาราโอเกะ เกม
วิทยุสเตอริโอพกติดตัว ในเรื่องความสวยงาม
เช่น เสื้อผ้า เครื่องสำอาง เครื่องประดับตกแต่ง และ
ในส่วนที่เป็นวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น
ทัศนคติ พฤติกรรม รูปแบบการใช้ชีวิต

หากพิจารณาจากสภาพการณ์ในสังคม
ปัจจุบันพบว่ามีการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นสู่
ประเทศไทยนั้นส่วนหนึ่งดำเนินไปตามกระแสโลกา
ภิวัตน์ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่อย่างไรก็ตามฝ่าย
ญี่ปุ่นเองก็ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของ
การให้ความรู้แก่คนไทยได้รู้จักกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นให้
มากขึ้นโดยผ่านทางองค์กรหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสิ่ง
ที่ยืนยันในเรื่องนี้ก็คือคำกล่าวของนายมัดซู โอะ
คุโรระตะ (1992) ประธานมูลนิธิเดอะเจแปนฟอรัม
THE JAPAN FORUM ที่ได้กล่าวว่า “สิ่งสำคัญอย่าง
หนึ่งในการที่คนญี่ปุ่นและคนไทยจะทำความเข้าใจ
ให้มากขึ้นนั่นก็คือการเรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย”
นอกจากคำกล่าวข้างต้นแล้วการจัดตั้ง
เจแปนฟอรัมเดชัน (หรือมูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ ใน
ขณะนั้น) ขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี ค.ศ. 1974 ก็นับ
เป็นการให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ภาษาและ
วัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยตรงในประเทศไทย เนื่องจาก
องค์กรนี้มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ภาษา
และวัฒนธรรมญี่ปุ่นมีการแบ่งงานอย่างชัดเจนออก
เป็น 3 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายศิลปะและวัฒนธรรม 2) ฝ่าย
ภาษาญี่ปุ่น 3) ฝ่ายญี่ปุ่นศึกษาและการแลกเปลี่ยน
ทางวิชาการ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่างๆ ของ
ญี่ปุ่นที่อยู่ในเมืองไทยซึ่งคอยให้ความช่วยเหลืออัน
จะเป็นการเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจทางด้าน

เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมญี่ปุ่น เช่น องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแห่งประเทศญี่ปุ่น Japan National Tourist Organization, สำนักข่าวสารญี่ปุ่น Japan Information Service, องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น Japan International Cooperation Agency องค์การที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่นซึ่งทำหน้าที่ในการศึกษาวิจัย เช่น มูลนิธิโตโยต้า และหน่วยงานในประเทศไทยที่ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เผยแพร่ภาษาและอบรมสัมมนาเกี่ยวกับเทคโนโลยีของญี่ปุ่น เช่น สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยได้เติบโตขึ้นเป็นอย่างมากเมื่อดูจากจำนวนสถาบันและผู้เรียนที่เพิ่มขึ้น ในปี ค.ศ. 1979 นายโอนิชิ ฮารุฮิโกะ (1992) ได้ทำการสำรวจสภาพการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยพบว่า มีผู้เรียน 10,651 คนในสถาบันการศึกษาทั้งหมด 29 แห่ง จากการสำรวจของสำนักข่าวสารญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1989 พบว่า ผ่านไป 10 ปีผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้น 3 เท่า คือ มีจำนวนผู้เรียนมากถึง 29,480 คนและมีสถาบันที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่น 137 แห่ง และในช่วง 10 ปีมานี้ภาษาญี่ปุ่นนับเป็นภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่งที่คนนิยมเรียนกันมากในประเทศไทย จากรายงานการสำรวจสถาบันการศึกษาภาษาญี่ปุ่นในต่างประเทศปี ค.ศ. 2006 พบว่า ประเทศไทยมีสถาบันที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่น 385 แห่ง มีผู้สอน 1,153 คน ผู้เรียน 71,083 คน สำหรับในเขตภาคใต้มีโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่น 22 แห่ง มีผู้สอนชาวไทย 21 คน และผู้สอนชาวญี่ปุ่น 4 คน (เจแปนฟาวน์เดชัน, 2006) การเพิ่มขึ้นของจำนวนสถาบัน ผู้สอนและผู้เรียนดังกล่าวนี้อาจสืบเนื่องมาจากเดิมทีสถาบันที่สอนภาษาญี่ปุ่นจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะในส่วนกลางแต่ปัจจุบันได้ขยายจำนวนออกสู่ส่วนภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เดิมทีเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาแต่ปัจจุบันได้ขยายไปยังระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา ในปี ค.ศ. 1999

ภาษาญี่ปุ่นขยับฐานะเป็นภาษาต่างประเทศหนึ่งที่ผู้ที่จะศึกษาสาขาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นหรือเป็นวิชาเลือกสำหรับคณะ/ประเภทวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สามารถเลือกสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยได้เช่นเดียวกับวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมันและภาษาบาลี จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จำนวนโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นกันมากขึ้น

การเพิ่มขึ้นของจำนวนสถาบัน ผู้สอน และผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย ตลอดจนการเรียนการสอนที่กระจายไปสู่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วทุกภาคของประเทศไทย รวมทั้งภาคใต้ของไทยซึ่งแม้ว่าชาวญี่ปุ่นและกิจการที่ญี่ปุ่นลงทุนจะกระจุกตัวเฉพาะบางพื้นที่ที่ไม่ได้กระจายครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นเกือบทุกจังหวัด ยกเว้นจังหวัดระนองเพียงจังหวัดเดียวเท่านั้นที่ยังไม่มีการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่น ซึ่งโรงเรียนแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันออกไปในลักษณะวิชาที่เปิดสอน มีทั้งโรงเรียนที่เปิดสอนในฐานะแผนการเรียน วิชาเลือก และวิชาชุมนุม ด้วยเหตุนี้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและก่อให้เกิดคำถามว่า หากผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษานั้นๆ ตั้งแต่เยาว์วัย โอกาสที่จะซึมซับและเรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่น รวมทั้งการเข้าใจความคิด หรือคล้อยตามความคิด ค่านิยมของชนชาติที่เป็นเจ้าของภาษานั้นก็จะมีมากและฝังลึกอยู่ในตัวบุคคลนั้นไปเป็นระยะเวลายาวนาน เบื้องต้นสังเกตได้ว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจะมีทัศนคติต่อญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่นในเชิงบวก เช่น คนญี่ปุ่นเป็นคนสุภาพเรียบร้อย มีระเบียบวินัย บ้านเมืองสะอาด หรือความนิยมดื่มเครื่องดื่มหรือผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของชาเขียวญี่ปุ่น เนื่องจากได้ความรู้จากการเรียนภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นว่าชาเขียวมีประโยชน์ต่อสุขภาพ การคิดหรือการคล้อยตามความคิด มีค่านิยม รสนิยมนี้จะส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตในแบบเดิมที่ดำรงความเป็นตัวตนของผู้คนนั้นหรือไม่ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น

ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. ศึกษากระบวนการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นผ่านการสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของไทยอันเป็นผลมาจากการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นในสังคมไทย
3. ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่สังคมไทยผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำถามสำหรับงานวิจัย

1. กระบวนการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นเกิดขึ้นได้อย่างไร
2. ปัจจัยใดที่สนับสนุนให้เกิดกระบวนการเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมญี่ปุ่นในประเทศไทย
3. หากกระบวนการเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมยังคงดำเนินต่อไปเรื่อยๆ และฝังลึกลงไปในระดับล่างสุดหรือเยาวชนของสังคมจะเกิดผลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างไร
4. ไทยจะปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมญี่ปุ่นอย่างไร

สมมติฐานของงานวิจัย

การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นรูปแบบหนึ่งของการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นมาสู่ประเทศไทย และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทยเกี่ยวกับญี่ปุ่น ซึ่งมีผลต่อภาพพจน์ของญี่ปุ่นในสังคมไทยและอาจรวมถึงสถานะของญี่ปุ่นในชุมชนระหว่างประเทศในอนาคตด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร การสอบถาม และการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาถึงกระบวนการ ปัจจัย และผลการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่ผ่านทางการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้

ประชากร

ประชากรของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้สอน และผู้เรียนแผนการเรียนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้

กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยผู้สอน 8 คนและผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจำนวน 116 คน (ตารางที่ 1) โดยคัดเลือกเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีการเรียนการสอนระดับแผนการเรียนภาษาญี่ปุ่นในเขตภาคใต้จำนวน 8 โรงเรียน

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน ผู้สอน และผู้เรียน

จังหวัด	โรงเรียน	ผู้สอน	ผู้เรียน	
			ชาย	หญิง
สงขลา	โรงเรียนที่ 1	1	6	7
สงขลา	โรงเรียนที่ 2	1	8	13
สงขลา	โรงเรียนที่ 3	1	4	10
ปัตตานี	โรงเรียนที่ 1	1	3	13
ยะลา	โรงเรียนที่ 1	1	2	2
ภูเก็ต	โรงเรียนที่ 1	1	4	10
ภูเก็ต	โรงเรียนที่ 1	1	7	10
ตรัง	โรงเรียนที่ 1	1	7	10
รวม	8	8	41	75

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าในการเก็บข้อมูลนั้นจำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับแผนการเรียนในจังหวัดสงขลามีจำนวน 3 แห่งซึ่งมากกว่าในจังหวัดอื่นๆ ทั้งนี้เพราะเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคใต้ นอกจากนี้จะสังเกตได้ว่าจำนวนผู้เรียนที่เป็นเพศหญิงจะมีมากกว่าผู้เรียนเพศชายเนื่องจากการเรียนด้านภาษาซึ่งโดยปกติผู้หญิงจะให้ความสนใจเรียนมากกว่า และโรงเรียนในจังหวัดยะลาที่มีผู้เรียนทั้งชายและหญิงรวมกันเพียง 4 คนเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคครั้งนี้ คือ แบบสอบถามผู้สอน และแบบสัมภาษณ์ผู้เรียน

แบบสอบถามผู้สอน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) คำถามเกี่ยวกับความเห็นทั่วไปในการสอนวัฒนธรรมญี่ปุ่น 3) คำถามเกี่ยวกับวิธีการสอนวัฒนธรรมญี่ปุ่น

แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน ประกอบด้วยคำถาม 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ 2) คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการรับรู้และเข้าใจวัฒนธรรมญี่ปุ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้สอนและผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นแรก ผู้วิจัยโทรศัพท์ติดต่อผู้สอนและอธิบายวิธีการเก็บข้อมูลให้กับผู้สอนของแต่ละโรงเรียน และนัดหมายวันเวลาที่ผู้สอนและผู้เรียนสะดวก

ขั้นที่สอง ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือถึงผู้อำนวยการแต่ละโรงเรียนเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลผู้สอนและผู้เรียน

ขั้นที่สาม ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลตามที่ได้นัดหมายไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการสอบถามผู้สอนและสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการแพร่กระจายวัฒนธรรมและพฤติกรรมทางการศึกษาและเขียนรายงาน

แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎี

การศึกษาเบื้องต้นนี้จะใช้แนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusions) ของฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) เป็นกรอบวิเคราะห์ในส่วนของการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น และใช้แนวคิดพฤติกรรมทางการศึกษา (Taxonomy of Educational Objectives) ของเบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom) วิเคราะห์การรับวัฒนธรรมญี่ปุ่นของผู้เรียน

สำหรับแนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมมีสาระสำคัญ คือ วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งขยายออกไปสู่สังคมอื่น วัฒนธรรมที่แผ่ขยายออกไปอาจเป็นวัฒนธรรมย่อยส่วนใดส่วนหนึ่งในลักษณะขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือความเชื่อหรือสิ่งที่เป็นวัตถุก็ได้ การแพร่กระจายวัฒนธรรมเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมในลักษณะแนวนอน ซึ่งมีความแตกต่างจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมในแนวตั้งที่ต้องมีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งภายในสังคมเดียวกัน

การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดกระบวนการที่มีทั้งการให้และการรับหรือมีการเรียนรู้และรับรู้ซึ่งกันและกัน และจะเป็นไปโดยไม่เท่าเทียม

กัน กล่าวคือ สังคมที่รับอาจจะรับไปน้อยหรือมากขึ้น อยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ซึ่ง คนในสังคมจะเป็นผู้พิจารณาว่ามีประโยชน์และเข้า กันได้กับวัฒนธรรมเดิมหรือไม่ ในกระบวนการแพร่ กระจายวัฒนธรรมจะต้องมีการแสดงให้รู้ถึงเนื้อหา ของวัฒนธรรมใหม่ เพื่อให้คนในสังคมพิจารณาว่าจะ ยอมรับการแพร่กระจายวัฒนธรรมนั้นหรือไม่มาก น้อยเพียงใด ในระยะแรกอาจรับวัฒนธรรมใหม่ ชั่วคราวหรือที่เรียกว่าการยืมวัฒนธรรม และต่อมาจึง รับไว้เป็นของตน ซึ่งแสดงว่าวัฒนธรรมมีคุณลักษณะ ใกล้เคียงกันพอที่จะยอมรับซึ่งกันและกันได้

ส่วนแนวคิดพฤติกรรมทางการศึกษาเป็น แนวคิดที่อธิบายถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการ ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการ เรียนรู้ โดยงานวิจัยนี้จะเน้นเฉพาะพฤติกรรมทางการ ศึกษาระดับพฤติกรรมจิตพิสัยซึ่งเป็นพฤติกรรมทาง ด้านจิตใจที่แสดงออกมาในรูปของความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม เจตคติ ความสนใจ ความซาบซึ้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมชีวิตของบุคคลนั้นๆ ต่อไป พฤติกรรมที่แสดงความรู้สึกมี 5 ชั้น โดยเริ่ม จากชั้นแรก คือ การรับรู้สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏให้เห็น ตามธรรมชาติและสิ่งเร้าซึ่งก็คือวัฒนธรรมต่างๆ ที่ เคลื่อนย้ายมา ชั้นที่สอง การตอบสนองต่อสิ่งที่รับรู้ คือไม่เพียงแต่การรับรู้เท่านั้นแต่มีการกระทำซึ่ง เป็นการสนองตอบหรือความเต็มใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น นักเรียนสมัครใจที่จะอ่านนิตยสารหรือการ์ตูน ญี่ปุ่น ชั้นที่สาม การให้ค่านิยมเป็นความรู้สึกหรือ สำนึกในคุณค่าและแสดงออกมาในรูปความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม เช่น ผู้เรียนมีความเชื่อว่าการ รับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ชั้นที่สี่ การรวบรวมเป็นการ ยอมรับในคุณค่าเพื่อพิจารณาคำความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกันและตัดสินใจว่าค่านิยมใดที่มีความสำคัญ มี บทบาทมากที่สุด ชั้นที่ห้า การพัฒนาลักษณะนิสัย จากค่านิยม คือ การที่คุณค่า ความเชื่อ ความคิด ความรู้สึก ค่านิยม ตลอดจนเจตคติในตัวบุคคลได้ถูก

รวบรวมสะสมคุณค่าเหล่านั้นมาเป็นปรัชญา ทศนะ ของบุคคล ความประพฤติ คุณสมบัติ หรือ คุณลักษณะของแต่ละบุคคล นับเป็นพฤติกรรมขั้น สูงสุดที่แสดงออกมาของผู้ที่ได้รับและเรียนรู้ วัฒนธรรม

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเมื่อบุคคล ใดมีการเรียนรู้หรือรับรู้สิ่งใดแล้ว บุคคลนั้นจะมี ปฏิกริยาต่อสิ่งที่เรียนรู้หรือรับรู้ด้วยการแสดง พฤติกรรมออกมาในระดับต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป ในแต่ละบุคคล ในบางเรื่องอาจมีการพัฒนาไปถึงขั้น สูงสุดในการแสดงออกมาของพฤติกรรมทางด้าน จิตใจ แต่ในบางเรื่องก็อาจจบลงที่ขั้นแรกคือการรับ เท่านั้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้าวรรณกรรมที่ เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ในประเด็นที่ว่าด้วยการเคลื่อน ย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นในประเทศไทย โดยมาก พบว่าเอกสารและงานวิจัยส่วนใหญ่จะมุ่งประเด็นไป ที่การนำเสนอวัฒนธรรมญี่ปุ่นและวัฒนธรรมสมัย นิยม เช่น การ์ตูน สื่อบันเทิง ส่วนการศึกษาในแง่มุมด้าน การเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่ผ่านทางการ เรียนการสอนในโรงเรียนนั้นยังไม่ปรากฏชัดเจน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ ประกอบการศึกษาค้นคว้าบ้างเป็นบางส่วน โดยจะ ขอเสนอรายชื่อผู้เขียนและรายชื่อเอกสาร ดังนี้

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2003) ผู้เขียนหนังสือ “ทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก เล่ม 1” เป็นหนังสือที่รวบรวมเอาบทความที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) ซึ่งผู้เขียนมีแนว ความคิดว่าในสังคมเศรษฐกิจโลกได้เปลี่ยนผันจาก ทุนอุตสาหกรรมและทุนบริการมาเป็นทุนวัฒนธรรม โดยมีความคาบเกี่ยวอยู่ในภาคอุตสาหกรรมและ ภาคบริการ สินค้าและบริการมีวัฒนธรรมแฝงอยู่ซึ่ง สินค้าเหล่านั้นไม่เพียงแต่สนองตอบความต้องการ

พื้นฐานของมนุษย์แต่ยังได้สนองความพึงพอใจด้าน
รูปลักษณ์ คุณประโยชน์ และความเป็นผู้มีรสนิยม
ร่วมสมัย และบางส่วนของหนังสือยังได้กล่าวถึง
กระบวนการสากลาวัตรของวัฒนธรรมญี่ปุ่น คือ
วัฒนธรรมญี่ปุ่นได้ก้าวขึ้นมาเป็นวัฒนธรรมโลก
(Global Culture) สืบเนื่องจากญี่ปุ่นได้ขยับฐานะเป็น
ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเทียบเท่าเทียมใหญ่
กับสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ผู้คนที่ต้องติดต่อกับ
ค้าขายและร่วมลงทุนกับญี่ปุ่นนอกจากจะต้องเรียนรู้
ภาษาญี่ปุ่นให้ได้ในระดับหนึ่งแล้วยังต้องเรียนรู้
วัฒนธรรมญี่ปุ่นในบางระดับอีกด้วย และแม้ว่า
วัฒนธรรมญี่ปุ่นไม่เทียบเท่ากับวัฒนธรรมอเมริกัน
แต่วัฒนธรรมญี่ปุ่นได้มีอิทธิพลไปทั่วในภูมิภาค
เอเชียแปซิฟิกโดยมีสินค้าวัฒนธรรมหลายประเภท
เช่น อาหาร เทคโนโลยี การ์ตูน แฟชั่น เป็นสื่อกลาง
ในการแผ่ขยายวัฒนธรรมญี่ปุ่นออกไป ซึ่งปรากฏชัด
โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่มี
การเลียนแบบแฟชั่นการแต่งกาย การพัฒนารสนิยม
ในการชื่นชอบดนตรี อาหาร ดารา และการ์ตูนญี่ปุ่น
และบางส่วนในหนังสือ “ทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรมใน
ระบบทุนนิยมโลก เล่ม 2” ได้กล่าวถึงประเด็นที่
ภาษาและวัฒนธรรมมีความเป็นสากลมากขึ้นหลัง
สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นผลมาจากการเติบโตทาง
เศรษฐกิจของญี่ปุ่น ประชาชาติที่มีความสัมพันธ์ทาง
เศรษฐกิจกับญี่ปุ่นจึงต้องเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นเพิ่มมาก
ขึ้นไปด้วย ชาวญี่ปุ่นเองส่วนหนึ่งเห็นว่าญี่ปุ่นมีดีที่
ประเทศอื่นๆ ควรได้เรียนรู้ นำเอาไปใช้ประโยชน์เช่น
เดียวกับที่ญี่ปุ่นได้เคยผ่านกระบวนการเรียนรู้ภาษา
และวัฒนธรรมของชาติมหาอำนาจ

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2005) ผู้เขียนหนังสือ
“japanization” ส่วนหนึ่งของหนังสือได้กล่าวถึง
ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “อาทิตยานุวัตร” ซึ่งเป็น
กระแสที่วัฒนธรรมญี่ปุ่นได้หลั่งไหลเข้ามาในสังคม
ไทยทำให้สังคมไทยมีความคิดและอารมณ์เกี่ยวกับ
ญี่ปุ่นมากขึ้น วัฒนธรรมต่างๆ ของญี่ปุ่นเริ่มเข้ามามี

บทบาทในวิถีชีวิตอยู่อย่างหลากหลาย ไทยจะต้องปรับ
ตัวให้เข้ากับกระแสดังกล่าวโดยในด้านเศรษฐกิจคว
มุ่งเน้นการสร้างอุตสาหกรรมของไทยให้มากขึ้น และ
ในด้านการศึกษาคควรส่งเสริมการสอนภาษาญี่ปุ่น
เพื่อให้คนที่รู้ภาษาญี่ปุ่นใช้เป็นเครื่องมือนำไปสู่
ความเข้าใจสังคมญี่ปุ่นได้ดียิ่งขึ้นมากกว่าการสอน
ภาษาญี่ปุ่นเพื่อให้มีเพียงทักษะทางภาษาเท่านั้น

ชุติมา ธนธรรมทัศน์ (2003) ได้ศึกษา
“วัฒนธรรมญี่ปุ่นในการ์ตูน” พบว่าแก่นความคิดของ
การ์ตูนโดยส่วนใหญ่แสดงออกถึงความมานะ
พยายามของตัวละครที่ต้องการบรรลุสิ่งที่มุ่งหวัง
ด้วยความอดทนและขยันหมั่นเพียร อันเป็นลักษณะ
เด่นของวัฒนธรรมญี่ปุ่น ในส่วนวัฒนธรรมที่
เกี่ยวข้องกับค่านิยมพบว่า ค่านิยมที่เป็นลักษณะ
ดั้งเดิมของญี่ปุ่นยังปรากฏอยู่มากในการ์ตูน ได้แก่ค่า
นิยมความเป็นกลุ่มและสำนึกต่อกลุ่ม ค่านิยมความ
มานะพยายาม ค่านิยมความซื่อสัตย์มีความจงรัก
ภักดีและความกล้าหาญ ค่านิยมความมีระเบียบวินัย
ส่วนลักษณะค่านิยมที่เริ่มเปลี่ยนไปจากดั้งเดิม ได้แก่
ค่านิยมการจัดอันดับสูงต่ำที่มีการเน้นความสามารถ
แทนความอาวุโสมากขึ้น และค่านิยมที่แสดงความ
เป็นปัจเจกบุคคลมากกว่าความเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็น
ลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม
สำหรับลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละคร พบ
ว่า มีการดำเนินชีวิตทั้งในยุคปัจจุบัน อดีต และ
อนาคตโดยปรากฏลักษณะวิถีชีวิตที่ยังคงความ
ดั้งเดิมแบบญี่ปุ่นและความเป็นสมัยใหม่ดำรงอยู่ด้วย
กันได้เป็นอย่างดี

ชญาอนุตม์ พัฒนสุวรรณ (2006) ศึกษาเรื่อง
“การรับวัฒนธรรมสมัยนิยมจากญี่ปุ่นของวัยรุ่นไทย
กรณีศึกษาแฟนเพลงเจ-ป๊อป” ผลการวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมในกลุ่มสังคมออนไลน์ของวัยรุ่น
ส่วนใหญ่เป็น “พฤติกรรมการรับ” ซึ่งเป็นปัจจัยที่
ทำให้วัยรุ่นให้ความสนใจกับกิจกรรมภายในกลุ่ม
สังคมออนไลน์มากหรือน้อยนั้นมี 2 ประการ คือ กฎ

และความผูกพันที่วัยรุ่นมีต่อกลุ่มออนไลน์นั้นๆ พฤติกรรมที่วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ การพูดคุย การใช้ภาษา การรีเคสต์ การปฏิบัติตามมารยาทและการเคารพกฎเกณฑ์โดยกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนกลางจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย และวัยรุ่นหญิงจะมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าวัยรุ่นชาย

สำหรับความหมายของวัฒนธรรมญี่ปุ่นในการวิจัยนี้ คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผลิตคิดค้น และแสดง ออกถึงความเป็นญี่ปุ่น ตลอดจนระบบความเชื่อ (belief system) ค่านิยมทางสังคม (Social values) ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิต (way of life) ของคนในสังคมญี่ปุ่นและขยายไปสู่คนอีกกลุ่มหรือสังคมหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดเป็นแบบแผนของความคิดและการกระทำที่ยึดถือปฏิบัติ

2. พฤติกรรมส่วนตัว วัยรุ่นจะสนใจกิจกรรมยามว่างที่สอดคล้องกับความสนใจเดิม แต่กิจกรรมยามว่างบางประเภทวัยรุ่นก็เกิดความสนใจเพราะได้รับแรงกระตุ้นจากปัจจัย 2 ประการคือ ความชื่นชอบในตัวศิลปิน และการเห็นตัวอย่างจากแฟนเพลงคนอื่น วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในช่วงวัยรุ่นตอนต้นถึงช่วงวัยรุ่นตอนปลายกลุ่มที่ 1 วัยรุ่นเพศหญิงมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าวัยรุ่นเพศชาย การเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะภายนอกมีปัจจัยสำคัญคืออายุ ส่วนการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมยามว่างนั้น วัยรุ่นเพศหญิงและวัยรุ่นเพศชายมีความแตกต่างกันมาก โดยวัยรุ่นเพศชายจะสนใจกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ส่วนวัยรุ่นหญิงจะสนใจการสะสมสินค้าเกี่ยวกับศิลปินและการอ่านแฟน ฟิคชั่น

3. ความสนใจที่มีต่อวัฒนธรรมสมัยนิยมจากญี่ปุ่นประเภทอื่น พบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่สนใจหนังสือการ์ตูน อนิเมชั่น รายการโทรทัศน์ และละครซีรีส์ เนื่องจากเป็นสิ่งที่คุ้นเคยดีในชีวิตประจำวัน โดยไม่ได้สนใจว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นวัฒนธรรมสมัยนิยมจากญี่ปุ่นหรือไม่ ส่วนความสนใจในวัฒนธรรมสมัยนิยมประเภทอื่นๆ จะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ เงินและความชอบส่วนบุคคล วัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนกลางจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุด และวัยรุ่นเพศหญิงมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าวัยรุ่นชายโดยมักได้รับอิทธิพลจากศิลปิน

เกรียงไกร พัฒนกุลโกเมธ (2006) ได้ศึกษา “แนวคิดบริบททางสังคม และบริบททางวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนของสตูดิโอจิบลิ” พบว่า ภาพยนตร์การ์ตูนและมิวสิควิดีโอทั้ง 15 ชิ้นงานมีการนำเสนอ

1. แก่นความคิดหลัก สามารถจำแนกออกได้เป็น 10 ประเด็น คือ การเรียนรู้ที่จะยอมรับ และอยู่ร่วมกับปัญหา ความมุ่งมั่นและความมานะพยายามจะนำมาซึ่งความสำเร็จ ความรักความผูกพันระหว่างคนในครอบครัว คือสิ่งที่มีค่าเหนืออื่นใด สงครามคือความโหดร้าย การเรียนรู้ที่จะยืนอยู่ได้ด้วยตัวเองอย่างเข้มแข็ง การมองย้อนกลับไปในอดีตเพื่อค้นหาตัวเองและความต้องการที่แท้จริงของตนเอง การอนุรักษ์ธรรมชาติและ มนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่าในตัวเอง ขึ้นอยู่กับว่าจะค้นพบและสามารถแสดงคุณค่านั้นออกมาให้เห็นได้หรือไม่ การค้นหาตัวตนแท้จริงที่เลือกหายไป และการทดแทนบุญคุณ

2. แนวความคิดรองสามารถจำแนกได้ 22 ประเด็น คือ อนุรักษ์ธรรมชาติและ การต่อต้านสงครามและความรุนแรง การเมืองและชนชั้น ความรักและการเสียสละ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ความมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรักความผูกพันระหว่างคนในครอบครัว การให้ความสำคัญกับการศึกษา การให้ความสำคัญกับการทำงาน ความมานะพยายามไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก การวิพากษ์

สังคมเมืองและเขตชุกความเป็นสังคมชนบท สังคมกลุ่ม ผู้หญิงกับการแต่งงาน สตรีนิยม การเรียนรู้ที่จะยอมรับและอยู่ร่วมกับปัญหา การวิพากษ์ระบบการศึกษาของญี่ปุ่น การวิพากษ์สังคมแบบทุนนิยม-บริโภคนิยม เสรีภาพและการแสวงหาเสรีภาพ การให้ความสำคัญกับชีวิตคู่และการแต่งงาน การวิพากษ์การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวญี่ปุ่น มารยาททางสังคม การเติบโตก้าวพ้นวัย

3. บริบททางสังคมของประเทศญี่ปุ่น สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็นใหญ่คือ ปัญหาสังคม และปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลภาวะเป็นพิษ

4. บริบททางวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่น สามารถจำแนกได้ 7 ประเด็นใหญ่ คือ ค่านิยมของคนญี่ปุ่น ความเชื่อของคนญี่ปุ่น วรรณกรรม สถานที่ท่องเที่ยว เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัยและกีฬา

ผลงานของสตูดิโอจิบลิทั้ง 15 ชิ้นงานเป็นผลิตผลที่เกิดจากรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมญี่ปุ่น ซึ่งมีการลงรหัส (Code) ทางวัฒนธรรมไว้อย่างซับซ้อน ดังจะเห็นได้จากความเชื่อมโยงระหว่างตัวบท (Text) และบริบท (Context) ทางสังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น

นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่า ความซับซ้อนในการลงรหัสสารของสตูดิโอจิบลิไม่ได้เกิดจากความซับซ้อนของเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอต่อผู้ชม หากแต่เกิดจากเทคนิคในการเล่าเรื่องที่มีการหยิบยกเอาบริบททางสังคมและบริบททางวัฒนธรรมญี่ปุ่น เช่น ค่านิยม ความเชื่อ และเกร็ดทางประวัติศาสตร์ต่างๆ รวมถึงประสบการณ์ภูมิหลังของผู้กำกับ มาใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายพิเศษที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นไป ดังนั้นในการถอดรหัสสารต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน (Shared Meaning) ในสารสาระทั้งหมดที่ผู้สร้างสรรคผลงานต้องการนำเสนออย่างครบถ้วน ผู้ชมทั่วไปในฐานะผู้รับสารจึงควรที่จะมีพื้นความรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นในระดับดีพอสมควร อีกทั้งยังควรที่จะมีความรู้และความชำนาญในกระบวนการถอดรหัสสารที่มีความซับซ้อนดีในระดับ

หนึ่งด้วยเช่นกัน และในบางกรณีผู้ถอดรหัสยังจำเป็นต้องมีพื้นความรู้ทางภาษาญี่ปุ่นประกอบด้วยเพราะผลงานบางชิ้นใช้สัญลักษณ์ที่อยู่ในรูปของภาษาเพื่อบอกเล่าแก่นความคิดหลักหรือแนวความคิดรองต่างๆ ที่ตนเองต้องการนำเสนอ

วัฒนธรรม

เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมได้มีผู้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้มากมาย ซึ่งอาจพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรม คือ “ทุกสิ่งที่สั่งสมไว้ซึ่งความเป็นตัวตนจิตวิญญาณ วิถีชีวิต และพฤติกรรม วัฒนธรรมในความหมายดังกล่าวนี้เกิดจากการเรียนรู้และการปรับตัวอันยาวนานกับธรรมชาติและปรากฏการณ์ต่างๆ แล้วสั่งสมถ่ายทอด และปรับใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ที่ผ่านพบทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว และขัดเกลาบทเรียนนั้นๆ เพื่อส่งต่อกันมาหลายชั่วอายุคน” และเนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น ดังนั้นเพื่อความเข้าใจนิยามของวัฒนธรรมญี่ปุ่นผู้วิจัยเห็นว่าควรพิจารณาความหมายจากรากศัพท์ในภาษาญี่ปุ่น คำว่า 文化 เกิดจากนำตัวอักษรจีน 2 ตัวผสมกันซึ่ง 文 แปลว่าแบบแผน และ 化 แปลว่าเปลี่ยนแปลง เมื่อรวมกัน文化 มีความหมายว่า สังคมพัฒนาทำให้ชีวิตความเป็นอยู่สะดวกสบายและอุดมสมบูรณ์ (山口佳紀, 1998) สำหรับความหมายของวัฒนธรรมญี่ปุ่นในการวิจัยนี้ คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผลิตคิดค้น และแสดงออกถึงความเป็นญี่ปุ่น ตลอดจนระบบความเชื่อ (belief system) ค่านิยมทางสังคม (Social values) ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิต (way of life) ของคนในสังคมญี่ปุ่น และขยายไปสู่คนอีกกลุ่มหรือสังคมหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดเป็นแบบแผนของความคิดและการกระทำที่ยึดถือปฏิบัติ

ดังนั้นสิ่งใดหรือรูปแบบพฤติกรรมใดก็ตามที่สามารถรับรู้ว่าจะแสดงออกถึงความเป็นญี่ปุ่น จะถือเป็นวัฒนธรรมญี่ปุ่น

วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่เกิดจากการ

เรียนรู้ โดยการเรียนรู้ได้เริ่มต้นขึ้นในระดับครอบครัว และขยายออกไปสู่กลุ่มสถาบันต่างๆ ในสังคม ซึ่งมีช่องทางการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเรียนรู้อย่างเป็นทางการ การเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ และการเรียนรู้ที่มีเทคนิค

การเรียนรู้อย่างเป็นทางการ (Formal Learning) เป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประพฤติกปฏิบัติ โดยมีการอบรม สั่งสอน เลี้ยงดู แนะนำ การเรียนรู้อย่างเป็นทางการนี้มักเกิดขึ้นในครอบครัว พ่อแม่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ ไปยังลูก เช่น มารยาทบนโต๊ะอาหาร พ่อแม่จะสอนลูกว่าไม่ควรพูดในขณะที่มีอาหารอยู่ในปาก การใช้ช้อนกลางเมื่อต้องการตักอาหาร เป็นต้น ซึ่งแต่ละครอบครัวมีเนื้อหาและวิธีการสอนแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับลักษณะของครอบครัวนั้นๆ

การเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการเลียนแบบ พฤติกรรมที่ตนเองได้เลือกสรรแล้ว ซึ่งการเลียนแบบอาจเกิดขึ้นแบบรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ซึ่งจะเลียนแบบจากตัวแบบ เช่น พ่อแม่ กลุ่มเพื่อน สื่อต่างๆ เป็นต้น การเรียนรู้ที่มีเทคนิค (Technical Learning) เป็นการเรียนรู้ที่มีขั้นตอน มีแบบแผนในการสอน ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้จากสถานศึกษาต่างๆ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น

สังเกตได้ว่าการเรียนรู้วัฒนธรรมของคนเกิดขึ้นและเป็นไปตามกลไกกระบวนการของสังคมเพื่อที่จะธำรงความเป็นสังคมนั้นไว้ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้วัฒนธรรมเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ย่อมต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เป็นตัวกระตุ้นส่งเสริม ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยหลักแล้วสามารถแยกออกเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สำหรับปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยด้านส่วนตัวบุคคล และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบาย และปัจจัยด้านสื่อ

ปัจจัยส่วนตัวบุคคล

ปัจจัยด้านส่วนตัวบุคคลเป็นปัจจัยที่มีความ

สำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะบุคคลนั้นๆ จะเป็นผู้พิจารณาเลือกรับหรือไม่รับวัฒนธรรมที่เคลื่อนย้ายเข้ามา และวัฒนธรรมที่รับเข้ามาจะมีอิทธิพลต่อตัวผู้รับมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับพื้นฐานในการอบรมเลี้ยงดูของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ ในการศึกษาเบื้องต้นนี้ได้ศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่รับวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่เคลื่อนย้ายผ่านเข้ามา ดังนั้นเมื่อพิจารณากลุ่มผู้เรียนจะเห็นว่าเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงวัยเยาวชน ซึ่งตามความหมายในด้านจิตวิทยาว่า เยาวชนนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านความคิดและทางร่างกายที่รวดเร็วและมีความสนใจในด้านต่างๆ เป็นพิเศษ ซึ่งสุชา จันทน์เอม (1975) ได้กล่าวว่า เด็กวัยนี้มีความสนใจหลายๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพอนามัย บุคลิกหน้าตา การปรับตัวกับเพื่อนต่างเพศ กิจกรรมสันทนาการ การค้นคว้าและสร้างจินตนาการจากความสนใจในเรื่องต่างๆ ดังกล่าวจึงทำให้เด็กในวัยนี้ให้ความสำคัญหรือเลือกรับในสิ่งที่ตรงกับความสนใจของตน และสะท้อนออกมาในรูปแบบพฤติกรรมต่างๆ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าพฤติกรรมที่เด็กวัยนี้แสดงออกมานั้นเป็นผลมาจากความสนใจในเรื่องนั้นๆ เป็นพิเศษ

ปัจจัยด้านนโยบาย

สำหรับปัจจัยด้านนโยบายนั้นจะต้องพิจารณาควบคู่กันไประหว่างนโยบายของประเทศผู้รับวัฒนธรรมและนโยบายของประเทศผู้เผยแพร่วัฒนธรรม เพราะนโยบายของทั้งสองฝ่ายมีความสำคัญที่เชื่อมต่อกันในอันที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่แต่ละฝ่ายได้วางไว้

นโยบายของพुरुับวัฒนธรรม

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เปิดกว้างมีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเมื่อไทยมีนโยบายให้เปิดการเรียนการสอน

ภาษาต่างประเทศก็ยิ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ไทยได้เรียนรู้วัฒนธรรมของเจ้าของภาษาต่างประเทศนั้นๆ อย่างเป็นระบบ เพราะเป็นการเรียนรู้ที่ผ่านระบบการศึกษา ไทยเริ่มกำหนดนโยบายการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งจะให้ความสำคัญและกำหนดให้เรียนภาษาใดบ้างนั้นในแต่ละสมัยจะแตกต่างกันไปตามความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านต่างๆ ได้แก่ ศาสนา ความมั่นคงของประเทศ กระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันในเวทีโลก เป็นต้น (เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา, 2007)

สำหรับภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศอีกภาษาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย พบว่ามีการเปิดสอนขึ้นเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนบพิตรพิมุขเมื่อปี ค.ศ. 1927 โดยคนไทยเป็นผู้เริ่มซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนไทยเห็นว่าการสอนภาษาญี่ปุ่นมีประโยชน์ต่อวิชาชีพ ต่อมา มีการสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเพื่อเตรียมเข้าเรียนในคณะอักษรศาสตร์ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จะเห็นว่าการเรียนการสอนในช่วงนี้มีความเกี่ยวข้องของทางด้านการเมือง เพราะไทยเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การสอนภาษาญี่ปุ่นต้องหยุดไปชั่วคราวหนึ่ง ต่อมาเริ่มมีการเปิดสอนในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วรอุฒิ จิราสมบัติ, 2005) หลังจากนั้นมา การเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นได้เกิดขึ้นในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชน มีผู้สนใจเรียนภาษาญี่ปุ่นมากเป็นอันดับ 3 รองจากภาษาอังกฤษและภาษาจีน (เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา, 2007) ดูเหมือนว่าการสอนภาษาญี่ปุ่นในระยะหลังเป็นผลมาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการค้า เพราะญี่ปุ่นได้ก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและเป็นประเทศอันดับต้นๆ ที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย

แม้ว่าในปี ค.ศ. 1981 กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้สอนภาษาญี่ปุ่นได้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (กัลยาณี สีสสุวรรณ, 1992) ซึ่งเป็นภาษา

ต่างประเทศที่ 2 ในจำนวน 8 ภาษาที่นักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ 1 ภาษา แต่ก็มีกรณีเปิดสอนเพียงไม่กี่โรงเรียนเพราะขาดแคลนครูผู้สอน อย่างไรก็ตามข้อจำกัดด้านบุคลากรมิได้ทำให้ความนิยมในการเรียนภาษาญี่ปุ่นลดลงไป ผู้ที่ต้องการเรียนภาษาญี่ปุ่นกลับเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ ด้วยเหตุนี้ในปี ค.ศ. 1993 รัฐบาลจึงกำหนดหลักสูตรให้ภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเลือกเสรีในระดับมัธยมศึกษา และเพื่อเป็นการพัฒนาส่งเสริมครูผู้สอนและสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้แพร่หลาย สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หรือกรมสามัญศึกษาในขณะนั้น) ได้ร่วมมือกับหน่วยงานญี่ปุ่น คือ ฝ่ายภาษาญี่ปุ่น เจแปนฟาวน์เดชัน กรุงเทพฯ (หรือศูนย์ภาษา มุลนิธิญี่ปุ่นในขณะนั้น) จัดโครงการอบรมครูเพื่อสอนภาษาญี่ปุ่น โดยมีเป้าหมายอบรมครูสอนภาษาญี่ปุ่นให้ได้จำนวนประมาณ 200 คน และหากมีการเปิดสาขาวิชาการสอนในมหาวิทยาลัยก็จะทำการยุติโครงการนี้ แต่สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดแคลนครูผู้สอนเนื่องจากมีโรงเรียนอีกเป็นจำนวนมากประสงค์จะให้เปิดสอนวิชาภาษาญี่ปุ่น ดังนั้นสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานกับฝ่ายภาษาญี่ปุ่น เจแปนฟาวน์เดชัน กรุงเทพฯ จึงยังคงดำเนินโครงการนี้มาจนกระทั่งปัจจุบัน จากการที่ครูผู้ผ่านการอบรมกลับไปเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นตามข้อตกลงของการเข้าร่วมโครงการได้มีส่วนอย่างมากในการทำให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มจำนวนมากขึ้น (เจแปนฟาวน์เดชัน กรุงเทพฯ, 2004) พบว่าครูที่ผ่านการอบรมเริ่มเปิดสอนในระดับวิชาเลือกและโรงเรียนบางแห่งได้พัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นแผนการเรียน และเพื่อรองรับนักเรียนที่เรียนแผนการเรียนนี้ ในปี ค.ศ. 1999 ทางทบวงมหาวิทยาลัยได้ยกฐานะภาษาญี่ปุ่นให้เป็นภาษาต่างประเทศหนึ่งที่ผู้เรียนที่จะศึกษาสาขาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นหรือเป็นวิชาเลือกสำหรับคณะ/ประเภทวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สามารถเลือกสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเรียน

ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้เข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาของรัฐในอีกระดับหนึ่งซึ่งมีความเชื่อมโยงจากระดับมัธยมศึกษาขึ้นมาจนถึงระดับอุดมศึกษา

นโยบายของประเทศไทยเพื่อ วัฒนธรรม

ในส่วนของญี่ปุ่นแม้จะยึดเอาการเข้าเป็นรัฐสมาชิกขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ในปี ค.ศ. 1951 เป็นจุดเริ่มต้นในการมีนโยบายที่เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมก็ตาม แต่เนื่องจากภาวะหลังสงครามเป้าหมายแห่งชาติจึงมุ่งให้ความสำคัญที่การพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้ามากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับบทบาทด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศ แต่หลังจากนั้นประมาณ 20 ปีซึ่งตรงกับสมัยรัฐบาลธานาคะได้เริ่มตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการมีนโยบายด้านวัฒนธรรมในการที่จะเผยแพร่วัฒนธรรมของญี่ปุ่นให้คนต่างชาติมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและสังคมญี่ปุ่น และสืบเนื่องจากนโยบายด้านวัฒนธรรมและการสนับสนุนจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น คือ นายทาเคโอะ ฟุคุดะ จึงได้มีการก่อตั้งมูลนิธิญี่ปุ่นขึ้นในปี ค.ศ. 1972 และได้เกิดคำที่สื่อให้เห็นถึงนโยบายทางด้านวัฒนธรรมอย่างเด่นชัดขึ้น คือ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (Cultural Exchange) โดยมูลนิธิญี่ปุ่นซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกองกิจการวัฒนธรรมกระทรวงต่างประเทศ มีภาระหน้าที่ในการดำเนินงานแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศญี่ปุ่นและประเทศต่างๆ และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและในสมัยรัฐบาลต่อๆ มาจวบจนกระทั่งรัฐบาลปัจจุบันถึงแม้มูลนิธิญี่ปุ่นได้เปลี่ยนฐานะเป็นองค์กรอิสระแต่ยังคงมีการสานต่อนโยบายด้านวัฒนธรรมซึ่งครอบคลุมงานในหลายๆ ด้านมากขึ้น นั่นก็คือการพัฒนาและเผยแพร่ภาษาญี่ปุ่น และการสอนภาษาญี่ปุ่นในฐานะภาษาต่างประเทศ

สำหรับการดำเนินงานด้านการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น ภายใต้นโยบายของรัฐบาลได้มีแผนดำเนินการต่างๆ ขึ้นมากมายที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น เช่น ในปี ค.ศ. 1983 เกิดแผนปฏิบัติการที่จะให้มีนักศึกษาต่างชาติเข้ามาเรียนในญี่ปุ่น 100,000 คน ซึ่งแผนปฏิบัติการนี้ได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายในปี ค.ศ. 2003 และแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวญี่ปุ่นในโครงการ “Yokoso Japan” หรือ “ยินดีต้อนรับสู่ญี่ปุ่น” โดยโครงการนี้จัดขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกไปเที่ยวญี่ปุ่นให้ครบ 10 ล้านคน

จะเห็นได้ว่าแผนดำเนินการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมทั้งสองนั้นล้วนแต่เป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนจากประเทศต่างๆ ทั่วทุกมุมโลกเข้ามาเรียนรู้และสัมผัสกับภาษาและวัฒนธรรมโดยตรงที่ญี่ปุ่น แต่ในส่วนของ การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมนอกประเทศญี่ปุ่นนั้นพบว่า มีหน่วยงานของญี่ปุ่น คือ เจแปนฟาวนด์เดชันซึ่งตั้งอยู่ในประเทศต่างๆ 19 ประเทศรวม 21 แห่ง (www.jpf.go.jp/world/en) ให้การสนับสนุนส่งเสริมโครงการที่เกี่ยวข้องทางด้าน การเรียนการสอนภาษาและการเผยแพร่วัฒนธรรมญี่ปุ่น จนทำให้มีผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศต่างๆ 133 ประเทศประมาณ 2,980,000 คน (Japan Foundation, 2006) และเมื่อปี ค.ศ. 2001 สภาเศรษฐกิจและการเงินของญี่ปุ่นได้เสนอนโยบายต่อรัฐบาลให้มีการเพิ่มยอดผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในต่างประเทศให้มีมากกว่า 3,000,000 คน และอาจมีมากขึ้นถึง 5,000,000 คน ภายในปี ค.ศ. 2010 และสร้างมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อนำภาษาญี่ปุ่นก้าวไปสู่ระดับสากล (www.jpf.go.jp/e/japan/news/0703/proposal.pdf)

ในประเทศไทยญี่ปุ่นได้ดำเนินตามนโยบายการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมโดยมีการก่อตั้งเจแปนฟาวนด์เดชัน กรุงเทพฯ (หรือศูนย์ภาษา มูลนิธิญี่ปุ่นในขณะนั้น) ขึ้นในปี ค.ศ. 1974 ในการดำเนินงานได้พยายามปลูกฝังวัฒนธรรมญี่ปุ่นผ่านทาง

วารสาร ภาพยนตร์ วิทยุและโทรทัศน์ ถ่ายทอดความคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับญี่ปุ่นเพื่อสร้างความนิยมญี่ปุ่นผ่านระบบการศึกษา มีการส่งเสริมการศึกษาภาษาญี่ปุ่นอย่างจริงจังทั้งในโรงเรียน มหาวิทยาลัย และแก่นบุคคลทั่วไป ญี่ปุ่นได้เข้าไปมีส่วนในการสอนในมหาวิทยาลัย และโรงเรียนต่างๆ โดยการช่วยเหลือในรูปแบบให้เปล่า ให้ทุนและส่งเสริมให้มีการศึกษาและค้นคว้าในหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น ตลอดจนให้ทุนไปศึกษาและค้นคว้าวิจัยในญี่ปุ่น (ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์, 1983)

ปัจจัยด้านสื่อ

ในโลกปัจจุบันสื่อมีความก้าวหน้าและกว้างไกลไปกว่าเมื่อก่อนมาก สื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตสามารถเชื่อมคนทั่วทุกมุมโลกเข้าหากันได้ไม่ว่าจะอยู่ห่างกันแค่ไหนภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่วินาที ซึ่งจากความง่าย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพของการติดต่อสื่อสารนี้ นอกจากจะมีผลทางตรง คือ การได้รับข่าวสารข้อมูลและการได้ติดต่อสื่อสารกันแล้ว ยังมีผลในทางอ้อม คือ เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันอีกด้วย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสื่อต่างๆ เป็นเครื่องมืออย่างดีในการแพร่กระจายวัฒนธรรม และมีบทบาทอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้ ความคิด เห็น เจตคติ และพฤติกรรมให้กับคนในยุคปัจจุบันนี้

สื่อที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำของเรา มีมากมายหลายประเภทซึ่งมาลี บุญศิริพันธ์ (2007) ได้แยกประเภทของสื่อออกเป็น 2 ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยสื่อสิ่งพิมพ์ประกอบด้วย หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือเล่ม ซึ่งสื่อประเภทนี้เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องนับเป็นหน่วยได้ ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เกม คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นสื่อที่มีกระบวนการผลิตด้วยกลไก มีการส่งเนื้อหาทางคลื่นไฟฟ้าที่จะต้องอาศัยโครงสร้างอื่นๆ นอกเหนือไปจากการใช้

ตาอ่านแต่เป็นการฟังและเห็นภาพเป็นสำคัญ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสื่อทั้งสองประเภทมีข้อเด่นข้อด้อยแตกต่างกันไป ซึ่งผู้ที่รับรู้เรื่องราวต่างๆ ผ่านทางสื่อเองก็มิได้จำกัดตนเองอยู่เพียงแค่การรับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น แต่จะให้ความสำคัญและความสนใจในเรื่องที่ต้องการจะรับรู้มากกว่า

ผลจากการเรียนรู้วัฒนธรรม

การที่คนได้รับหรือเรียนรู้เอาวัฒนธรรมที่เคลื่อนย้ายเข้ามาสู่สังคมที่ตนดำรงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการรับโดยรู้ตัว คือ รู้ว่ากำลังเรียนอะไรอยู่ และการรับที่ไม่รู้ตัวหรือการเอาแบบอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นการรับที่ไม่ได้ผ่านระบบการศึกษาหรือเป็นการรับที่ผ่านทางระบบการศึกษาก็ดี ย่อมส่งผลต่อคุณลักษณะนั้นๆ จะมากขึ้นหรือขึ้นอยู่กับสภาพปัจจัยของแต่ละคน ซึ่งการรับหรือเรียนรู้วัฒนธรรมเกิดขึ้นโดยแท้จริงหรือไม่นั้นสามารถสังเกตได้จากการที่บุคคลนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มของการปฏิบัติตอบ (Response tendencies) ซึ่งครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ความเข้าใจ อารมณ์ ความชอบพอ และบุคลิกท่าทางหรืออุปนิสัย หากเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งก็อาจจะง่ายต่อการสังเกต เช่น ลักษณะการแต่งกาย แต่ถ้าเป็นพฤติกรรมในการพึงพอใจหรือการวางโครงการในใจก็จะเห็นหรือทราบได้ยาก เช่น การขึ้นชอบดารา (ธงชัย สันติวงษ์, 1992) อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นความคิด หรือพฤติกรรมของบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไปสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและยังได้เกี่ยวพันไปถึงระบบเศรษฐกิจการบริโภคอีกด้วย

กรณีศึกษา : นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตภาคใต้

ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพการเรียน

การสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้ที่เลือกมาศึกษาจำนวน 8 โรงเรียน คือ โรงเรียนในจังหวัดสงขลา 3 โรงเรียน โรงเรียนในจังหวัดปัตตานี 1 โรงเรียน โรงเรียนในจังหวัดยะลา 1 โรงเรียน โรงเรียนในจังหวัดภูเก็ต 2 โรงเรียน และโรงเรียนในจังหวัดตรัง 1 โรงเรียน และส่วนที่สองเป็นผลการวิเคราะห์กระบวนการ ปัจจัย และผลที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นตามกรอบแนวคิดการแพร่กระจายวัฒนธรรม และแนวคิดพฤติกรรมทางการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

สภาพการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้

ในการศึกษาการรับรู้และเรียนรู้วัฒนธรรมของญี่ปุ่นของผู้เรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาสภาพการเรียนการสอนควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สภาพการเรียนการสอนประกอบด้วย โรงเรียน นักเรียน ผู้สอน ตำรา และอุปกรณ์การสอน จำนวนชั่วโมงการสอน

โรงเรียน

โรงเรียนที่เลือกนำมาศึกษาเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนสหศึกษาที่มีทั้งนักเรียนหญิงและชายเรียนร่วมกัน โดยแต่ละโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตจังหวัดที่มีขนาดและสภาพทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน กล่าวคือ โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตจังหวัดขนาดเล็ก ไม่มีนักเรียนและนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นเข้าไปประกอบธุรกิจหรือท่องเที่ยวมี 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนในจังหวัดยะลา และโรงเรียนในจังหวัดปัตตานี โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตจังหวัดที่เศรษฐกิจการค้าแต่ก็ไม่ใช่แหล่งท่องเที่ยวที่ชาวญี่ปุ่นนิยม เช่น โรงเรียนในจังหวัดสงขลา โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดท่องเที่ยวระดับประเทศซึ่งนอกจากมีนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากแล้ว ยังมีธุรกิจของชาวญี่ปุ่นหรือธุรกิจของไทยที่มีไว้เพื่อรองรับชาวญี่ปุ่นอีกด้วย เช่น โรงเรียนในจังหวัดภูเก็ต และจังหวัดตรัง

นักเรียน

นักเรียนที่เลือกเรียนแผนการเรียนภาษาญี่ปุ่นใน 8 โรงเรียน มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 657 คน แต่เลือกสัมภาษณ์ 116 คนแยกเป็นนักเรียนหญิง 75 คนและนักเรียนชาย 41 คน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเพจังหวัดนั้นๆ ได้แก่ สงขลา ตรัง ภูเก็ต ยะลา ปัตตานี นอกจากนี้โรงเรียนในจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามก็จะมีนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามเลือกเรียนแผนการเรียนนี้ด้วย ได้แก่ นักเรียนจากโรงเรียนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และภูเก็ต

ตารางที่ 2 แสดงโรงเรียนและจำนวนนักเรียนที่เรียนแผนภาษาญี่ปุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียน	จังหวัด	ม.4	ม.5	ม.6	รวม
โรงเรียนที่ 1	สงขลา	18	24	20	62
โรงเรียนที่ 2	สงขลา	19	20	25	64
โรงเรียนที่ 3	สงขลา	20	18	31	69
โรงเรียนที่ 1	ปัตตานี	25	15	14	54
โรงเรียนที่ 1	ยะลา	-	-	4	4
โรงเรียนที่ 1	ภูเก็ต	48	98	46	192
โรงเรียนที่ 2	ภูเก็ต	32	37	31	100
โรงเรียนที่ 1	ตรัง	44	35	33	112
รวม	8	206	247	204	657

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่านักเรียนที่สนใจเลือกเรียนแผนการเรียนภาษาญี่ปุ่นทั้ง 3 ชั้นปีมีจำนวนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สอนที่ต้องรับหน้าที่สอนนักเรียนทั้ง 3 ชั้นปี ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้

สอดคล้องกับการศึกษาของเมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา (2007) ที่พบว่าผู้สนใจเรียนภาษาญี่ปุ่นมีมากเป็นอันดับ 3 รองจากภาษาอังกฤษและภาษาจีน และข้อมูลตรงกับการรวบรวมข้อมูลของเจแปนฟาวน์เดชั่น (2006) ในประเด็นครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขาดแคลน

วิธีสอน

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 8 แห่งมีครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นทั้งหมด 14 คน เป็นครูผู้สอนชาวไทย 11 คน ประกอบด้วยครูผู้หญิง 10 คนและครูผู้ชาย 1 คน (ดังแสดงในตารางที่ 3) เป็นครูที่อยู่ในช่วงอายุ 30-34 ปี 1 คน เป็นครูที่อยู่ในช่วงอายุ 35-40 ปี 3 คนและช่วงอายุ 45-50 ปี 7 คน ซึ่งครูทุกคนไม่มีวุฒิทางการศึกษาวิชาเอกหรือโทภาษาญี่ปุ่นแต่ได้ผ่านการอบรมในโครงการอบรมครูเพื่อสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่จัดโดยสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับเจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ มีครูผู้สอน 1 รายที่เคยไปอบรม ณ ประเทศญี่ปุ่นด้วยทุนรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน นอกจากนี้มีครูผู้สอนชาวญี่ปุ่นในตำแหน่งอัตราจ้าง 3 คนเป็นครูผู้หญิงทั้ง 3 คนและอยู่ในช่วงอายุ 25-30 ปี เดิมครูผู้สอนชาวไทยส่วนใหญ่สังกัดอยู่ในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ มีเพียง 2 คนที่เดิมสังกัดกลุ่มสาระงานแนะแนวและกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ครูที่มีภาระงานสอนภาษาญี่ปุ่นเพียงวิชาเดียวมี 9 คนและครูที่มีภาระสอนภาษาญี่ปุ่นควบคู่กับวิชาอื่น (วิชาภาษาอังกฤษ วิชาแนะแนว) มี 2 คน โรงเรียนที่มีครูผู้สอนชาวไทย 1 คนมี 5 โรงเรียน โรงเรียนที่มีครูผู้สอนชาวไทย 2 คนมี 3 โรงเรียน และโรงเรียนที่มีทั้งผู้สอนชาวไทยและชาวญี่ปุ่นมี 2 โรงเรียน มีผู้สอนชาวญี่ปุ่น 2 คน 1 โรงเรียนและ 1 คน 1 โรงเรียน

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลอาจารย์ผู้สอนภาษาญี่ปุ่น

โรงเรียน	จังหวัด	อาจารย์ชาวไทย		อาจารย์ชาวญี่ปุ่น	
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
โรงเรียนที่ 1	สงขลา	-	1	-	-
โรงเรียนที่ 2	สงขลา	-	2	-	-
โรงเรียนที่ 3	สงขลา	-	2	-	-
โรงเรียนที่ 1	ปัตตานี	1	1	-	-
โรงเรียนที่ 1	ยะลา	-	1	-	-
โรงเรียนที่ 1	ภูเก็ต	-	1	-	2
โรงเรียนที่ 2	ภูเก็ต	-	1	-	-
โรงเรียนที่ 1	ตรัง	-	1	-	1
รวม		1	10	-	3

ตำราและอุปกรณ์การสอน

จากคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามพบว่า ตำราที่ใช้สอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนทั้ง 8 โรงเรียนคือ อากิโกะโตะโทโมคาจิ ซึ่งจัดทำโดยเจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ โดยคณาจารย์ผู้แต่งหนังสือชาวไทย 10 คนและอาจารย์ชาวญี่ปุ่น 1 คน ตำราประกอบด้วยตำราหลัก 6 เล่ม (เล่มที่ 1-2 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เล่มที่ 3-4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และเล่มที่ 5-6 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) สมุดแบบฝึกหัด เทปและซีดีรวมประกอบตำราหลัก และคู่มือครู ตำราชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนชาวไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถศึกษาภาษาญี่ปุ่น โดยเน้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากตำราชุดนี้ผลิตขึ้นโดยคนไทยเพื่อให้นักเรียนไทยเรียน ดังนั้นเนื้อหาจึงเน้นบริบทแบบไทยหลีกเลี่ยงการนำเสนอที่ไม่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เช่น วัฒนธรรมการดื่มเหล้า

มีการวางโครงเรื่องที่มีความน่าสนใจต่อเนื่องสัมพันธ์กันตั้งแต่เล่มแรกจนกระทั่งเล่มสุดท้าย

นอกจากตำราที่ใช้สอนในชั้นเรียนแล้ว ผู้สอนยังมีการใช้อุปกรณ์และสื่อการสอนประกอบการสอน ได้แก่ บัตรรูปภาพ วิดิทัศน์ และวัสดุจริง ซึ่งทำให้การสอนมีความหลากหลาย น่าสนใจ และช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับการใช้ภาษาไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับญี่ปุ่น โดยสื่อและอุปกรณ์ส่วนใหญ่ได้รับความอนุเคราะห์จากเจแปนพาวเวอร์เดชั่น กรุงเทพฯ มีเพียงบางส่วนที่ผู้สอนจัดหาเอง และผู้เรียนจัดทำขึ้น

จำนวนชั่วโมงการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น 6 คาบต่อสัปดาห์ (1 คาบเท่ากับ 50 นาที) มีโรงเรียนเพียง 1 โรงเรียนเท่านั้นที่จัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น 5 คาบต่อสัปดาห์ นับได้ว่าการจัดชั่วโมงสอนดังกล่าวผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นทุกวันตลอดสัปดาห์ ซึ่งเป็นการจัดสภาพการสอนที่เหมาะสมสำหรับการเรียนภาษาที่จะต้องมีการฝึกฝนทบทวนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทางการเรียนภาษาได้อย่างรวดเร็ว

ผลการวิเคราะห์

จากการศึกษาการศึกษาการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นและนัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย โดยศึกษาจากการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้ ทำให้ทราบถึงรายละเอียดต่างๆ ในประเด็น ต่อไปนี้ 1) กระบวนการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น 2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น 3) ผลที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายวัฒนธรรมของญี่ปุ่น

กระบวนการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น

จากการศึกษากระบวนการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้พบว่า กระบวนการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นเกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ การเรียนรู้อย่างมีเทคนิค และการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ

การเรียนรู้อย่างมีเทคนิค (Technical Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดในชั้นเรียนจึงมีขั้นตอนและเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ จากการศึกษาค้นคว้าครูจะมีบทบาทสำคัญซึ่งนอกจากจะสอนภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้และสอนสำนวนภาษาที่แทรกอยู่ในบทเรียนแล้วครูผู้สอนยังมีบทบาทในการนำเอาความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นในด้านต่างๆ มาถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจยิ่งขึ้น โดยลักษณะการถ่ายทอดในชั้นเรียนตามที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ การบรรยาย การจัดกิจกรรม และการปฏิบัติจริง

การสรุป

ผู้สอนจะบรรยายในหัวเรื่องวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ปรากฏอยู่ในตำราทั้งหมด 30 หัวข้อ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ครอบคลุมด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะ และวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงรายชื่อหัวข้อเรื่องวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ปรากฏอยู่ใน

เล่มที่	บทที่	เรื่อง
1	1	ซากุระ
	2	การเรียกชื่อ
	3	โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของญี่ปุ่น
	4	การสอบแข่งขันเข้าเรียนต่อ
2	5	ระบบขนส่งมวลชนในญี่ปุ่น
	6	อามิตาคุจิ (เกมเสี่ยงทาย)
	7	งานพิเศษ
	8	วันสำคัญของญี่ปุ่น
	9	ภูเขาฟูจิ
	10	กีฬาในประเทศญี่ปุ่น
3	11	การขอร้อง
	12	ชินคันเซน
	13	การคบเพื่อน
	14	สี่ฤดูในญี่ปุ่น
	15	อาหารญี่ปุ่น
	16	ของฝาก
4	17	นกกระเรียนพันตัว
	18	ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น
	19	บัตรอวยพรปีใหม่
	20	ไฮกุ
	21	งานนิทรรศการโรงเรียนมัธยมปลายในญี่ปุ่น
	22	สถานที่นัดพบ
5	23	เครื่องแบบนักเรียน
	24	การกำจัดขยะ
	25	อาชีพยอดนิยมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
	26	ผู้ชายสินค้าอัตโนมัติ
6	27	แผ่นดินไหว
	28	เทศกาลของญี่ปุ่น
	29	โอฟูโระ
	30	พิธีสำเร็จการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาความรู้ด้านวัฒนธรรมในตำราล้วนให้ข้อมูลเกี่ยวกับญี่ปุ่นในด้านดีและน่าสนใจ เมื่อสอบถามผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องญี่ปุ่น ผู้เรียนมักจะอ้างข้อมูลจากตำราเรียนเนื่องจากการเรียนภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้นจึงพบว่า ครูผู้สอนเน้นการสอนเนื้อหาภาษามากกว่าวัฒนธรรม ดังนั้นบทเรียนที่มีเนื้อหาไวยากรณ์ค่อนข้างมากผู้สอนต้องเร่งสอนในส่วนของไวยากรณ์ จึงไม่มีเวลาสอนเนื้อหาในส่วนที่เป็นเรื่องวัฒนธรรมของบทนั้นๆ แต่ครูผู้สอนใช้วิธีปรับเปลี่ยนจากการสอนแบบบรรยายเป็นการมอบหมายให้นักเรียนศึกษาเรื่องวัฒนธรรมที่มีอยู่ในบทเรียนด้วยตนเอง หลังจากนั้นจะจัดให้มีการทดสอบ หรือให้ผู้เรียนจัดกิจกรรมอื่นทดแทน เช่น ค้นคว้ารายงาน จัดป้ายแสดงความรู้ อย่างไรก็ตามนอกจากครูผู้สอนจะบรรยายวัฒนธรรมญี่ปุ่นตามหัวเรื่องที่ปรากฏในแต่ละบทของตำรา พบว่าครูผู้สอนยังได้บรรยายหรืออธิบายในเรื่องต่างๆ ตามที่ครูมีความรู้หรือมีประสบการณ์ตรงซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องในแง่ดี ตัวอย่างเช่น การตรงต่อเวลา การแต่งกาย ความมีระเบียบวินัย

การจัดกิจกรรม

ผู้สอนได้จัดกิจกรรมเพื่อช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเชิงวิชาการ เช่น การทำรายงาน การออกเสียงตามสาย การจัดป้ายแสดงความรู้ และการจัดส่งนักเรียนเข้าแข่งตอบคำถามชิงรางวัล จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนให้ความสนใจกับกิจกรรมสามารถจดจำเรื่องราวหรือเนื้อหาเกี่ยวกับญี่ปุ่นได้ดีจากการทำกิจกรรม

การปฏิบัติจริง

เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนได้จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสัมผัสโดยตรงในการฝึกฝนภาษา กับเจ้าของภาษา เช่น การใช้ชีวิตร่วมกับชาวญี่ปุ่น การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น และการสอนให้เรียนรู้วัฒนธรรมการแต่งกาย อาหาร พบว่าหลังจากที่ผู้เรียนได้ผ่านการปฏิบัติจริงในเรื่องดังกล่าวผู้เรียนบางรายมีความชำนาญสามารถถ่ายทอดวิธีการสู่รุ่นน้องได้ เช่น วิธีการสวมชุดยูकेตะ และบางรายเกิดแรงจูงใจที่จะมีธุรกิจร้านอาหารญี่ปุ่น

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือการเรียนในระบบการศึกษานั้นมีความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะการเรียนอย่างเป็นขั้นตอนช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานที่ดีโดยเฉพาะในสิ่งที่ เป็นภาษาซึ่งผู้เรียนจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือไปสู่การศึกษา ข้อมูล ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับญี่ปุ่น และในสิ่งที่ เป็นเนื้อหาความรู้ทางวัฒนธรรมมีครูเป็นผู้คอยชี้แนะถึงข้อดีข้อด้อยหรืออธิบายเพิ่มเติมให้ผู้เรียนได้เข้าใจดียิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้เรียนได้ใช้ความรู้ทางด้านภาษาในการอ่านข้อมูลหรือข้อความในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราว นั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น และผู้เรียนส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาต่อทางด้านภาษาญี่ปุ่นในระดับที่สูงขึ้นไป รวมถึงไปถึงการเข้าสู่อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาญี่ปุ่นในอนาคต เช่น เป็นอาจารย์สอนภาษาญี่ปุ่น มัคคุเทศก์

การเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้ตัวว่ากำลังเรียนอะไรอยู่ และเป็นการเรียนรู้แบบไม่รู้ตัว เช่น การเลียนแบบ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัวมีความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลสูง กล่าวคือ ผู้เรียนจะเป็นฝ่ายเลือกที่จะรับรู้และเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจ หรือชื่นชอบเป็นพิเศษ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้เรียนเพศชายมีความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ส่วน

นักเรียนหญิงส่วนใหญ่จะสนใจเรื่องแฟชั่น เสื้อผ้า

นอกจากนี้ยังพบว่า การเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการนั้นเกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งก่อนเข้าเรียนภาษาญี่ปุ่นตามหลักสูตรของโรงเรียนและระหว่างที่เรียนอยู่ในโรงเรียน โดยในวัยเด็กหรือก่อนที่จะเข้ามาศึกษาภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนผู้เรียนเคยได้รับรู้และเรียนรู้เรื่องญี่ปุ่นในบางแง่มุมจากสื่อต่างๆ ได้แก่ การดูการ์ตูนอนิเมชั่น การอ่านหนังสือการ์ตูน การอ่านนิตยสาร การดูภาพยนตร์ การเล่นเกม นอกจากนี้ผู้เรียนบางรายยังได้เรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่นโดยตรงผ่านทาง การรับนักเรียนแลกเปลี่ยนชาวญี่ปุ่น การมีญาติไปเรียนที่ญี่ปุ่น การมีประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ญี่ปุ่น โดยเรื่องที่รับรู้และเรียนรู้นั้นมีทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้สำนวนภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของญี่ปุ่นซึ่งมีความแตกต่างไปจากของไทย และในส่วนที่ลึกลงไปที่ไม่สามารถสังเกตได้ด้วยตาจากภายนอกแต่ผู้รับสื่อต้องขบคิดหรือวิเคราะห์เอาจากสิ่งนำเสนอผ่านสื่อ เช่น ระบบกลุ่ม ที่ได้สนสอต่อเล่น

ในระหว่างที่ผู้เรียนเรียนภาษาญี่ปุ่นตามหลักสูตรในระบบโรงเรียนพบว่าการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการยังคงมีบทบาทต่อผู้เรียนในการรับรู้และเรียนรู้เพิ่มเติมทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม เพราะเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้เลือกที่จะเรียนรู้และรับเอาในสิ่งที่ตนเองสนใจ หรือเลียนแบบในสิ่งที่ตนชื่นชอบ นอกจากนี้การเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมได้อย่างไม่จำกัดเวลาและลักษณะของสื่อ นอกเหนือจากช่วงเวลาที่เราเรียนในชั้นเรียน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เรียนแต่ละรายที่จะนำพาตนเองเข้าถึงหรือสัมผัสในเรื่องที่สนใจได้มากและลึกซึ้งมากน้อยเพียงใด จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่รับรู้และเรียนรู้เรื่องญี่ปุ่นในช่วงระหว่างที่เรียนภาษาญี่ปุ่นผ่านการดูรายการเกี่ยวกับญี่ปุ่นทางโทรทัศน์ การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การดูการ์ตูน และการอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร การ์ตูน ซึ่งสิ่งที่ผู้เรียนได้จากการดูหรืออ่านส่วนใหญ่

เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความคิดริเริ่ม และความบันเทิง

จะเห็นได้ว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการผ่านสื่อต่างๆ มีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ตามที่ตนเองพึงพอใจ บางครั้งการเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจเป็นการคลายเครียดจากการเรียน แต่การเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการนี้มีข้อจำกัด กล่าวคือ ผู้เรียนจะมีโอกาสในการเรียนรู้ได้มากหรือหลกหลายขึ้นอยู่กับสภาพทางเศรษฐกิจของผู้เรียน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าผู้เรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้ใช้ในที่พักอาศัยก็จะมีโอกาสเข้าเรียนรู้ค้นคว้าข้อมูลได้บ่อยและหลากหลายกว่าผู้เรียนที่ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัวซึ่งจะต้องใช้ที่ร้านที่ให้บริการหรือใช้เฉพาะในช่วงการเรียนการสอนที่สถานศึกษาจัดไว้ หรือกรณีที่ผู้เรียนมีฐานะดีสามารถที่จะไปศึกษาภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น ณ ประเทศญี่ปุ่นในช่วงปิดภาคฤดูร้อน หรือความถี่ในการรับประทานในร้านอาหารญี่ปุ่นได้บ่อยครั้ง อย่างไรก็ตามข้อจำกัดด้านฐานะทางเศรษฐกิจมิได้ปิดกั้นการเรียนรู้หรือความสนใจของผู้เรียนจากการศึกษาพบว่าในกลุ่มผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนหรือหยิบยืมข้อมูล หรือถ่ายทอดข้อมูลในรูปแบบการบอกเล่าในเรื่องที่ได้อ่านหรือพบเจอมา และยังพบว่าการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการในช่วงวัยเด็ก เช่น การดูการ์ตูนอนิเมชันเป็นการสร้างความฝันและจินตนาการและเป็นจุดพลิกผันให้สนใจมาเลือกเรียนแผนภาษาญี่ปุ่น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น

จากการศึกษาพบว่าการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้มีผลมาจากปัจจัยต่างๆ ประกอบด้วยปัจจัยภายใน คือ ผู้เรียน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายการเปิด

สอนภาษาญี่ปุ่น ผู้สอน สื่อ

ผู้เรียน

จากการศึกษาพบผู้เรียนที่เรียนแผนการเรียนภาษาญี่ปุ่นมี 2 ลักษณะ คือ ผู้เรียนที่เคยมีความรู้และความคลั่งไคล้บางสิ่งบางอย่างในเรื่องที่เกี่ยวกับญี่ปุ่น เช่น การ์ตูน เกม ดารา ลักษณะนิสัย และผู้เรียนที่ไม่มีความรู้หรือความชอบใดๆ ในภาษาหรือวัฒนธรรมญี่ปุ่นมาก่อน สำหรับผู้เรียนที่เคยมีความรู้หรือความชอบในเรื่องญี่ปุ่นนั้นพบว่าเมื่อได้เข้ามาเรียนภาษาญี่ปุ่นในระบบโรงเรียนจะเกิดความรู้สึกชอบและสนใจในเรื่องญี่ปุ่นมากขึ้น และเห็นประโยชน์ของการเรียนภาษาญี่ปุ่นในแง่ที่ทำให้สามารถอ่านหรือเข้าใจความหมายในสิ่งที่ตนสนใจอยู่ได้ดียิ่งขึ้น เช่น นักเรียนคนที่ 1 ตอบว่า คำที่เห็นประจำไม่เคยรู้พอเรียนอ่านออก นักเรียนคนที่ 2 ตอบว่า ชอบดูการ์ตูน ดูแล้วคลายเครียด เป็นภาษาญี่ปุ่นเพราะรู้ภาษาญี่ปุ่นจึงเข้าใจว่าทำไมเขาตั้งชื่อตัวละครว่าชื่อนี้ เช่น คะเมะ แปลว่า เต่า โกะฮัง แปลว่า ข้าว ภูมิใจที่รู้ทำให้รู้จักตัวละครมากขึ้น เป็นต้น ส่วนผู้เรียนที่ไม่มีความรู้เรื่องญี่ปุ่นมาก่อนแต่หลังจากได้เรียนแล้วรู้สึกชอบวัฒนธรรมญี่ปุ่น เช่น นักเรียนคนที่ 1 ตอบว่า ตอนแรกไม่ชอบเรียนคณิต ไม่เคยรู้เรื่องญี่ปุ่น ไม่รู้จักญี่ปุ่นเลย เรียนแล้วชอบ ชอบเรื่องการแต่งตัว ตรงที่น่ารัก นักเรียนที่มีชุดแตกต่างกัน 2 ชุดเป็นสีล้วนแต่ละฤดู ชอบการชงชา ชอบคนญี่ปุ่นมีอัธยาศัยดี น่ารัก

เมื่อผู้เรียนที่เคยมีความรู้และความชอบในเรื่องญี่ปุ่นมาก่อนในระดับหนึ่งกับผู้เรียนที่ไม่เคยรู้เรื่องญี่ปุ่นได้เรียนภาษาญี่ปุ่นในระบบการศึกษาต่างก็เกิดความรู้สึกชอบและสนใจที่จะคอยติดตามเรื่องราวหรือข่าวสารที่เกี่ยวกับญี่ปุ่น ให้เวลาและความสนใจเอาใจใส่ในการค้นคว้าข้อมูลอย่างกระตือรือร้น เช่น นักเรียนตอบว่า จะใช้เวลาว่างในการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต อ่านการ์ตูน อ่านหนังสือ อ่านนิตยสาร การที่ผู้เรียนยังคงความชอบ

และความสนใจตลอดจนยังมีพฤติกรรมสนใจอย่างต่อเนื่อง หรือมีความสนใจเพิ่มขึ้น หรือเกิดความสนใจมากขึ้นหลังจากได้ศึกษา ผู้เรียนที่มีพฤติกรรมในลักษณะเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะรับวัฒนธรรมญี่ปุ่นในสัดส่วนหนึ่ง และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้และสัมผัสกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นไประยะหนึ่งผู้เรียนก็จะกลายเป็นบุคคลที่คอยแพร่กระจายวัฒนธรรมญี่ปุ่นออกไปด้วย เช่น การสอนหรืออธิบายเรื่องญี่ปุ่นให้บุคคลใกล้ชิด ในครอบครัวการส่งเสริมการเผยแพร่การเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมมากเท่าใดก็ยิ่งช่วยเพิ่มผู้แพร่กระจายวัฒนธรรมออกไปมากเท่านั้น

นโยบายการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่น

ในปี ค.ศ. 1999 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้เปิดสอนภาษาญี่ปุ่น หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาซึ่งมีหน้าที่ประสานงานกับสถานศึกษาและเจแปนฟาวน์เดชัน กรุงเทพฯ จึงมีหนังสือไปยังหัวหน้าสถานศึกษาให้จัดหาอาจารย์ที่สนใจ และมีคุณสมบัติเข้าร่วมอบรมโครงการอบรมครูเพื่อสอนภาษาญี่ปุ่น ซึ่งจัดโดยสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หรือกรมสามัญศึกษาในขณะนั้น) ร่วมกับฝ่ายภาษาญี่ปุ่น เจแปนฟาวน์เดชัน กรุงเทพฯ ซึ่งมีอาจารย์ที่สนใจและมีคุณสมบัติจากโรงเรียนในจังหวัดต่างๆ ได้แก่ ปัตตานี สงขลา นครศรีธรรมราช ยะลา ตรัง พังงา ชุมพรเข้าร่วมอบรมในโครงการเป็นรุ่นที่ 6 จำนวน 10 คน หลังจากที่ครูผ่านการอบรมได้เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นตามข้อตกลงของโครงการ ด้วยเหตุนี้ในปี ค.ศ. 2001 การสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนต่างๆ ในภาคใต้ได้เริ่มต้นขึ้นในโรงเรียนต่างๆ ทั้งในระดับวิชาเลือกและแผนการเรียนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละโรงเรียน

การเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นของโรงเรียนต่างๆ ในเขตภาคใต้นับเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาและสัมผัสกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นผ่านระบบ

การศึกษา นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังได้สนับสนุนด้านการเรียนการสอนในทุกๆ ด้าน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าทุกโรงเรียนจัดให้มีห้องการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประโยชน์ในการจัดตกแต่งห้อง ทั้งนี้เพื่อช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้อย่างเต็มที่ เช่น การตกแต่งห้องด้วยภาพพร้อมคำบรรยาย การจัดแสดงเครื่องใช้ การจัดแสดงผลงานของนักเรียน เป็นต้น ในด้านกิจกรรมทางโรงเรียนให้การสนับสนุนด้วยการส่งนักเรียนเข้าแข่งขันตอบคำถาม โครงการเข้าพักกับครอบครัวชาวญี่ปุ่น การแสดงและการออกร้านขายอาหารญี่ปุ่นในวันสัปดาห์วิชาการของโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาและการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการช่วยให้การเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น กล่าวคือผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าถึงภาษาและสัมผัสวัฒนธรรมญี่ปุ่นด้านต่างๆ ผ่านทางกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในกรอบรายวิชาหรือกิจกรรมของทางโรงเรียนซึ่งมีโอกาสจัดหากิจกรรมได้เองนอกระบบการศึกษา

พัสดุ

การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้พบว่าครูผู้สอนชาวไทยมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่คอยแนะนำผู้เรียน และชะมัทเข้มเน้นในการจัดหากิจกรรมต่างๆ มาเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียน และจัดหาโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะทางภาษา นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน เพราะโรงเรียนในเขตภาคใต้ส่วนใหญ่ไม่มีผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษาซึ่งอาจเป็นเพราะเขตภาคใต้ไม่ได้เป็นพื้นที่การลงทุนทางธุรกิจหรือการเข้ามาพำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่น ผู้เรียนจึงขาดบรรยากาศและโอกาสในการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจากเจ้าของภาษาโดยตรง หากเพียงแต่เป็นการเรียนรู้ผ่านผู้สอนชาวไทยซึ่งอาจ

มีความคิดความรู้สึกในแบบไทยปะปนอยู่ อย่างไรก็ตามผู้เรียนยังคงให้ความสำคัญกับผู้สอน เนื่องจากครูไทยมีภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ และยังครูเคยมีประสบการณ์ไปญี่ปุ่นก็ยิ่งเป็นการตอกย้ำความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนจะประทับใจและจดจำในสิ่งที่ผู้สอนบรรยาย หรือการทำกิจกรรมร่วมกันและมักจะอ้างอิงถึงสิ่งนั้น เช่น อาจารย์เล่าประจำเรื่องวัฒนธรรม อาจารย์เคยพาไปทานอาหารญี่ปุ่นที่ร้านฟุจิที่หาดใหญ่ อาจารย์เคยให้ลองใส่ชุดยูกะตะ อาจารย์บอกชาเขียวในไทยชอบเติมน้ำตาลของญี่ปุ่นไม่ใส่น้ำตาล รู้จักเทศกาลทะเลนะมะตะจากอาจารย์...(ชื่ออาจารย์) และเขียนขอพรอยากให้อื่นๆ ติดในคณะที่ต้องการ ครูบอกว่าของแพงมาก

สื่อ

การเรียนในปัจจุบันไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าสื่อในรูปแบบต่างๆ เข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง จากการวิจัยพบว่าผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมความรู้ และสนองตอบความสนใจในเรื่องที่ผู้เรียนกำลังให้ความสำคัญเป็นพิเศษนั้น โดยส่วนใหญ่จะเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ ที่สำคัญในอันดับต้น ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต

โทรทัศน์ เป็นสื่อที่มีประจำอยู่ในแทบทุกครัวเรือน ผู้ชมสามารถรับชมได้ทั้งภาพและเสียง ซึ่งรายการที่ผู้เรียนให้ความสนใจและเข้าไปชมนั้นส่วนใหญ่เป็นรายการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวและประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การคิดสร้างสรรค์ผลงานในรูปของ เกมการแข่งขัน ความบันเทิงในรูปของเพลง แฟชั่น การ์ตูน จากการศึกษาพบว่าผู้เรียนคนใดที่สนใจเรื่องใดก็จะเฝ้าติดตามชมรายการนั้นแม้ว่าเวลาออกอากาศของรายการจะอยู่ในช่วงเวลาที่ยังเด็ก และตรงกับวันปรกติก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนนั้นๆ สนใจและตั้งใจที่จะติดตามเรื่องราวญี่ปุ่น

สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่สามารถจับต้องได้ พกพาไปยังที่ไหนๆ ได้ และสามารถอ่านซ้ำไปมาได้ไม่

จำกัดจำนวนครั้ง ผู้เรียนบางรายที่สนใจเป็นพิเศษก็จะหาซื้อและเก็บสะสมหรือนำมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อน สำหรับผู้เรียนที่ไม่สามารถหาซื้อได้ด้วยข้อจำกัดทางด้านราคาก็จะใช้วิธีเช่ายืมจากร้านหนังสือให้เขาซึ่งมีอยู่ทั่วไปใกล้แหล่งสถานศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ที่ผู้เรียนกล่าวอ้างถึง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งผู้เรียนจะติดตามอ่านข่าวเทคโนโลยีใหม่ๆ ของญี่ปุ่น นิตยสาร เป็นที่นิยมอ่านในหมู่ผู้เรียนหญิงซึ่งส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแฟชั่น การแต่งกาย ทำนายดวง สอนภาษา นิตยสารที่ผู้เรียนกล่าวถึง คือ 1) I-Like ภายในนิตยสารประกอบด้วยนิยาย จิตวิทยา วิทยุรุ่น สอนศัพท์ 2) cheeze เนื้อหาเกี่ยวกับการแต่งกายของวัยรุ่นไทย 3) J-Spy เป็นเรื่องเกี่ยวกับญี่ปุ่นเกาหลี 4) cawaii เป็นหนังสือแฟชั่นญี่ปุ่นที่ให้ความรู้เรื่องการแต่งตัว แต่งหน้า และจิตวิทยา หนังสือการ์ตูน เป็นสื่อที่ผู้เรียนทั้งหญิงและชายให้ความสนใจ เรื่องที่ผู้เรียนมักนิยมอ่าน ได้แก่ โดราเอมอน โคนัน วันพีท นารูโตะ หนังสือเล่ม ผู้เรียนระบุชื่อผู้เขียน คือ สมคิด รวางกุล เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจของญี่ปุ่น

อินเทอร์เน็ต เป็นสื่อหนึ่ง que ผู้เรียนจะให้ความสนใจในการเข้าไปสืบค้นข้อมูล ทดสอบแบบฝึกทางภาษา หรือดูภาพ เช่น เว็บไซต์ dekdee.com และ Japan kiku แต่ส่วนใหญ่ผู้เรียนไม่ได้ระบุชื่อเว็บไซต์ที่ได้เข้าไปดูหรือศึกษาเรื่องเกี่ยวกับญี่ปุ่น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะจดจำชื่อเว็บไซต์ไม่ได้แต่จำสิ่งที่ได้เข้าไปดู เช่น เทศกาลชมซากุระ ดูวิว ผู้เรียนบางรายมีการติดต่อสั่งซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนนอกจากที่จะเข้าไปดูข้อมูลแล้วยังได้ใช้บริการการซื้อขายผลิตภัณฑ์อีกด้วย

จะเห็นได้ว่าสื่อมีความสำคัญที่ให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับญี่ปุ่นในด้านต่างๆ แก่ผู้เรียน และเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ หรือนิยมชมชอบต่อสิ่งที่สื่อต้องการนำเสนอ สื่อจึงเป็นสิ่งที่สามารถสนองตอบความต้องการของผู้เรียนที่อาจขาดหายไปในการเรียนในระบบ

พลจากการเรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่น

เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวทั้งที่เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจของตนเองซึ่งเกิดจากการกระตุ้นจากสื่อต่างๆ รอบตัว และการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้เคยเรียนรู้และสิ่งสมความชอบมาตั้งแต่วัยเยาว์และยังคงความชอบนั้นต่อเนื่องมาจนกระทั่งได้เข้ามาเรียนภาษาญี่ปุ่นในระบบการศึกษา ซึ่งการรู้ภาษายังเป็นการช่วยให้เข้าใจเรื่องต่างๆ ที่ตนสนใจได้ดียิ่งขึ้น จากการวิจัยพบว่า การรับรู้และเรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่นมีผลทำให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านความคิด ทักษะคิด และพฤติกรรม

จากการศึกษาพบว่าทั้งผู้เรียนที่เคยรับรู้และเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมมาก่อนที่จะเข้ามาเรียนในระบบการศึกษาและผู้เรียนที่เพิ่งเริ่มที่จะเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นต่างก็มีทัศนคติต่อญี่ปุ่นในด้านบวก โดยผู้ที่เคยมีความรู้เรื่องญี่ปุ่นมาก่อนเมื่อได้เรียนก็ยิ่งมีความชอบในสิ่งที่ตนเคยชอบมากยิ่งขึ้น และชอบในเรื่องอื่นๆ หลากหลายเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุที่สามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาได้มากกว่าก่อนเข้าเรียนในระบบ ส่วนผู้ที่ไม่เคยรู้หรือสนใจเรื่องญี่ปุ่นมาก่อนแต่หลังจากได้เรียนแล้วก็เกิดความรู้สึกชอบและประทับใจในภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งผู้เรียนทั้งสองประเภทสามารถแบ่งแยกทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อญี่ปุ่นในด้านบวกออกได้เป็น 1) ทัศนคติที่มีต่อวัตถุสิ่งของ 2) ทัศนคติต่อลักษณะนิสัยของคนญี่ปุ่น โดยทัศนคติต่อวัตถุสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ สินค้าญี่ปุ่นเป็นไปในด้านบวกทั้งหมดผู้เรียนมีทัศนคติว่าผลิตภัณฑ์ สินค้ามีคุณภาพดี รูปลักษณะน่าใช้ ทันสมัยและเป็นของแท้ไม่ปลอมหรือลอกเลียนแบบ ส่วนทัศนคติต่อลักษณะนิสัยของคนญี่ปุ่นนั้นส่วนใหญ่เป็นไปในด้านบวก มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มองในด้านลบ เช่น คบยาก เห็นแก่ตัว ไม่จริงใจ ซึ่งทัศนคติในด้านลบก็ไม่ได้มีผลต่อการปฏิเสธที่จะรับและเรียนรู้ญี่ปุ่นในด้านอื่นๆ

จากการที่ผู้เรียนมีความคิดในด้านบวกต่อญี่ปุ่นและได้ส่งผลต่อพฤติกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมนั้นค่อนข้างจะสังเกตเห็นได้ชัดจากการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นทั้งแบบที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว ทั้งนี้มีผลมาจากการสิ่งสมความชื่นชอบในลักษณะของความน่ารัก เก๋ ทันสมัย และการมีสรรพคุณที่ดีต่อสุขภาพซึ่งสอดคล้องกับผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมจะเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงชั่วคราวเพียงชั่วคราวเวลาหนึ่งและอาจเปลี่ยนแปลงไปอย่างถาวร

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วคราว คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพียงช่วงเวลาหนึ่งตามกระแสของแฟชั่น หรือการโฆษณา ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเพียงชั่วคราวระยะเวลานี้อาจเป็นไปในลักษณะที่รู้สึกตัว เช่น การซื้อชาเขียวมาดื่มเฉพาะตอนที่มีการจัด การชอบนักร้องวงยะมะพีต่างๆ ที่ฟังไม่รู้เรื่องแต่ก็ฟัง ซึ่งหากมีสินค้าชนิดใหม่หรือนักร้องคนใหม่ที่โด่งดังก็จะเปลี่ยนไปชอบสิ่งใหม่หรือนักร้องคนใหม่ ส่วนพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปชั่วคราวโดยไม่รู้ตัว เช่น การซื้อสินค้าที่มีรูปแมวคิดตื้นๆ จำนวนมากมายต่างๆ ที่ไม่มีความชอบตุ๊กตาชนิดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ซื้ออาจตัดสินใจซื้อเพราะสีสัน และรูปลักษณะของตัวสินค้าที่ดูเก๋เก๋ น่ารักทำให้ละเลยประเด็นที่ไม่ชอบตุ๊กตา จากการศึกษพบว่าผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วคราวเพราะเป็นช่วงที่ผู้เรียนชื่นชอบและคอยติดตามเรื่องนั้นๆ เป็นพิเศษ เช่น ชาเขียว การ์ตูน ดารา นักร้อง ซึ่งเป็นเรื่องที่กำลังอยู่ในกระแสความนิยมสื่อต่างๆ มีการโฆษณาเชิญชวนทดลองหรือมีไว้ครอบครองหรือกระตุ้นให้เลียนแบบตาม เมื่อกระแสความนิยมหมดไปผู้เรียนก็จะเลิกความนิยม แต่จะหวนกลับมานิยมอีกหากมีสิ่งใหม่ๆ ออกมาในรูปแบบการโฆษณาที่ชวนเชิญให้น่าทดลอง แต่บางรายก็อาจเลิกความนิยมเรื่องนั้นไปเลยเพราะสิ่งนั้นมีผลเสียต่อตนเอง เช่น การดื่มชาซึ่งไม่ใช่วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย ดื่มไปแล้วรสชาติไม่

อรรถยถูกปากหรือมีผลต่อการขับถ่าย

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวร คือ จากเดิมที่ไม่เคยประพฤติปฏิบัติก็เปลี่ยนมาประพฤติ และเดิมเคยประพฤติอยู่ก็เปลี่ยนเป็นไม่ประพฤติปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นไปอย่างรู้สึกตัว เช่น การเข้าแถวซื้อของ การแยกขยะ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้พิจารณาและเห็นคุณค่าที่จะทำให้ไม่เสียเวลาในการซื้อของ หรือบ้านเมืองดูสะอาดเป็นระเบียบ ส่วนพฤติกรรมที่เปลี่ยนอย่างถาวรและไม่รู้สึกตัว เช่น การทักทายด้วยการโค้งแบบญี่ปุ่น การขานตอบด้วยคำในภาษาญี่ปุ่น ซึ่งผู้เรียนไม่ได้ตั้งใจ ที่จะแสดงพฤติกรรมการทักทายหรือการตอบรับกับผู้อื่นที่ไม่ได้รู้หรือเข้าใจวัฒนธรรมญี่ปุ่น แต่เพราะความเคยชินหรือไม่รู้สึกตัวว่าได้แสดงพฤติกรรมได้ออกไปจนกระทั่งมีการร้องทัก หรือได้แสดงพฤติกรรมนั้นๆ ออกไปแล้วถึงจะรู้ว่าตนได้แสดงพฤติกรรมได้ออกไป

จำนวนน้อย แต่หากพิจารณาในภาพรวมของผู้เรียนทั้งหมดในประเทศไทยผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก็มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นไปด้วย

จะเห็นได้ว่าผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเริ่มต้นจากผู้เรียนมีความคิดในเชิงบวกต่อสิ่งที่ได้พบเจอหรือเรียนรู้มาหรือเปลี่ยนแปลงความคิดไปหลังจากได้นำมาคิดเทียบเคียงกับสิ่งที่ตนเองมีหรือประสบอยู่ หลังจากนั้นคิดพิจารณาว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้เป็นสิ่งดีควรค่าแก่การยึดเอามาปฏิบัติซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมนั่นเอง

การมีทัศนคติ หรือความคิดคล้อยตาม และการมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลังจากที่ผู้เรียนได้รับรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่น และไม่ว่าจะจะเป็นพฤติกรรมในด้านดีและด้านไม่ดีย่อมส่งผลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ หากเป็นเรื่องดีนำมาปรับใช้จะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม แต่ถ้าหากมีความคิด ทัศนคติว่าสิ่งของหรือวัฒนธรรม

ตารางที่ 5 แสดงร้อยละของผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงชั่วคราวและถาวรทั้งที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว

ลักษณะพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง	การรับรู้	ร้อยละ
ชั่วคราว	รู้สึกตัว	1.72
ชั่วคราว	ไม่รู้สึกตัว	93.1
ถาวร	รู้สึกตัว	2.58
ถาวร	ไม่รู้สึกตัว	2.58

จากตารางจะเห็นว่าผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงชั่วคราวและถาวรทั้งที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัวนั้นมีจำนวนร้อยละแตกต่างกัน โดยพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปชั่วคราวอย่างไม่รู้สึกตัวค่อนข้างสูง คือ ร้อยละ 93.1 พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปชั่วคราวอย่างรู้สึกตัวร้อยละ 1.72 และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปถาวรอย่างรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัวร้อยละ 2.58 และหากพิจารณาว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปอย่างถาวรทั้งโดยรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัวมีเพียง

ต่างๆ ในรูปสินค้าและบริการของญี่ปุ่นดีมีคุณภาพก็จะต้องซื้อหาแต่สิ่งนั้นๆ มาตอบสนองความต้องการและพึงพอใจและเมื่อมีผู้มีความคิดเช่นนี้เป็นจำนวนมากเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ไทยจะต้องเสียดุลการค้าและต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจต่อญี่ปุ่นที่ซึบซับโดยไม่รู้ตัวอาจมีผลทำให้เกิดการสูญเสียลักษณะความเป็นไทยไปได้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นพบว่ากระบวนการดังกล่าวได้เกิดขึ้นในประเทศไทยในลักษณะของการผ่านทางสื่อต่างๆ และในลักษณะที่ผ่านการการศึกษา และสำหรับการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแผนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคใต้ซึ่งอยู่ในระบบการศึกษานั้น พบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการเรียนรู้อย่างมีเทคนิคหรือการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามที่หลักสูตรกำหนดซึ่งนับเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และรับเอาวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้มากขึ้น เพราะเมื่อผู้เรียนมีความรู้ด้านภาษาก็ยิ่งจะเป็นการเพิ่มศักยภาพให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้นและทำให้เข้าใจเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับญี่ปุ่นได้ดียิ่งขึ้น อีกส่วนหนึ่งของการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นเกิดจากการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการรับรู้และเรียนรู้หรือเลียนแบบจากสื่อต่างๆ ในเรื่องที่คุณเรียนมีความสนใจหรือชื่นชอบเป็นพิเศษ โดยผู้เรียนบางรายเกิดการเรียนรู้มาตั้งแต่วัยเด็กหรือก่อนที่จะเข้ามาเรียนในระบบการศึกษา และในระหว่างที่กำลังเรียนภาษาญี่ปุ่นในระบบการศึกษาผู้เรียนก็ยังคงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับญี่ปุ่นอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจัยที่อาจกล่าวได้ว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน คือ ตัวผู้เรียนซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญเพราะเป็นผู้เลือกที่จะรับหรือไม่รับวัฒนธรรมที่เคลื่อนย้ายมา หรือเลือกที่จะรับเอาเฉพาะสิ่งที่มีคุณค่านำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมีนโยบายเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งในเขตภาคใต้มีลักษณะพิเศษคือ

สถานศึกษาต่างๆ ได้รับหนังสือจากกระทรวงศึกษาธิการโดยความรับผิดชอบของหน่วยศึกษานิเทศก์ให้จัดส่งครูเข้าอบรมการสอนภาษาญี่ปุ่น ตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับฝ่ายภาษาญี่ปุ่น เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ ในการจัดโครงการอบรมครูเพื่อสอนภาษาญี่ปุ่น ซึ่งหลังจากผ่านการอบรมครูในสถาบันนั้นๆ ก็ได้เปิดสอนภาษาญี่ปุ่น นอกจากนี้ปัจจัยด้านผู้สอนและสื่อต่างๆ ก็มีความสำคัญที่จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น กล่าวคือ ผู้สอนเป็นผู้อธิบายหรือชี้แนะให้ความกระจ่างแก่ผู้เรียนในเรื่องราวเกี่ยวกับญี่ปุ่นและเป็นผู้จัดหากิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศทางการเรียนอีกทั้งครูเป็นบุคคลที่ผู้เรียนให้ความเชื่อถือและยอมรับ สื่อต่างๆ มีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างมากเพราะเป็นแหล่งความรู้ที่มีความหลากหลายให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและเรียนรู้ซึ่งสื่อส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาที่เข้าถึงและเข้าใจความต้องการของผู้เรียนในวัยนี้ได้ดีเป็นอย่างดี และยังเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เรียนหันมาสนใจเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น

เมื่อผู้เรียนได้รับรู้และเรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่นที่เคลื่อนย้ายมาส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติด้านบวกกับญี่ปุ่นทั้งในส่วนของเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือลักษณะนิสัยของคนญี่ปุ่นและสินค้าผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของญี่ปุ่น และได้ส่งผลไปถึงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียนซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปเพียงชั่วคราวหรือเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร โดยมีทั้งพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี ย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของไทย ตลอดทั้งพฤติกรรมในลักษณะที่อาจทำให้ไทยเสียดุลการค้าเพราะเมื่อผู้เรียนมีความคิดว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่นมีคุณภาพ รูปลักษณณ์น่าซื้อก็ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ และพฤติกรรมบางอย่างที่ทำให้เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย เช่น ผู้เรียนทักทายทำความเคารพผู้ใหญ่ด้วยการโค้งแบบญี่ปุ่นแทนการไหว้แบบไทย

จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นรูปแบบหนึ่งของการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นมาสู่ประเทศไทย และทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับญี่ปุ่นในด้านบวก ซึ่งจะมีผลให้พฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านดีที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคม และพฤติกรรมที่ไม่ดีที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม และระบบเศรษฐกิจของไทย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ การเมืองซึ่งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้โดยเฉพาะผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของไทย ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขไทยจะต้องกำหนดเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้งในเชิงสังคมและวัฒนธรรมและในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งในเชิงสังคมและวัฒนธรรมค่อนข้างเป็นนามธรรม จึงอาจต้องใช้เวลาในการปลูกจิตสำนึก ค่านิยมในความเป็นไทยให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมเพื่อที่จะไม่ให้คนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนไทยอ่อนไหวไปกับแรงกระแสวัฒนธรรมต่าง

ประเทศที่เคลื่อนย้ายมาสู่ประเทศไทย และสามารถที่จะแยกแยะเลือกรับเอาเฉพาะส่วนที่เป็นคุณประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ส่วนในเชิงเศรษฐกิจ การเมืองซึ่งเป็นรูปธรรมที่สามารถตีกรอบหรือกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้ เช่น การกำหนดการนำเข้าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่แฝงมากับวัฒนธรรมของประเทศนั้นอันจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้บริโภคสินค้านั้นมากเกินไปจนเกินไปหรือสิ่งต่างๆ ที่จะไม่เป็นผลดีต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการที่ได้ศึกษาการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นผู้วิจัยเห็นว่าในการวิจัยในครั้งต่อไปประเด็นที่น่าศึกษา ได้แก่

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมญี่ปุ่นกับพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของไทย
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมญี่ปุ่นกับพฤติกรรมการศึกษาและการใช้ชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของไทย
3. ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในเรื่องการสอนภาษาญี่ปุ่น

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กัลยาณี สีสสุวรรณ. 1992. “การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย”, *วารสารอักษรศาสตร์*. 1 (มกราคม-มิถุนายน) 145-156.
- เกรียงไกร พัฒนกุลโกเมธ. 2006. “แนวคิดบริบททางสังคม และบริบททางวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนของสตูดิโอจีปบลี”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. 1989. *สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : ประชาชน.
- คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2003. *สังคมและวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. 2000. *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : รามการพิมพ์.
- เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ. 2004. *โครงการอบรมครูเพื่อสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาประเมินผลการอบรมและรายงานผลการสำรวจเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ : เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ.
- ชฎานนุตร์ พัฒนสุวรรณ. 2006. “การรับวัฒนธรรมสมัยนิยมจากญี่ปุ่นของวัยรุ่นไทยผ่านเพลงเจ-ป๊อป”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. 1983. “กลไกการครอบงำทางอุดมการณ์ ภาษา และวัฒนธรรมของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นในประเทศไทย”. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัดสำเนา).
- ชุตินา อนุธรรมทัศน์. 2003. “วัฒนธรรมญี่ปุ่นในการ์ตูน”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนา เขมมณีและคณะ. 2001. *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
- ธงชัย สันติวงษ์. 1990. *พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นิศากร ทองนอก. 2007. “บทบาทที่คาดหวังต่อฝ่ายญี่ปุ่น และความร่วมมือระหว่างนักวิชาการในสวนกลางและส่วนภูมิภาคกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย” *เอกสารหลังการประชุมเรื่องความช่วยเหลือของญี่ปุ่นกับญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. 2007. *วัฒนธรรมทางภาษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. 1990. *การเมืองและนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์และคณะ. 2007. *ข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนการสอนและความต้องการภาษาต่างประเทศในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มัดชูโอะ คูโรตะะ สุนทพจน์ในการเปิดงาน Thailand-Japan Symposium on Culture and Japanese Language Teaching in the Twenty-First Century เมื่อ 14 มกราคม 1992.

- มาลี บุญศิริพันธ์, 2007. วารสารศาสตร์เบื้องต้นปรัชญาและแนวคิด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา. 2006. *รายงานผลการวิจัยนโยบายการสอนภาษาต่างประเทศของไทยตั้งแต่
สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. 2003. *ทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก เล่ม 1*. กรุงเทพฯ :
มติชน.
- _____. 2003. *ทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- วรวิมล จิราสมบัติ. 2005. *การสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย*. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา
และเสนอผลการวิจัย “การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในระดับต่างๆ” อัดสำเนา.
- สุชา จันทน์เอม. 1975. *จิตวิทยาวัยรุ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- เสาวภา ไททยวัฒน์. 1995. *พื้นฐานวัฒนธรรมไทยแนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : การ
ศึกษา.
- อมรา พงศาพิชญ์. 1999. *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. 2005. *Japanization*. กรุงเทพฯ : Openbooks

Japan Foundation. 2006. *Survey Report on Japanese-Language Education Abroad 2006*.
Tokyo : Japan.

- Griswold, Wendy. 2004. *Cultures and Societies in a changing world*. second edition America : sage
- 山口佳紀. 1998 「暮らしのことば語源辞典」 講談社.
- 西原鈴子. 2008. 「子供が日本語を学習するとき」 『日本語教育通信』 第60号 2008年1月

เว็บไซต์

- <http://www.jnto.go.jp>
- <http://www.jpf.go.jp/world/en>
- <http://www.jpf.go.jp/e/japan/news/0703/proposal.pdf>
- <http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2006/14pdf>

THAI-JAPANESE ECONOMIC RELATIONS AFTER THE ECONOMIC CRISIS 1997: THE CASE STUDY OF JTEPA.

*Rungnapa Lakkanapornwisit**

Background and Issues

Thailand – Japan Post War relations

Thailand and Japan relations have involved various aspects including politics, economy and culture. During the postwar period, the political relations between the two countries were not much mentioned since there were no serious conflicts. Moreover, during the Cold War, both countries had joined the free world under the leadership of the United States, and supported each other politically.

On the economic aspects, Thailand has imported a large amount of Japanese goods. Since Thailand had limited capital resources for national development, it had to

import capital goods, particularly machinery, transportation equipment, chemicals, and other industrial materials from Japan. Differences in levels of development, types of product, and price had generated a large trade deficit between Thailand and Japan in favor of the latter, during the 1960's.¹

The said trade deficit led to the anti Japanese movement in the 1970's due to the fact that Thais were afraid of the Japanese domination of their economy. The anti Japanese sentiment did occur not only in Thailand but also in other Southeast Asian countries, including Indonesia and the Philippines. Therefore, the Fukuda Doctrine was announced to improve the economic relations between Japan and ASEAN

* This article is summarized from thesis of Rungnapa Lakkanapornwisit, "THAI-JAPANESE ECONOMIC RELATIONS AFTER THE ECONOMIC CRISIS 1997: THE CASE STUDY OF JTEPA", Master of Arts in International Relations, Faculty of Political Science at Thammasat University, by Kamonwan Somdee.

¹ Likhit Dhiravagin, *Thai-Japanese Postwar Relations* (Bangkok: Thammasat Press, 1983), p.9.

countries including Thailand. However, this doctrine seemed to slightly ease the strained situation, the trade deficit between Thailand and Japan was still about US\$ 2 billion or 15 percent of the total trade in 1979.² Later on, Thailand demanded for an equal treatment on trade by asking Japan to firstly open its market to the Thai products; secondly, to set up the export-oriented industries in Thailand; and thirdly, to enhance the economic cooperation through more active transfers of technology.³ In the White Paper on the restructuring of the Thai-Japanese economic relations, issued in June 1985, the Thai Government requested a revision of the engineering-service conditions on the projects funded by the Japanese government, the Overseas Economic Cooperation Fund (OECF) and Yen loan, in order that the Thai contractors could have more opportunities in bidding.⁴ However, the result of the negotiation was fruitless for Thailand as the Japanese government did not promise to do anything seriously.

Thailand started to industrialize its economy since 1950s. Due to the shortage

of technology and capital, the Thai government needed foreign direct investment for its development projects. The Investment Promotion Act 1962 was promulgated for FDI attraction. Due to the rapid rise in the wage level in Japan, labor intensive Japanese firm actively undertook FDI in Thailand and other Asian countries.⁵ As a result, Japan has been one of the most important direct investors in Thailand, especially in the manufacturing sector. Important Japanese industries were textiles, transport equipment, chemical products, electrical appliances and automobiles. Most of the Japanese registered capital was in the form of joint ventures; only 17% of them was in the form of wholly-owned Japanese companies.⁶

However, the relationship among staff in the Thai-Japanese joint ventures did not go smoothly. A number of Thai partners in the joint ventures complained about the reluctance of Japanese staff in transferring technological know-how to the Thai staff. In some companies, the high level technology was known only among Japanese technicians and engineers. The transfer of management

² Narongchai Akrasanee, *ASEAN-JAPAN Relations Trade and Development* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1983), p.143.

³ Ministry of Foreign Affairs website, <http://countrystudies.us/thailand/83/htm>

⁴ Prasert Jittiwattanapong, "Japan's International Conflict and Decision-Making : Perspectives from Thailand," in *Japan : Politics and Foreign Policy*, ed. Siriporn Waijwalku (Bangkok: Thammasat University Press, 1999), p.384.

⁵ Wilaiwan Wannitikul, *Comparative Study of Foreign Direct Investment in Japan and Thailand* (Thailand: Economic Research and Training Center Faculty of Economics, 1996), pp.7-12.

⁶ Medhi Krongkaew, *Current Development in Thai-Japanese Economic Relations: Trade and Investment* (Bangkok: Thammasat University Press, 1979), p.15.

authority was another problem found in Thai-Japanese joint venture firms. The Japanese head-quarter sent a lot of Japanese staff to hold the managerial positions in affiliates, which actually prevented Thai staff from accessing the management know-how. As a result, several local partners had not been able to set up their own business even after many years of joint investment with Japanese firms.⁷

From 1961 to 1986, according to the five national economic and social development plans, Thailand's development strategy had focused on industrialization programs. Therefore, the government had to set up sufficient infrastructure to support these programs. However, due to the budget constraint, it was necessary that Thai government borrowed money from foreign sources. The total overseas loan of Thai government during 1961-1986 amounted to 15,529.7 million dollars, of which 2,851.8 million dollars or 18.4% came from Japan.⁸ Apart from bilateral loans, Thailand had also received technical assistance and grant aid from Japan. Japan's yen loans were concentrated on infrastructure which was the foundation of industrialization while the

grants went to agricultural, educational, scientific, technological, health, and community development.⁹

In sum, it seems that Thailand was heavily dependent on Japan during the post war period. It was obviously seen that although Thailand had faced the trade deficit problem with Japan, it still imported Japanese capital and industrial products due to the necessity for industrial development. At the same time, Japanese partners did not fulfill the Thai expectation of technological transfer so Thai staff must rely on Japanese technicians in operating high technology. Besides, Thailand at that time still depended on both grants and loans of Japanese ODA for its national development projects.

Thailand–Japan Post-Cold War Relations

In the first half of 1990s, trade between Thailand and Japan continued to increase. With the high rate of economic growth of Thailand, Japan was the largest supplier of Thai imports and one of the top destinations of Thai exports. Thailand imported capital and industrial goods from Japan. These types of goods were used for

⁷ Tran Van Tho, ed. "Japan's Direct Investment and Technology Transfer in Thailand : Pattern and Issues," in *Japan's Direct Investment in Thailand : Patterns and Issues*, (Tokyo: Japan Center of Economic Research, 1991), p.87.

⁸ Pranee Tinakorn and Patchree Siroros, "Japan's ODA and Thai Development," a paper presented at the International Conference on Japan's ODA and Asian Developing Economies at Thammasat University, March 21–22, 1991.

⁹ *Ibid.*, p.14.

expanding industrial capacity and supplying several export industries whereas Japan imported agricultural and consumer goods from Thailand. Changes have taken place since the beginning of 1996 due to the economic recession. Thailand's imports from Japan had been decreasing.¹⁰ The trade imbalance between the two countries was becoming smaller. However, trade between two countries was increasing again during the recovery of the Thai economy. Regardless of the changing trade relations, trade deficit was still the major problem in the relations of the two countries.

Taking the investment sector into consideration, Thailand was a favorite destination of foreign direct investment due to its lower labor costs, reasonable infrastructure and stable society, and when Japan faced another period of yen appreciation that caused the raised production costs. Japanese investors began strengthening or expanding their production bases in Thailand through the production of supporting industries, including basic industries such as steel and petrochemicals. Thailand laid the foundations for its strong

investment partnership with Japan. This further strengthened economic ties between Thailand and Japan.¹¹ However, Japanese investment declined during 1997 due to the unfavorable environment for foreign investment in Asia in 1997.

The technology transfer continued to be the problem of Thai-Japanese joint ventures firms. On the Thai side, the shortage of technical manpower, especially engineers and technicians, and the lacking of ability to adopt and utilize technical know-how and production technology were the obstacles of Japanese technology transfer.¹² On the Japanese side, the Japanese style of management, characterized by intra-firm training and promotion, the seniority system, and lifetime employment usually results in a slow transfer of managerial posts from Japanese to local staff.¹³

With regard to Japanese ODA, although the Thai economy smoothly and rapidly grew in the first half of 1990s, Thailand still received technical assistance from Japan of which the total value amounted to 147.46 billion US dollars. In the second half of the 1990s, Thailand faced an

¹⁰ National Statistical Office, *Statistical Yearbook Thailand No.39:1992, No.41:1994, No.43:1996, No.45:1998*.

¹¹ Japan External Trade Organization, Bangkok, "Outlook for Thailand and Japan Economic Cooperation in the Next Millennium," <http://www.jetro.go.jp/thailand/e/event/newslet/specissu/boi.htm>.

¹² Prayoon Shiowattana, "Japanese Technology Transfer in Thailand," in *Japan In Thailand*, ed. Kunio Yoshihara (Kyoto: Center for Southeast Asian Studies, 1990), p.128.

¹³ Tran Van Tho, *Japan's Direct Investment in Thailand Patterns and Issues* (Tokyo: Japan Center for Economic Research, 1991), p.6.

economic crisis in 1997. Then, in the midst of the crisis, Japan's role as a donor was very prominent since it had provided more than 12.6 billion US dollars for both the financial and technical support apart from the 4 billion US dollars in August 1997 under the IMF's support package.¹⁴

Thailand had also received a large amount of financial and technical assistance from Japan to increase productivity and competitiveness in Thailand after the crisis. Another Japanese ODA was the New Miyazawa Initiatives which amounted to 1.9 billion dollars for pulling Thailand out of the economic recession.¹⁵

Since the post-Cold War, the relations between Thailand and Japan have developed in a positive direction. The two countries have been good partners in the good and crucial moments; nevertheless, Thailand has continued facing the trade deficit with Japan and has still depended on Japan both in terms of investment and ODA. They have been important suppliers of each other. The foreign direct investment is necessary for Thailand's economic and social developments. Japanese investments have fulfilled some parts of the Thai national

development plans. Japan was also a principal donor when Thailand was in the economic crisis. However, the Thai government has made an attempt to develop the relations from this heavily dependence on Japan to be more interdependence.

Thailand and JTEPA

The first one was the economic policy under Chuan Leekpai's government. This policy focused on promoting economic relations and cooperation with important trading partners under a free trade system and fair competition. It also tried to reduce international conflict resulting from disputes related to trade, investment, technology transfer and protection of intellectual property rights.¹⁶

The second one was the first term of Thaksin Shinawatra's government. The economic policy concentrated on restoring and strengthening Thailand's relations and developmental cooperation with its neighbors and other Asian countries by initiating relations and developmental cooperation in all fields both bilaterally and multilaterally. It also tried to solve problems by fostering good understanding and sharing mutual benefits.¹⁷

¹⁴ Ministry of Foreign Affairs of Japan, "Japan–Thailand Relations," <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/thailand/>.

¹⁵ Embassy of Japan in Thailand, <http://embjap-th.org/en/jtrela/jtrel2.htm>

¹⁶ Ministry of Foreign Affairs, "Policy statement of The council of Ministers of Prime Minister Chuan Leekpai," http://www.cabinet.thaigov.go.th/eng/gov_pol.htm#3.%20นโยบายการต่างประเทศ.

¹⁷ Foreign Affairs, "Foreign Policy," <http://www.thaiembdc.org/politics/foreign/fpolicy.htm>.

The third one was the second term of Thaksin Shinawatra's government. The government conducted a proactive foreign policy based on the principle of equal treatment, and aimed to promote and expand friendship and cooperation with foreign countries, in political, security, economic, social and cultural aspects. The government also continued to negotiate free trade agreements with various countries to increase the competitiveness of Thai entrepreneurs and to pursue proactive marketing policies in both existing and new markets, so that Thai goods and services were widely known and recognized by foreign consumers.¹⁸

It is obviously seen that three policies were concentrated on economic cooperation, enhanced mutual interest and reduced conflict among countries. Thailand had concluded FTA with many countries including Australia, China, Bahrain. Thailand is also developing FTA with the important trading countries; such as the U.S.A. and Japan. Being one of Thailand's major trading partners. Japan's attempt to promote EPA with Thailand will be beneficial to Thailand.

Thailand and Japan were negotiating the Japan-Thailand Economic Partnership Agreement. This agreement did not focus only on trade but also other aspects, including investment, labor, intellectual property rights and so on. It is expected that JTEPA would further broaden and deepen Thai-Japanese relations and mutually beneficial cooperation by forging closer economic relations, enhancing a more favorable investment climate, and generating greater business opportunities through cooperation, liberalization and facilitation in trade and investment between the two countries. It is also believed that JTEPA will mark a new era for Japan-Thailand strategic partnership.¹⁹

In order to achieve economic development and industrialization, Thailand badly needs foreign investment and technology transfer to shore up its flagging economy.²⁰ Japan is not only an important trading partner but also a major investor and source of technology for Thailand. Thailand realizes the comparative disadvantages if it does not develop FTA with Japan. From Thai government's point of view, concluding the

¹⁸ Ministry of Foreign Affairs, "Policy statement of the Government of H.E.Thaksin Shinawatra," <http://www.mfa.go.th/web/32.php>.

¹⁹ JTEPA Office, Ministry of Foreign Affairs, "Joint Press Statement Japan-Thailand Economic Partnership Agreement," in *Japan-Thailand Economic Partnership Agreement* (Bangkok: JTEPA Office, 2006), p.7.

²⁰ JTEPA Office, Ministry of Foreign Affairs, "FTA with Japan holds promise," http://www.mfa.go.th/jtepa/en/archives/article_158.html.

free trade agreement with Japan may be one instrument to achieve the economic development due to increasing trade value and foreign investment to Thailand. At the same time, it could also contribute to strengthen Thailand–Japan relations and enhance the cooperation between the two. Since JTEPA will provide more opportunities for Thai goods and services to access into the Japanese market and technology transfer from Japan, these will support Thai industrialization and enhance Thai competence.²¹

From Japan’s point of view, Japan had realized about its disadvantaged competition in this region as the market share would be smaller after China concluded their free trade agreement with ASEAN countries. Therefore, Japan was looking to enhance economic cooperation with its Asian neighbors by proposing the Japan–ASEAN Economic Partnership to ASEAN members individually and multilaterally. Japan also concluded the Japan–Singapore Economic Partnership Agreement in 2002. Thailand was the second country in Southeast Asia with which Japan expected to conclude the

agreement after Singapore. It is believed that JTEPA will provide good conditions for Japanese investment in Thailand and provide greater access in Japanese industrial goods, in particular automotive and steel industry, to Thai markets.

While Thai government believes that JTEPA will be beneficial to Thailand-Japan relations, particularly in the economic aspect, due to decreasing obstacles on trade and enhancing cooperation between the two countries, the researcher does not believe that this agreement will be beneficial to Thailand as it is expected, due to the reason that Thailand is a less developed country with weak economic status. This research will study whether JTEPA would make Thailand and Japan to be more interdependent or vice versa.

Objective of research study

1. To study and analyze the advantage and disadvantage of JTEPA to Thailand.
2. To analyze whether the cooperation of both countries under the JTEPA framework will create mutual interests and lead to the more interdependent relations.

²¹ JTEP Office, Ministry of Foreign Affairs, “Thailand’s FTA with Japan: Can we get something out of it?,” <http://www.mfa.go.th/jtepa/en/archives/article018.html>.

PRE-JTEPA THAILAND-JAPAN ECONOMIC RELATIONS: THE UNEQUAL RELATIONS?

Trade

Thailand and Japan trade relations were resumed in 1952, and since then Japan was the major source of Thai imports and an important destination of Thai exports. Although the Thai government realized that Japan was the principal trade partner, trade imbalance between the two countries was Thailand's crucial problem. Trade deficit between Thailand and Japan stemmed from the economic structural differences, namely the different level of economic development and industrialization. Thailand was an agricultural based economy while Japan was an industrial based economy so the two countries produced and exported the different kinds of products.²² The pattern of Thailand's trade with Japan has been an export of Thai raw material, mostly agricultural products, and an import of manufactured goods from Japan. Japan which has been the industrialized partner in a trading relationship that normally has an advantage over Thailand which has been the supplier of raw materials. Similar to most developing countries which have exported the agricultural goods and imported industrial

goods, Thailand earned less from its exports than what was necessary to pay for imports. Consequently, Thailand's trade deficit has been increasing overtime.

There were many Thai economic policies that caused trade deficit between Thailand and Japan. Firstly, the Thai government launched an economic development policy with emphasis on infrastructure buildup since it realized that having good infrastructure would support the development of the Thai economy and the nation. Secondly, in order to decrease importation, the Thai government implemented an import substitution policy in the 1960s. This policy encouraged local industry to produce the imports. However, the implementation of these policies could not solve trade deficit as the government had expected. Thailand has been an agricultural based country so it does not have enough capacity in industrialization. Therefore, it must import intermediate inputs, advance technology and machinery from abroad for developing its country and industry. For Thailand, Japan was a large supplier of capital

²² Likhit Dhiravegin, *Thai-Japanese Postwar Relation* (Bangkok: Japanese Studies Center, 1983), p.12.

goods for being an industrialized country. More than 80 percent of imported products from Japan were machinery, metal and chemical goods.²³ In spite of the fact that the import substitution policy was set up to decrease importation, it caused a serious trade deficit due to the importation of high volume of intermediate materials and machinery. Moreover, the implementation of these policies made Thailand more dependent on Japanese industrial products to build up its infrastructure and support its industry.

Thai economic policy in the 1970s, which had shifted to the export oriented policy, had also increased trade deficit between two countries. Thailand had begun to seriously pursue the export promotion policy, not only of agricultural products, but also of processed consumption goods.²⁴ The government expected that this policy would encourage Thai exports to Japan and it would decrease trade imbalance between the two countries. After implementation of this policy, the export of manufacturing goods became noticeable, such as electronic and electronic

components, electric appliances, textiles etc. Textile was the main Thai manufacturing export at that time.²⁵ Although Thailand exported more kinds of manufacturing product, the foodstuffs remained to be the important exported product to Japan. The main Thai foodstuffs were chicken, fish and fish products.²⁶ Although Thailand exported more products to Japan, in turn it had to import intermediate products for its industrial goods production. Therefore, the trade deficit continued the problem for Thai economy.

It was not only the Thai government that worried about the trade deficit but Thai students were also concerned with this problem. They worried that Thailand would depend on Japanese industrial goods until it became the economically dominate. Thai students solved this problem by having demonstrations. There were 5 anti-Japanese movements in Thailand under the leadership of the students from 1972 to 1985.²⁷ The criticism against Japanese economic domination did not come only from the students but intellectuals, bureaucrats, members of parliament expressed in various

²³ Japanese Studies Center, "Proceeding of the conference on Challenge to Thai Exports," (Bangkok: Institute of East Asian Studies, September 1986).

²⁴ Sarasin Viraphol, *Direction in Thai Foreign Policy* (Bangkok: Institute of Southeast Asian Studies, 1976), p.35.

²⁵ Japan Studies Center.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ Prasert Jittiwattanapong, "Japan's International Conflict and Decision-Making : Perspectives from Thailand," in *Japan : Politics and Foreign Policy*, ed. Siriporn Wajiwalku (Bangkok: Thammasat University Press, 1999), p.381.

seminars and publications.²⁸ Thais expected that the anti-Japanese movement would strengthen the Thai government's bargaining power in negotiating trade matters with Japan.²⁹ In reaction of 5 demonstrations, Japan promised to take major steps to alleviate the trade imbalance. Firstly, the Japanese government announced the Fukuda Doctrine to improve economic relations between Japan and ASEAN countries, including Thailand. However, the objective of the Fukuda Doctrine was to create prosperity in Southeast Asia, it did not focus on solving trade deficit problems.³⁰ Consequently, trade deficit between Thailand and Japan still increased every year since the Fukuda Doctrine was announced in 1977.

Secondly, the White Paper was issued in June 1985 to restructure Thai-Japanese economic relations, namely, Thailand asked Japan to reduce trade imbalance between the two countries by importing more Thai products. Nevertheless, the result of negotiation might not been as fruitful as Thailand expected since Japan did not formally respond to this request. Trade imbalance between the two countries did not

improve and Thailand continued to face an increasing trade deficit with Japan.

The trade deficit problem was not caused by Thailand's economic policy, Japanese economic policy also made the trade deficit problem serious. The Japanese protectionism was the important cause for trade deficit between Thailand and Japan. There were many barriers to prevent foreign products to enter into the Japanese market. Japan imposed high tariff and quota restrictions on primary products which were competitive with Japanese products. Moreover, Japan also set up quality and quarantine restrictions, these barriers made it difficult for exported Thai products to enter the Japanese market.³¹ Many Thai businessmen complained about Japan's trade practices which made it difficult for Thai traders to export to Japan. Although the quality and price of Thai agricultural products could compete with the domestic products in the Japanese market, these barriers were the obstacle for Thai products to enter into the Japanese market.

It seemed that imbalance trade relations between the two countries

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Sudo Sueo, "The Politics of Thai-Japanese Trade Relations : A study of Negotiation Behavior," in *Thai-Japanese Relations in Historical Perspective*, eds. Chaiwat Khamchoo and E.Bruce Reynolds (Bangkok: Innomedia Co.,Ltd. Press, 1988), pp.220-221.

³⁰ Narongchai Akrasanee and Likhit Dhiravegin, "Trade and Development in Thai-Japanese Relations," in *ASEAN-Japan Relations Trade and Development*, ed. Narongchai Akrasanee (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1983), p.152.

³¹ Narongchai Akrasanee and Likhit Dhiravegin.

stemmed from economic structural imbalance. Although the Thai government launched many policies to improve this situation, the problem could not be solved effectively due to the lack of capacity from the Thai side. The implementation of each policy caused Thailand to be heavily dependent on Japan in terms of import technology and industrial goods.

Investment

As Thailand has been an agricultural based and developing country with low technology capability, it has been inevitable to depend on both foreign technology and foreign capital in economic industrialization and modernization. Therefore, the Thai economic policy toward foreign capital inflow was quite opened and welcomed when Thailand started to industrialize its economy in the 1950s. FDI seemed to be the most important channel that could transfer hardware and software technology as well as financial capitals to Thailand. Although, the Thai government had adopted a policy of attracting foreign investment into the country since 1954, the FDI had slowly flown into the Thai economy. Therefore,

Thai government set another Investment Promotion Act in 1962 to promote investment and it established the Board of investment (BOI) to implement this act.³²

After Thai government implemented the industrialized policy in the 1960s, foreign direct investment from many countries such as the United States, some European countries and Japan flew into Thailand. Japan was one of the most important foreign direct investors in the Thai manufacturing industry in terms of both numbers and amount. Forty percent of foreign direct investment flown to Thailand came from Japan.³³ Although Japanese investment supported the development of Thai industrialization, it made Thailand depend on Japanese finance, capital and technology.

The implementation of an import substitution policy in the 1960s created incentive for investment in import substitution industries. The Thai government encouraged private investment by offering benefits; such as, the exemption import duties on machinery and intermediate goods, tariff protection, etc. Japan, a major investor in Thailand, was interested in these benefits, as a result, it invested heavily in production

³² Wilaiwan Wannitilul, *Comparative Study of Foreign Direct Investment in Japan and Thailand* (Bangkok: Economic Research and Training Center, 1996), pp.7-9.

³³ Kunio Yoshihara, "Investment in Indonesia, Thailand, and the Philippines," *Japanese Investment in Southeast Asia* (Kyoto: the Center for Southeast Asian Studies of Kyoto University, 1978), p.74.

for the domestic market and little in export-oriented enterprises.³⁴ It seemed that Japanese investment during this period had contributed to the development of import substitution industries in Thailand. However, the trading behavior of Japanese affiliates that imported materials and intermediate goods from Japan instead of procuring them locally increased dependency between the two countries and widened the trade deficit between the two. Therefore, the Thai government changed the policy in the following decade.

The Thai government declared an export oriented policy in the 1970s to promote development of the export industry. To implement this policy, Thailand needed a huge amount of finance and high technology. Therefore, the Thai government offered special tax privileges and extended the income tax exemption period for foreign investment. This privilege attracted Japanese investment into Thailand while Japan faced the rapid rise in wage levels and oil crises in the 1970s. Japan realized that the high cost of production would be the disadvantage of its products in competition with others in the world market. Therefore, Japanese labor-intensive industries, particularly textiles, and other manufacturing industries such as

electronic, electrical appliances, and electronic components actively undertook foreign direct investment to Thailand. Although Japanese investment in the 1970s helped the development of the Thai export industry, Thailand still faced the same problems as the last decade. As Thailand could not support capital goods and technology to support its production process, Japanese companies or Thailand–Japan joint venture companies had to import these products from Japan.

Although Thailand tried to decrease the dependence upon Japanese investment, there were factors from both Thailand and Japan that encouraged Japanese investment in Thailand in the 1980s. For Thailand, the Fifth and Sixth National Economic and Social Development Plans (1982-1986), (1987-1991) focused on economic development, especially industrial structure development. Due to the lack of finance and skill, Thai government needed foreign direct investment to support its plans. At the same time, the Japan faced the problems of yen appreciation and high wages in 1985 after the Plaza Accord took place, therefore, Japanese firms relocated their production base to abroad for decreasing its production cost. As Thailand had good investment environment such as

³⁴ *Thammarak Karnpisit, "Thai–Japanese Economic Relation," a paper presented at The ASIA Dialogue – Odawara Symposium, 1977.*

economic and political stability, low wage and reasonable infrastructure, Thailand has become an attractive foreign direct investment destination in this region. Many Japanese firms decided to invest in various sectors of Thai industry such as textile, chemical, automobile, metal, electrical and electronic products etc. Especially the automobile industry, Thailand has been the largest automobile production base in this region. Due to the fact that Japan invested in the industry that Thailand had the least capability and could not provide the raw material, the importation of technology and capital from Japan was necessary for production process in Japanese firms. Moreover, Japanese investment after 1985 to pre JTEPA was still aimed at the domestic market and heavily dependent on imported materials and capital goods. That was the reason why trade deficit between Thailand and Japan could not be solved and the gap become wider.

Due to the fact that Thailand wanted to upgrade its economy, the biggest expectation that Thailand had from Japanese investment was technology transfer; however, it did not go as smoothly as expected. The problem might come from the

tradition of Japanese management style. The management style of Japan is that the headquarters are unwillingness to transfer high technology to its overseas subsidiaries in order to maintain their advantages. This was one of the reasons that the Japanese was blamed from the Thai side about the reluctance in transferring technology.³⁵ In the Thailand and Japan joint venture firms, Japanese staff argued that Thai staff could not yet absorb the most up-to-date technology while the Thai side also complained that the Japanese did not even try, and the training they offered was very limited in scope and purpose. Since the technology received was out of date, Thai staff could of never progressed and caught up.³⁶ The technological transfer problem was the major problem that made Thailand dependent on Japanese high technology that was applied in many Thai industries.

Since Thailand was lacking competence to develop its economy by itself, foreign direct investment, both financial and technological, was necessary to improve skills and the economy in Thailand. Moreover, the Thai government did not have a good policy to develop competence of its staff to absorb the high technology from the

³⁵ Liu Xiaodong, "What Thailand Has Gained and Lost from Japanese Investment," in *Thai-Japanese Studies* (Pratumthanee: Japanese Studies Center, Institute of East Asian Studies Thammasat University, 1994), p.25.

³⁶ Nigel Holloway, "Japan in Asia: The economic impact on the region," in *Thailand : Money Talks* (Hong Kong: Review Publishing Co.,Ltd., 1991), p.152

Japanese side, therefore, Thailand still imported Japanese technology for developing its economy and using it in its industry. Technology transfer was an important cause of unequal relations between Thailand and Japan.

Official Development Assistance (ODA)

Thailand received the Japanese ODA in the early stage after the postwar period as war reparation. Thai government set up many policies to develop its economy since the end of the Second World War. As Thailand was lacking finance and technology for this process, it was necessary to attract FDI and request for the assistance from foreign sources which were the international organizations and developed countries. Although Thailand had received ODA from many sources, it regarded Japan as one of the most important donors. Japan's Official Development Assistance (ODA) has significantly contributed to economic and social development in Thailand, through the establishment of a major infrastructure, the development of human resources, the transferring of technology, academic research

and so on. Japan has provided ODA to Thailand in various types, namely, grant, yen loans and technical assistance.³⁷ The Japanese International Cooperation Agency (JICA) has overseen the grant and technical cooperation while Japan Bank for International Cooperation (JBIC) has overseen the yen loan. JBIC was created in 1999 from merging of the Export-Import Bank of Japan (JEXIM) and the Overseas Economic Cooperation Fund (OECF).

Thailand had received grant from Japan since 1955, the grants went to agricultural, educational, scientific, technological, health, and community development.³⁸ Japanese grants to Thailand continued increasing almost every year from 1955 to 1989, which has amounted to 1,099.9 million dollars. However, the rate of grants decreased since the first half of the 1990s due to the rapid growth of the Thai economy. JICA has supported grant to cooperation projects, and the financial assistance under the grant projects was spent for the procurement of facilities, equipment and services.³⁹ Construction of Rama IV Overhead Road for Thai-Japanese Friendship, Construction of Industrial Rights Information

³⁷ Embassy of Japan in Thailand, "Japan-Thailand ODA," <http://www.th.emb-japan.go.jp/en/oda/index.htm>.

³⁸ Pranee Tinakorn and Patchree Siroros, "Japan's ODA and Thai Development," a paper presented at the International Conference on Japan's ODA and Asian Developing Economies at Thammasat University, March 21-22, 1991.

³⁹ Gerda van Roozendaal, "Japanese Development Assistance in Developing Countries' Agriculture," *Biotechnology and Development Monitor* 22 (March 1995).

Center and Construction of Thailand Cultural Center were the example of projects that Thailand got grant from Japan.⁴⁰

Japan not only promoted infrastructure development through grant, it also provided technical cooperation. Thailand has gotten technical assistance from Japan since 1954 to help recover the country after the war. Japanese technical assistance to Thailand had three major elements which were dispatching experts, providing equipment, and accepting trainees. The dispatching experts and providing equipment would support the development of Thai economic structure while accepting trainees and giving scholarships to Thai students would provide opportunities for human development. Thailand got Japanese technical assistance for many projects such as the Expansion of King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang (KMITL), Construction of Environmental Training and Research Center and the Project for Technical Strengthening of the National Institute of Metrology⁴¹

Japan's yen loans concentrated on economic infrastructure development which was the foundation of industrialization, and

promoted private sector investment. JBIC provided long-term and low interest rate loans to the construction of large public infrastructure that develops social structure and the infrastructure of developing countries, including Thailand. The total overseas loan of Thai government during 1961-1986, amounted 15,529.7 million dollars, of which 2,851.8 million dollars or 18.4% came from Japan.⁴² Japan's ODA also played the vital role when Thailand faced the economic crisis in 1997. The Japanese government provided yen loans through IMF and New Miyazawa Initiative to help recover the country after Thailand faced the economic crisis in 1997. For the New Miyazawa Plan, Japanese government gave 30,000 million yen loan for the improvement of the country's international balance of payments. This also aimed to support the socially vulnerable and effective public works to create employment.⁴³ It seemed that Japanese ODA helped Thailand to recover from the economy. Such assistance provided at this time of economic crisis was highly appreciated for the contribution not only to the recovery of the Thai economy but also further the deepening of friendly

⁴⁰ Japanese Embassy, Thailand, "Japan-Thailand ODA," <http://www.th.emb-japan.go.jp/en/oda/index.htm>.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² Pranee Tinakorn and Patchree Siroros, pp.3-11.

⁴³ Ministry of Foreign Affairs of Japan, "ODA Loan to Thailand," <http://www.mofa.go.jp/announce/annouce/1992/3/312-5.html>.

relations between Thailand and Japan. There were many projects that were supported by yen loans. For example, Ratchaburi Power Combined Cycle Gas Turbine Power

Generation Project, Eastern Seaboard Development Project, the Subway in Bangkok, Suvarnabhumi Airport, and Metropolitan Telephone Expansion Plan.

Table 1
Japan's ODA to Thailand

(¥ 100 million)

Fiscal Year	Year Loan	Grant Aid	Technical Cooperation	Total
FY 1987	818.00	117.00	81.00	1,016.00
FY 1988	758.00	93.00	84.00	935.00
FY 1989	812.00	89.00	80.00	981.00
FY 1990	-	67.00	77.00	144.00
FY 1991	846.87	59.53	75.78	982.18
FY 1992	1,273.75	32.14	93.41	1,399.90
FY 1993	1,044.62	33.45	83.80	1,159.87
FY 1994	823.34	0.9	81.02	905.53
FY 1995	616.53	1.87	79.78	698.18
FY 1996	1,183.81	2.56	95.07	1,281.44
FY 1997	1,059.47	2.87	89.05	1,151.39
FY 1998	1,475.62	22.59	102.52	1,600.73
FY 1999	1,517.90	2.07	66.03	1,586.00
FY 2000	956.71	2.48	66.39	1,025.58
FY 2001	64.05	3.16	69.52	136.46
FY 2002	451.70	3.54	56.77	512.01
FY 2003	448.52	4.30	42.69	495.78

- Notes :** 1. Classification of "Fiscal Year" : Yen Loan and Grant Aid are on an Exchange of Note (E/N) basis. Technical Cooperation is on a JICA's disbursement basis.
2. Japanese Embassy, Thailand, <http://www.th.emb-japan.go.jp/en/oda/index.htm#a>

Although Thailand realized the benefits of Japanese ODA for its economic development, it was suspicious of the sincerity of Japanese ODA. There were some criticisms of Japanese ODA in Thailand, and the main criticism of Japanese ODA was its commercial motive behind aid-giving. It was said that the Japanese government used ODA as one of its economic policies which helped to ensure Japanese economic prosperity. Japan hoped that distributing part of its wealth through ODA would assure its economic security and facilitate its business in Thailand, which was another way to pursue its national interest in Thailand. Since Thailand has been the source of Japanese raw materials, export markets and the largest production base of automobile industry in the Southeast Asian region, therefore, Japanese ODA to Thailand were mainly used to develop an economic infrastructure that would support its business. However, it was undeniable that Japanese ODA played the vital role of Thailand's economic growth and national development from the 1970s to the 1990s.

Thailand intended to change the traditional donor–recipient relations to a new type of cooperation on the basis of mutual

benefits. The Thai government realized that Thailand and Japan should be on equal footing, therefore, it decreased loans for development in some sectors. In 1994, Japan–Thailand Partnership Program (JTTP) was set up, after that Thailand and Japan jointly provided technical assistance to other developing countries. Moreover, in recent years, the Thai government asked Japan to provide the assistance that Japan would give to Thailand to less developed countries in this region.⁴⁴

Although Thailand and Japan were the good economic partners since the post war, the economic disparity caused the dependent problem of the latter. As Thailand was an agricultural based and developing country, therefore, Thailand depended on Japanese industrial goods for its economic development. Moreover, the nature of trade between the two countries, the Thai exports was agricultural goods while the Japanese exports was industrial goods, caused the trade deficit problem. For the investment, it was undeniable that Japanese investment played the vital role in Thai industrialization, especially automobile industry. Thailand needed Japanese investment in both capital and technology for its industrial development.

⁴⁴ Ministry of Foreign Affairs, Japan, “Japan’s Economic Cooperation Program for Thailand,” http://www.mofa.mofa.go.jp/policy/oda/region/e_asia/thailand.pdf.

For the assistance, due to the constraint of budget and technology, Thailand requested Japanese ODA for its economic development. Japan provided ODA in terms of grants, loans and technical assistance for infrastructure establishment, human development, scholarships etc. Thailand realized that the economic problem between Thailand and Japan came from the difference of economic structure, therefore, the Thai government set up policies to develop its

economic structure such as industrialization, human resources development, import substitution, export promotion, etc., to solve economic problems. However, the development of economic structure took time, the economic problems between Thailand and Japan could not be solved after the policy was implemented. Moreover, the implementation of some policies increased dependency problems.

JTEPA INITIATIVES: WHY JTEPA NOW?

Thai Foreign Policy: Post Economic Crisis 1997

Economic crisis and recovery period

The Thai government's policy framework in 1997–2000 was designed to restore confidence of foreign investors and economic stability. As Thailand could not solve this problem by itself, it requested the assistance from the international community to recover its economy. There were many international organizations and countries that provided assistance to Thailand such as the International Monetary Fund (IMF), the Asian Development Bank (ADB), the World Bank,

Japan, the United States, etc. The IMF was one of the main organizations that help Thailand from the crisis. It provided both aid and measure to pull Thailand's economy from the hard time. Due to the fact that the Thai economy highly depended on foreign capital and deeply depreciated baht, this crisis massively increased the external debt. The IMF provided a lending package of US\$ 17.2 billion⁴⁵ and proposed a further comprehensive financial and corporate debt restructuring, monetary and fiscal policies to help recover the Thai economy from the crisis.

⁴⁵ Chalongphob Sussangkarn, "Economic Crisis and Recovery in Thailand : The Role of the IMF," a paper presented at the Conference on Asia in Economic Recovery: Policy Options for Growth and Stability, organised by the Institute of Policy Studies, Orchard Hotel Singapore, June 21–22, 1999.

Although Japan also faced the economic problems from the crisis in 1997, it ranked number one on the Development Assistance Committee (DAC), as a country that provided ODA to Thailand after the economic crisis. Japanese ODA played a vital role to recover the Thai economy by providing assistance through many agencies; such as the Japan Bank for International Cooperation (JBIC), the Overseas Economic Cooperation Funds (OECF), Japanese International Cooperation Agency (JICA) etc. Under the New Miyazawa Initiative, the Japanese government approved many loan packages to overcome the Thai currency crisis. The following showed some packages that the Japanese government approved to help recover the Thai economic crisis:

1. The 30 billion yen for Economic Recovery and Social Sector Program Loan.

2. The 117.5 billion yen under the 23rd ODA loan package to improve the country's international balance of payments, to restore the credibility in the markets and to carry out smooth economic structural reform.⁴⁶

3. The 115.79 billion yen under the 24th ODA loan package for social and economic development,⁴⁷ etc.

Moreover, Japan had provided 4,000 million US\$ under the International Monetary Fund assistance package to recover the Thai economy and also provided technical assistance by dispatching experts, giving scholarships to Thailand which amounted to 800 million US\$.⁴⁸ This package focused on helping the private investment activities, reforming the economic structure and developing human resources. Although Japan had provided assistance to recover the Thai economy, the objective of assistance between Thailand and Japan were different. Japan wanted Thailand to immediately recover and restructure its economy while Thailand asked the Japanese government to expand the loan period since Thailand could not pay the loan back at this time. Moreover, Thailand needed Japanese financial support to solve the economic crisis.⁴⁹ Japanese assistance during the economic crisis period made the dependence problem between the two countries more seriously.

⁴⁶ Japan Bank of International Cooperation, "First ODA loan to Thailand under the New Miyazawa Initiative," <http://www.jbic.go.jp/english/base/release/oecf/1999/0312-e.php>.

⁴⁷ Ministry of Foreign Affairs of Japan, "The 24th ODA Loan Package to Thailand—for Thailand's Recovery to the Course of Autonomous and Sustainable Development," <http://www.mofa.go.jp/announce/announce/1999/9/928-2.html>.

⁴⁸ Ministry of Foreign Affairs of Japan, "Asia Economic Crisis and Japan's Contribution," www.mofa.go.jp/region/asia-paci-econo_crisis/index.htm.

⁴⁹ Siriporn Wajjawalku, *Thai Foreign Policy Towards Japan after the Cold War (Academic Seminar at Thammasat University, Bangkok, June 30, 2000)*.

Economic growth : bilateral liberalization

Under Chuan's administration (1997–2001), the Thai government promoted economic relations and cooperation with important trading partners under a free trading system with fair competition. Moreover, Thailand actively participated in efforts to reduce international conflict resulting from disputes related to trade, investment, technology transfer and protection of intellectual property rights, by taking into primary account the country's preparedness.⁵⁰ Thailand implemented various measures to achieve these objectives. During the Chuan era, Thailand initiated a study on bilateral FTA with Australia, Chile, the Czech Republic, Croatia and South Korea. Although Thailand discussed the bilateral FTAs with those countries, little progress was made.⁵¹

Under Thaksin's administration (2001–2005), the Thai government implemented a proactive and outward looking policy to boost up its economy and restore economic relations with trade partners by

developing cooperation in all fields with a view to foster good understanding in resolving problems and sharing mutual benefits.⁵² Therefore, Thailand undertook to sign numerous bilateral FTAs in order to establish broader relations of cooperation with key partners. During the Thaksin era, Thailand was quite interested to negotiate FTA with the large populated countries and big trade partners such as China, India, Japan and the United States.⁵³ Table 2 showed the FTA that Thailand already concluded.

For the external factor, the popularity of liberalization in the global economy stimulated Thailand to negotiate FTAs with its trade partners. As many countries negotiated bilateral FTAs with their trade partners, Thailand might of become isolated from the world if it did not establish FTAs with its trade partners. Moreover, Japan concluded bilateral FTAs with many countries, including ASEAN countries, and Thailand might of lost potential interests if it did not negotiate the bilateral FTA with Japan.

⁵⁰ Policy statement of the council of Ministers of Prime Minister Chuan Leekpai, Delivered to Parliament on November 20, 1997.

⁵¹ Jiro Okamoto, "Thailand's FTA policy : Continuity and Change between the Chuan and Thaksin Governments," *Whither Free Trade Agreements? Proliferation, Evaluation and Multilateralization (Japan: Institute of Developing Economies, 2003), pp.258-260.*

⁵² Policy statement of the council of Ministers of Prime Minister Thaksin Shinawatra, Delivered to Parliament on February 26, 2001.

⁵³ Okamoto, pp.261-267.

Table 2
Thailand's FTA Negotiation

FTA	Negotiation Started	Negotiation Completed	Signed	Date of Entry Into Force
Thailand - Australia	August 2002	March 2004	5 July 2004	1 January 2005
Thailand – New Zealand	May 2004	November 2004	19 April 2005	1 January 2005
ASEAN – China (Economic Cooperation) Tariff elimination on certain products	November 2001	October 2002	4 November 2002	1 January 2004
Thailand – China Early Harvest on Fruits and Vegetables	January 2003	June 2003	18 June 2003	1 October 2003
ASEAN – China (trade in goods)	January 2003	October 2004	29 November 2004	20 July 2005
Thailand – India (82 products for Early Harvest)	December 2002	October 2003	9 October 2003	1 September 2004
Thailand - Japan	February 2004	February 2006	3 April 2007	1 November 2007

Source: Department of Trade Negotiation, Ministry of Commerce

Due to the internal and external factors, Thailand realized that the development FTA with Japan would be one policy to boost up the Thai economy from the crisis. The Thai government expected that the elimination of trade barriers under FTA would create economic activities and decrease economic problems between the two countries. It seemed that FTAs were the effective tools to promote economic growth between trade partners.

JTEPA as a tool to improve Thailand and Japan economic relations

In 2002, Thai and Japanese Prime Ministers decided to begin consultations for

an agreement of Japan–Thailand Economic Partnership (JTEP) in the Working Group. After 5 meetings of the Working Group, the JTEPA Task Force was set up to study the process for realizing the JTEPA. In the Third meeting of Task Force, November 2003, the proposal of the cooperation of 21 sectors was proposed to the Prime Ministers of the two countries to start the official negotiation of JTEPA. The two countries set up the first official negotiation of JTEPA in February 2004. In the Ninth meeting, July 2005, the two countries concluded the major elements of an agreement and then the officials of both sides expedited work on remaining technical matters. Although JTEPA was ready

to sign in February 2006, it was postponed due to the political problems in Thailand. The two Prime Ministers signed this agreement in Japan on April 3, 2007.⁵⁴ (The Joint Statement was attached in the annex)

As Japan–Thailand Economic Partnership Agreement (JTEPA) was the comprehensive agreement that covered trade, investment and cooperation, Thailand expected that JTEPA was one policy that was meant to strengthen and deepen economic relations between Thailand and Japan. Moreover, Thailand also expected that JTEPA might be a tool to improve unfair practices between the two countries as this pact decreases the unfair regulations on trade between two countries.

For trade, both trade in good and trade in service, Thailand expected that the elimination of trade barrier would provide opportunity for Thai exports to access into Japanese market. Consequently, the severity of trade deficit problem between the two countries would decrease. On the investment sector, Thailand expected that JTEPA would decrease technology transfer problem since there was the condition that forced Japanese staff to transfer technology to Thai one. For the cooperation, as Thailand intended to

change the donor–recipient to be partnership, it highly expected that the cooperation under JTEPA would be the important instrument to improve unfair economic relations between Thailand and Japan since those projects supported Thailand to develop its economic capacity.

Japanese Economic Policy since 1990

Japanese economic stagnation

Japan faced the economic recession since the early 1990s, the cause of the economic stagnation came from the yen appreciation after Japan signed the Plaza Accord in 1985.⁵⁵ By the end of 1990, the Japanese stock market dropped 38%, wiping out 300 trillion yen in value and land prices dropped steeply from the speculative peak. This recession was known as the bursting of the bubble economy. Although the Japanese economy recovered in 1995 and 1996, the post-bubble recession continued through the second half of the 1990s since Japan faced the Asian economic crisis. The rise of consumption tax rate in 1997 and bankruptcies of major financial institutions in economic crisis quickly worsened the Japanese economic recession. The Asian

⁵⁴ Minister of Foreign Affairs, *Japan–Thailand Economic Partnership (November 10, 2006)*, pp.50-53.

⁵⁵ *The Japan Times*, “Behind the failure of the Japanese economy,” <http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/ea20080528hs.html>.

economic crisis caused Japan to face the negative economic growth in 1998, due to the falling export, the lower benefits of Japanese industries, consumer's spending decreased, etc.

Although the Japanese government provided 60 trillion yen for economic recovery, Japan could not recover its economy due to the domestic and international problems.⁵⁶ Therefore, Japan developed a new trade policy to stimulate its economic growth and solve economic problems with the trade partners. Japan realized that negotiating FTA may be one policy that can be used to achieve these purposes. For Thailand, an important trade partner in this region, the trade volume between the two countries decreased after the economic crisis in 1997.

The delay of multilateral negotiation (WTO)

Due to the changing of the global economy in the 1990s, trade liberalization became a significant issue in international community. Japan realized that liberalization was useful to the Japanese economy both domestically and internationally. Domestically,

market liberalization was expected to be an instrument to promote structural reform in the long-depressed economy. Externally, the formation of close partnerships through free trade agreements (FTAs) became one of the most conspicuous phenomena in the international scene. Japan was forced to react to such trends in a proactive manner.⁵⁷ Japan was more concentrated on multilateral than bilateral liberalization due to the fact that it expected that the WTO created mutual benefits between Japan and its trade partners at one time.

However, the multilateral liberalization did not create benefits as Japan expected. The slow pace of WTO negotiations, especially the dispute of developed and developing countries on agricultural products, influenced Japan to think of alternatives to encourage faster liberalization. Therefore, in the late 1990s,⁵⁸ the Japanese government began to shift its trade policy from multilateralism to bilateralism or regionalism in the late 1990s. Moreover, the United States which was the main supporter the WTO also concentrated in bilateral FTA, this also encouraged Japan to be more interested in developing bilateral FTA. Thus, entering

⁵⁶ *Japan Fact Sheet, Web-Japan, "Japan's economy in an era of globalization,"* <http://web-japan.org/factsheet/pdf/ECONOMY.pdf>.

⁵⁷ Hidetaka Yoshimastu, "The Politics of Japan's Free Trade Agreement," *Journal of Contemporary Asia* 36, no.4 (2006): 479.

⁵⁸ Yoshimastu, 479.

into the bilateral FTA was a highly useful way of broadening the scope of Japan's economic relationships with other countries.⁵⁹

The emerging economic power of China in this region made the Japanese government worry about the disadvantaged competition. As China-ASEAN FTA was concluded in 2002, this agreement eliminated tariff of agricultural goods between China and ASEAN in 2004. For Thailand, the Early Harvest Program was started in October 2003, in the agricultural and fresh fruit sectors. China benefited in exporting agricultural products to Thailand without paying tariffs.⁶⁰ Japan felt that it had to do something to keep its economic interest between Thailand and Japan since Thailand has been the major trade partner of Japan in this region.

Moreover, Japan wanted to get the privilege on investments in Thailand as the United States got. As the United States signed the Treaty of Amity with Thailand, this treaty provided the privilege for the United States on investments in Thailand. This treaty allowed American companies to maintain a majority shareholding or own its company 100%, the American companies are exempt

from restrictions imposed by the Alien Business Law of 1972. Moreover, while the United States was negotiating FTA with Thailand, Japan became worried that the United States may get more privileges after the United States–Thailand FTA concluded.⁶¹ Japan realized that it had been the largest investor in Thailand both in terms of amount and numbers, it should get more privileges than others so Japan actively negotiated bilateral agreements with Thailand. Japan expected that JTEPA might create opportunities for Japanese investment in Thailand such as facilitating the investment condition, exempting Japanese companies from restrictions imposed by the Alien Business Law.

Domestic reform

Japan realized that the traditional FTA could not solve its economic problem as it expected as it concerned only the elimination of tariff and non-tariff barriers. Therefore, Japan negotiated the new age of FTA which was the Economic Partnership Agreement with its partner. As EPA covered various aspects such as trade facilitation, investment, improvement of business

⁵⁹ Ministry of Foreign Affairs, Japan, "Economic Affairs Bureau," <http://www.mofa.go.jp/policy/economy/fta/strategy0210.html>.

⁶⁰ Kitti Prasirtsuk, "Japanese FTA and JTEPA," in *Thailand–Japan relations in the new century*, ed. Siriporn Wajjawalku (Bangkok: Borphitkarnpim Co.,Ltd., 2004), p.116. (in Thai)

⁶¹ *Ibid.*, p.116.

environment, cooperation etc., Japan expected that the EPA would be the useful tools for Japan to encourage Japanese trade liberalization and structure reform.

As the Japanese domestic sector was protected from the government when Japan faced the economic recession more than a decade, it was undeniable that the domestic economy got negative effects. Therefore, the Japanese government wanted to reform the domestic sector, especially the agricultural sector. Moreover, the liberalization became popular in the international economy, Japan could not protect its domestic economy anymore. The domestic sector should have developed itself to be able to compete with foreign products that flew into Japan. Japan expected that JTEPA would stimulate Japanese domestic reform, especially the agricultural sector, as Thailand has been the major export in agricultural goods.

Thailand and Japan had the same reasons in initiative JTEPA. For Thailand, it expected that JTEPA would be an instrument to stimulate the economic growth of Thailand from the economic crisis and expected that this pact would strengthen and deepen economic relations between Thailand and

Japan. Moreover, in the economic crisis, Thailand received Japanese assistance in various forms to recover its economy, these assistances made Thailand heavily dependent on Japan. Therefore, Thailand expected that the cooperation under this pact would support Thailand to develop its economy. For Japan, there were many reasons that encouraged Japan to negotiate JTEPA. Firstly Japan wanted to stimulate its economic growth since Japan faced the economic recession more than a decade ago. Secondly, Japan worried about the disadvantaged competition after China-ASEAN FTA was concluded, therefore, it actively negotiated the Japan-ASEAN Comprehensive Economic Partnership and JTEPA in parallel as Thailand had been the important partner in this region. Thirdly, Japan wanted to get the privileges on investments from Thailand. Fourthly, Japan wanted to reform its internal affairs, it realized that the liberalization would stimulate domestic reformation. Although this pact provided opportunity for both countries to gain benefits, it depended on the capacity of each side to pursue its national interest from this pact.

POST EXPECTED JTEPA THAILAND–JAPAN ECONOMIC RELATIONS : THE MORE EQUAL RELATIONS?

Expected gain and loss for Thailand

The Thai government realizes that the main responsibility of the ruler is to seek or pursue the national interest, therefore, Thailand is concerned about the national interest in developing each policy. JTEPA is the economic policy that the Thai government develops with its major trade partner to pursue its national interest both in Thailand and in Japan. Thailand expects that JTEPA will create more mutual benefits between Thailand and Japan. For trade, JTEPA provides opportunity for Thai exports to Japan by tariff reduction, facilitation on trade, deregulation of the export and import process. For investment, JTEPA facilitates Japanese investment in Thailand by creating a good investment environment in Thailand by setting up the dispute settlement. For ODA, Thailand highly expects benefits from the cooperation since the Japanese government gives ODA to Thailand in the

form of cooperation in various fields to develop human resource and industry. Moreover, Thailand expects that this agreement may be the tool to support Thailand's initiative to change position from donor–recipient to a partnership.

Trade

Gain

Concerning trade between Thailand and Japan, Thai exporters face the difficulty in exports to the Japanese market since there are many trade barriers, especially non-tariff barriers. The Thai government expects that the elimination of trade barrier under JTEPA provides opportunity for Thai products to access into the Japanese market. For the tariff reduction, JTEPA reduces tariff of each product in different numbers and time. Table 3 shows the example of products that are eliminated from tariffs under JTEPA.

Table 3

The tariff elimination of Thai exports to Japan under JTEPA

Product	Current Tariff	Tariff Elimination under JTEPA
Fishery products		
Shrimp and prawn prepared, preserved and frozen or boiled shrimps and prawn	5%	Immediate tariff elimination
Prepared, preserved tuna, skipjack, other bonito	9.6%	Tariff elimination in 5 years
Fish, crab, Fish Fillet	3.5–10%	Tariff elimination in 5–10 years
Agricultural products		
Fresh, frozen vegetables	2.5–12%	Immediate tariff elimination or in 5–10 years
Mangoes, Mangosteens, Durians, Papayas, Rambutan, Okra, Coconut	10–12%	Immediate tariff elimination
Other fresh vegetables	4.8–32%	Tariff elimination in 5–15 years
Prepared, preserved chicken meat	6%	Tariff reduction from 6% to 3 % in 5 years
Pet food	30 – 60 yen/kg.	Tariff elimination in 10 years
Rice bran oil	8.5 yen/kg.	4 yen/kg. in 5 years
Forestry products other than plywood, particle board and fiberboard	2–7%	Immediate tariff elimination
Particle board and fiberboard	2.6–6%	Tariff elimination in 10 years
Industrial products		
Textile and apparels	2.7 13.4%	Immediate tariff elimination
Petroleum and petrochemical products	2.5%	Immediate tariff elimination
Jewelry	2.7–10%	Immediate tariff elimination

Source: Japan–Thailand Economic Partnership Agreement

Remark: The enforcement of JTEPA started on November 1, 2007

As agricultural product are the main exports of Thailand, therefore, Thailand expects that the tariff and non-tariff reduction provides opportunity for Thai exports access into the Japanese market. After the enforcement of JTEPA, 90% of tariffs of Thai agricultural and fishery goods are reduced or

eliminated and the Japanese government also increases the quota for some kind of Thai goods such as bananas, pineapples and other fruits. Mr.Pornsil Patchrintanakul, deputy secretary-general of the Board of Trade of Thailand, hopes that this pact boosts farm and agro-industry exports to Japan by

20%.⁶² Moreover, Thailand exports many kinds of industrial products to Japan such as computer parts, electricity boards, textiles, petrochemicals, plastic and jewelry. The tariff reduction provides opportunities for Thai industrial goods to be exported to Japan. Thailand expects that increasing Thai exports to Japan will make the trade deficit gap between two countries become smaller.

As Japanese patients rank number one of foreign patients in Thailand, Thailand expects that Thai medical treatment may benefit from this agreement. Due to the fact that the Japanese government allows Japanese patients to be reimbursed for their medical treatment expenses from the social security fund when they receive the treatment in Thailand at the same rate as they do in Japan, which is 70% of medical charge. Other positive factors that boost the number of Japanese patients in Thai hospitals are the lower medical fees than in other countries.⁶³ Although, Thailand's treatment cost is slightly more expensive than India, it has become world famous for the high level of care, professional and experienced staff, and quality treatment that it can offer to all patients in its hospitals. Therefore, Thailand expects that the number of Japanese patients who receives medical

treatment in Thailand may increase after the enforcement of this pact.

For tourism, Thailand has many attractive tourist destinations and can provide good services to Japanese tourists such as spas, massages etc. Therefore, the Thai government expects that the cooperation under JTEPA encourages Japanese tourists to travel in Thailand. Japanese tourists are high quality tourists in Thailand, there are millions of Japanese that tourists travel in Thailand each year and they pay a lot of money for their trip. Thailand expects that the increase of Japanese tourists will provide much benefit to the Thai economy.

Moreover, Thailand expects that this pact provides opportunity for Thailand to pursue its national interests in Japan. Although Japan allows Thai workers to work in various businesses in Japan but Thai workers face unfair practice from Japanese companies. Therefore, the Thai government asks Japan to improve the unfair practices. After the enforcement of JTEPA, Thai workers now get the wage that matches their skill and at the same rate as Japanese workers who work in the same position get. Moreover, Thai workers get the fair social security such as the medical treatment from the Japanese government.⁶⁴

⁶² "Business back trade pact," *Bangkok Post*, March 31, 2007.

⁶³ "Japanese check in to Thai hospital," *Bangkok Post*, June 7, 2007.

⁶⁴ Interviews with Mr.Cherdchai Chaivaivid, Ministry of Foreign Affairs, April 18, 2008.

Regarding the movement of natural persons, Japan eases some regulations that have been the barrier for Thai workers in Japan. For example, Japan allows Thai workers who get a certificate from the Ministry of Labor of Thailand to work in Japan without taking more courses in Japan as in the past. Another example is the reduction experience period of Thai chefs from 10 years to 5 years, therefore, Thai chefs who have five year's experience are allowed to work in Japan.⁶⁵ Moreover, Thailand asks Japan to ease the process of visa approvals since many Thais complain that Japan is one of the most difficult countries to apply for a visa.⁶⁶ The elimination of barriers under JTEPA provides more opportunity for Thai workers to work in Japan.

Thailand expects that the elimination of trade barriers under JTEPA decreases the trade deficit problem between Thailand and Japan since this pact provides opportunity for both Thai agricultural and industrial exports to Japan, and Thailand can import Japanese industrial goods at lower prices. For the trade in service, easing some conditions attracts Japanese patients to receive medical treatment in Thailand and Thai laborers can work in Japan easier than in the past.

Moreover, this pact also solves the unfair practice between the two countries since Thai laborers get the fair wage and social security from Japan after JTEPA goes into force.

Loss

It seems that the Thai agricultural sector appears to be the winner under JTEPA since Japan cuts tariffs on all key Thai agricultural exports, including shrimp, chicken, fruit and vegetables.⁶⁷ In fact, Thai farm-product exporters do not get many benefits on tariff reduction as the government expects since Japan and other developed countries that do not impose high tariffs. Moreover, the agricultural sector has been the sensitive sector of Japan, it uses nontariff barriers such as food safety standard, sanitary and phytosanitary to protect domestic markets from foreign products. The strict sanitary standard is the main barrier of Thai agricultural products to gain access into Japanese markets.

For the industrial sector, Thailand's concerns that the automobile, auto-parts, electronic and steel industries seriously suffers when JTEPA comes into full force since Thai SME entrepreneurs are not ready to compete with the Japanese companies

⁶⁵ "Thaksin, Koizumi shake hands on deal," *The Nation*, September 2, 2005, 4B.

⁶⁶ "Complex Japan 'Partnership,'" *The Nation*, September 4, 2004.

⁶⁷ *Bangkok Post*, August 3, 2005.

that have high technology, highly skilled employees and capital. The automobile company in Thailand may buy Japanese automobile parts instead of local products since Japanese products become cheaper after tariff reduction. The Thai Auto Parts Manufacturers Association says that removing import tariffs on parts sharply lower demands for locally made products. Although JTEPA gives 8–10 years for the Thai automobile industry to adjust itself, it is not easy for adjustment since the constraints of budget and technology are evident. Consequently, the Thai SME manufacturers who cannot improve their products or adjust themselves for competition may go out of business. Moreover, the Thai Auto Parts Manufacturers Association concerns that the actual benefits would go to Japanese manufacturers and their Thai joint ventures, not Thai companies.⁶⁸

The Thai government worries that JTEPA may not only make trade deficit and dependency problems between Thailand and Japan, but also it may seriously distort the market mechanisms. Thailand may import heavy machines from Japan to enjoy zero import tax under the bilateral agreement,

although it is second-best to the US in terms of quality, because imports from the latter is charged 10 percent import tax.⁶⁹ To avoid these problems, the Thai government must set up policy to protect Thai importers who enjoy only the benefits of tariff without the concerns of the quality of products.

Moreover, Thailand is concerned that the Rules of Origin (ROO) may be an obstacle to Thai products instead of a privilege on tariff of Thai products. The ROO intends to ensure that only the products that use raw materials or are produced by the trade partners many benefits. Many Thai industries import raw materials from abroad, therefore, those products do not get this privilege such as canned tuna, electronic circuits etc. For the Thai fishery industry which is one of the main exports to Japan, it may not get the privilege on tariff from the ROO because 90% of tuna imports are from abroad. Although, JTEPA allows Thailand to use the tuna from the ship that is registered under the Indian Ocean Tuna Commission : IOTC), Thailand realizes that the rules of origin outline conditions on the source of products which qualify under the agreement are often used as a barrier to trade. Moreover, prepared poultry also gets affected

⁶⁸ "Parts makers up in arms against FTA," *Bangkok Post*, May 3, 2005, B1.

⁶⁹ *Okamoto*, p.277.

from the strict conditions of ROO as it does not allow Thailand to import frozen or chilled chickens from abroad.

Investment

Gain

From the survey of JETRO and the Japanese Commerce in Thailand, it shows that Thailand's FTA encourages Japan to expand its investment in Thailand in various industries, namely, steel, machinery, and the automobile industry. Although JTEPA does not provide significant privileges to Japanese investors as they have gotten from BOI, this pact provides the confidence to Japanese investors to run businesses in Thailand. Under JTEPA, Thailand facilitates investment conditions that have been barriers for Japanese investments such as the less than 50 percent equity participation by Japanese investors for manufacturing of automobiles that are allowed with no requirements to apply for authorization. However, the Thai government does not respond to the Japanese request that needs Thailand to treat Japanese investors as a Most-Favoured Nation (MFN) as Thailand has treated the American investors under the Treaty of Amity.

Moreover, Thailand expects that this agreement may create a new era of a Thailand and Japan relationship that will create the economic interdependence via investment since both sides seek new dimensions of promoting joint-venture investments between the two countries. The future joint-venture is quality investments which does not only produce finished products but also supports the expansion of supporting industries in Thailand with more contribution to technological development and R&D⁷⁰ Thailand expects that as the new era of investment develops, the potential and competitiveness of local industries will improve. This may decrease the dependency on Japanese technology.

The bilateral trade pact with Japan contributes Thailand's position to be a regional hub for the Japanese investment network in this region, especially in the automotive sector.⁷¹ It is undeniable that Japanese investment has played an important role in the development of the Thai automobile industry since the first stage. As Thailand has been the largest Japanese automobile production base in this region, therefore, Thailand expects that JTEPA supports Thailand to be "Detroit of Asia".

⁷⁰ JETRO, <http://www.jetro.go.jp/thailand/e/event/newslet/specissu/tja.htm>.

⁷¹ "Thai-Japan FTA a boost for economy," *The Nation*, March 30, 2007.

However, JTEPA does not only develop the Thai automobile industry, it also influences the development of the supported industry such as steel and auto parts which are the main raw materials of automobile industry. As JTEPA provides opportunity for the processed food exports such as chilled chicken, boneless chicken, canned tuna, frozen fruit to Japan, this pact may encourage Japanese investment in this sector as well.

Thai manufacturers that import raw material from Japan get benefits from this agreement since the cost of Japanese product are lower when this agreement takes effect. Therefore, both semi-processed and finished products have an advantaged on competitive pricing in exports to Japan or other countries. For the Auto-parts manufacturers that mainly import Japanese steel as their raw material get much benefit from this pact since this steel is not only cheaper but it meets Japanese manufacturers' specifications.⁷² Moreover, the decreasing trade obstacle and tariff on industrial goods also support Thailand's structural reform and enhances its efficiency since Thailand can import high quality machinery and technology from Japan at lower prices.

Thailand expects that JTEPA will attract a Japanese investment into Thailand and keep the existing Japanese investment in Thailand since Thailand needs Japanese investment to support its industrial development. Moreover, Thailand expects that the investment liberalization also encourages local industry to develop its capacity to compete with Japanese products that are imported into Thailand.

Loss

Although the investment liberalization under JTEPA provides benefits to the Thai industry, many industries get negative effects from this pact. While the Automobile industry get benefits from this pact, the supported industries such as auto parts and the steel industry are critically affected, due mainly to Japanese manufacturing which has higher technology than the Thai one. To support the expansion of the automobile industry, both Japanese auto parts and steel companies plan to increase investment in Thailand. It is very difficult for Thai auto parts and steel companies to compete with Japanese ones as Samart Deebhijarn, director of the Thai Auto Part Manufacturers' Association, says the Thai auto parts industry has low technology compared to Japan.⁷³

⁷² "Board of Trade: FTA to boost exports to Japan 20%," *The Nation*, March 31, 2007.

⁷³ "FTA with Japan seen as a threat to SMEs," *The Nation*, April 2, 2007.

Consequently, Thai companies that cannot compete with Japanese ones may leave the business and then many Thai employees will lose job.

As the price of Japanese products become lower after the execution of JTEPA, some critics are concerned that Japanese carmakers may buy cheaper auto parts from affiliates based in their home country instead of buying locally.⁷⁴ This makes the trade deficit and dependency problem between the two countries more serious. Moreover, critics worry that the benefit that Thailand expects from this pact may go to Thai and Japanese joint venture companies instead of going to Thai companies since the joint venture companies are more ready for investment liberalization than Thai companies. According to Korrakod Padungjitt, a member of the Iron and Steel Industries Club of the Federation of Thai Industries, the Thai steel industry has a total value about Bt200 billion, only 30 percent of the industry, large companies that have joint-venture businesses with Japan survive.⁷⁵ The investment liberalization puts Thailand at a disadvantage since some Thai industries may collapse and

many Thai manufactures rely on Japanese goods.

For the investment in the service sector, Thailand allows Japanese companies to set up many businesses in Thailand, including consultancy services in logistics, marketing, and personnel management.⁷⁶ Although Japanese companies plan to provide service only to Japanese businesses in the first stage but in the long run it expands its service to Thai companies. Consequently, Thai businesses may be beat by Japanese companies. It seems that the Thai government has not prepared a measure to help the loser in this sector.⁷⁷

As the Thai industry does not prepare itself for investment liberalization, many industries such as auto parts, and the steel industry may seriously be affected when JTEPA takes effect. Thai SMEs that cannot compete with the Japanese manufactures that have capital and high technology to develop its productivity, are beat out of business line. However, the Thai government does not have any policy to prevent this problem before it occurs.

⁷⁴ "FTA to boost investments from Japan : Deal to pave way for more integration," *Bangkok Post*, March 6, 2007.

⁷⁵ "FTA with Japan," *The Nation*.

⁷⁶ Ministry of Foreign Affairs, *Japan–Thailand Economic Partnership Agreement (November 10, 2006)*, p.20.

⁷⁷ "JTEPA must review and correct before sign," *Manager Weekly*, January 12, 2007.

Actual gain and loss of Thailand

Trade

Gain

From the statistics of Ministry of Commerce, the trade volume between Thailand and Japan increased after JTEPA went into force. In January–May 2007, the total amount of Thai agricultural exports to Japan was 1,422.6 million \$ dollars, the agricultural product was 878.4 million \$ dollars and the agro-industrial product was 544.2 million \$ dollars while in the same period of 2008, the volume of agricultural exports increased to 1,760.3 million \$ dollars which the agricultural product was 1,110.3 million \$ dollars and the agro-industrial product was 650 million \$ dollars. The volume of Thai industrial exports to Japan also increased from 5,431.9 in 2007 to 5,890.6 million \$ dollars in 2008.⁷⁸ The Thai exports that increased after JTEPA took effect were rubber, plastic products, machinery and parts, and prepared poultry. It seemed that the elimination of trade barriers under JTEPA stimulated Thai exports to Japan.

For the trade in service, after JTEPA reduced the experience period of Thai chefs

from 10 years to 5 years, the acceptance of degrees from Thai universities and the certificates from the Ministry of Labor provided opportunity for Thai worker to easily work in Japan. The number of registered Thai skilled labores slightly increased as Manoon Punyakiriyakorn, the director general of the Employment Department, said there were now 1,974 workers registered in Japan as of January 1, 2008, up 180 persons from last year, an increase of nearly 10 percent.⁷⁹

Loss

Thai auto-parts and the steel industry got affected when the Japanese industrial products import into Thailand. Industrialists said that opening up the auto sector resulted in a sharp increase among imported Japanese cars and parts which affected domestic producers and potentially inflating the country's trade deficit with Japan.⁸⁰ Table 4 showed that only 5 months of this year, most imports from Japan have increased. The parts and accessories of vehicle imports from Japan increased approximates 12% and the iron and steel products increased 18%, other metal ores, metal waste scrap increased 33.33% compared with the same period from last year.

⁷⁸ The trade statistic of Thailand and major trade partner, Ministry of Commerce website.

⁷⁹ MCOT, "Number of registered Thai workers in Japan rises slightly," <http://enews.mcot.net/view.php?id=2369&t=4>.

⁸⁰ "Thaksin tells businessmen to shape up for free trade," Bangkok Post, May 7, 2005, B1.

Table 4
Thailand's principal imports from Japan

No.	Description	Value : million baht		Growth rate (%)	
		2007 (Jan – May)	2008 (Jan – May)	2007 (Jan – May)	2008 (Jan – May)
1	Machinery and parts	72,999.2	83,335.7	-9.23	14.16
2	Iron, steel and products	51,416.4	61,042.5	4.49	18.72
3	Electrical machinery and parts	38,036.6	43,870.5	-11.78	15.34
4	Electrical circuit panels	41,646.4	38,897.3	9.29	-6.60
5	Chemicals	30,758.3	38,553.2	-3.13	25.34
6	Parts and accessories of vehicles	28,754.7	32,413.6	-11.77	12.72
7	Other metal ores, metal waste scrap	14,844.3	19,792.2	16.07	33.33
8	Scientific, medical, testing appliances	14,193.5	14,919.4	5.28	5.11
9	Plastic products	11,817.7	13,736.1	-13.66	16.23
10	Metal manufactures	10,870.9	12,642.0	-7.94	16.29
11	Jewellery including silver bars and gold	3,834.0	9,516.6	51.61	148.21
12	Miscellaneous manufactured articles	9,634.1	9,453.4	11.36	-1.88
13	Computers; accessories and parts	4,588.1	6,012.0	-47.66	31.03
14	Diodes, transistors and semi conductor	5,018.1	4,955.7	-24.29	-1.24
15	Buses and trucks	4,098.2	3,644.7	45.65	-11.07
16	Printed circuits	3,314.5	3,505.1	-16.14	5.75
17	Vegetables and vegetable products	2,851.1	3,463.3	3.68	21.47
18	Paper and paper products	3,285.2	3,295.1	0.20	0.30
19	Other capital goods	2,345.8	2,811.1	-13.58	19.84
20	Stranded wire and cable	2,467.6	2,781.4	3.91	12.71

Source: Information and Communication Technology Center of Ministry of Commerce with Cooperation of the Customs Department.

It was not only the Thai SMEs that were affected from this pact, the Thai exporters also were effected. Although Thailand expected that the elimination of trade barrier under JTEPA would increase both agricultural and industrial exports to Japan, in fact, many industrial exports to Japan decreased, especially electronic integrated circuits and electrical equipment and parts which were the major exports to Japan. The electronic integrated circuits dropped from 17,984.5 to 14,712.5 million baht. (See table 5)

Table 5
Thailand's Principal Exports to Japan

No.	Description	Value : million baht		Growth rate (%)	
		2007 (Jan – May)	2008 (Jan – May)	2007 (Jan – May)	2008 (Jan – May)
1	Electronic integrated circuits	17,984.5	14,712.5	10.18	-18.19
2	Automatic data processing machine	16,322.2	14,568.8	3.08	-10.80
3	Rubber	11,375.5	12,387.4	-27.18	8.90
4	Motor cars, parts and accessories	11,244.0	10,259.5	16.01	-8.76
5	Refine fuels	475.7	8,577.8	-36.84	1,703.24
6	Prepared or preserved fish, crustaceans	6,151.5	7,227.5	-7.64	17.49
7	Lenses	7,956.2	6,887.2	20.21	-13.44
8	Machinery and parts	6,275.8	6,836.7	5.81	8.94
9	Prepared poultry	4,507.7	6,544.1	-12.71	45.18
10	Plastic products	5,434.2	6,304.2	3.63	16.01
11	Ceramic products	3,969.9	6,207.2	28.99	56.36
12	Other electrical equipment and parts	8,413.4	6,145.6	58.30	-26.96
13	Aluminum products	5,902.5	5,862.1	12.56	-0.68
14	Iron and steel and their products	5,236.4	5,652.4	12.36	7.95
15	Rubber products	3,845.4	5,448.5	-2.12	41.69
16	Spark-ignition reciprocating internal	4,654.1	5,260.4	71.11	13.03

No.	Description	Value : million baht		Growth rate (%)	
		2007 (Jan – May)	2008 (Jan – May)	2007 (Jan – May)	2008 (Jan – May)
17	Semi-conductor devices, transistor	4,774.0	4,351.6	8.61	-8.85
18	Radio-broadcast receiver, television	5,189.3	4,317.8	-19.60	-16.79
19	Polymers of ethylene, propylene, etc.	3,055.2	4,077.6	-2.85	33.46
20	Air conditioning machine and parts	4,750.8	3,910.7	-8.46	-17.68

Source : Information and Communication Technology Center of Ministry of Commerce with Cooperation of the Customs Department

For the movement of natural persons, as Thailand asked Japan to ease the condition of applying for a visa, Japan lessened only the conditions of the working visa for Thai chefs, instructors of Thai dance, music etc. Thai tourists still faced the difficulties in applying for visa to Japan. For the Thai chef issue, although Japan reduced the experience period of Thai chefs, they still faced the difficulty to work in Japan. Regarding to Maki Aoki-Okabe, the Japanese law for foreign labor is very strict. The foreign laborers must get the national license before they work in Japan, the application process and the exam of the national license was very difficult.⁸¹

Investment

Gain

As JTEPA facilitated investment conditions and provided the confidence to Japanese investments in Thailand, therefore, Japanese investments increased after JTEPA took enforcement. During January–May 2007, 135 Japanese projects were approved was 135 projects, the capital registered was 5.8 billion baht while in the same period of 2008 the Japanese approved 131 projects, the capital registered was 10.5 billion baht.⁸² Although the number of projects of 2008 was less than 2007, the capital registered was

⁸¹ Interviews with Maki Aoki-Okabe, the Visiting Research Fellow at Faculty of Political Science, Thammasat University, July 24, 2008.

⁸² Board of Investment of Thailand, http://www.boi.go.th/english/download/statistics_foreign_registered/114/FREG085.pdf.

almost two times. The increased Japanese investments stimulated the economic growth and supported Thai economic development.

Loss

Some Thai industries such as the auto-part industry, steel industry etc.; got effect from the increasing Japanese investments. As Japan had high technology and capital in the production process that Thailand did not have. Therefore, Japanese manufactures could produce high quality products in short time while Thailand could not. As a consequence, the sales volume of Thai companies decreased after Japanese companies increased their investments in Thailand.

Moreover, Thai auto-parts manufacturer was damaged from the JTEPA as the zero import-tariff rate. Therefore, the high technology was not transferred to Thailand as Thavorn Chalassathien, the secretary general of the Thai Auto-parts Manufacturers Association said, there would be fewer technology transfer from Japanese advanced auto-parts manufacturers as Thailand would lose of its appeal as a production base.⁸³

Government's measures and policy of compensation

This pact provides an opportunity for Thailand to pursue its national interests but Thai entrepreneurs lack the capacity to gain from those benefits. Therefore, the Thai government should set up a measure or policy to support them to maximize benefits from this pact. As Thailand has negotiated FTAs with many countries, the Thai government has approved a proposal for 10 billion baht for assisting those who got the negative impacts of FTAs. For the agricultural sector, this fund aims to reform the agricultural sector and strengthen the competitiveness of Thai farmers to increase quantity and quality of their products within the next 10 years. The allocation of this fund directs to assist the local farmers to switch to competitive crops or diversify into alternative production patterns.⁸⁴ This fund does not help only the farmers but other sectors also get the assistance from this fund. However, this fund does not directly provide money to the losers to develop their products; it rather supports them to do the research on the development of their products.

⁸³ "Thailand – Japan pact could damage auto-parts industry," *Bangkok Post*, March 3, 2005.

⁸⁴ Zamroni, "Thailand's Agricultural Sector and Free Trade Agreements," *Asia-Pacific Trade and Investment Review* 2, no.2 (December 2006): p.64.

However, the Trade Negotiations Department of Ministry of Commerce has found that Thai exporters utilize very little of the privileges given from JTEPA, therefore, the Minister of Commerce, has instructed the Trade Negotiations, the Foreign Trade and the Export Promotions departments to draft the plan to encourage Thai exporters to use FTA benefits.⁸⁵

Although the Ministry of Commerce convinces Thai farmers to take the benefit from this pact, the farmers are uncertain whether they are able to enjoy full benefits from JTEPA due to the stringent requirements on food safety. Regarding to Dolyakit Wongnaknoi, a farmer from Nonthaburi province who plants green rosella for export to Japan, Japan has set a very high standard for food safety. For example, the acceptable level of chemical contamination is set at 0.01%.⁸⁶ To increase exports to Japan, Thai farmers must prepare and empower practical training in skills and technology in agricultural production, and a productive and innovative workforce. Thai farmers need access to modern production technology so that they can produce high quality farming product that meet the

standards and consumers' requirement of Japanese markets. Due to the constraint of budget and technology, the farmers ask the government to support their development. For the agricultural product, the Ministry of Agriculture and Cooperatives has agency to support farmers to develop their products.⁸⁷

Although Thai labor's welfare improves under JTEPA, the government concerns on the capacities of Thai labor. If Thai laborers' skills does not meet the Japanese standard, they do not get this benefit. Therefore, the Thai government supports Thai laborers to test and develop their skill at the institution of the Ministry of Labor before they go to Japan. Moreover, the Department of Skill Development plans to send Thai laborers to be trained in Japan.⁸⁸

Expected gain and loss for Japan

Japan expects that JTEPA creates its national interest both in Thailand and in this region since Thailand has been an important economic partner of Japan in this region. For trade, Japan expects that its exports' volume to Thailand increases after tariff and non-tariff reduction. Moreover, Japan can use the privilege on tariff that Thailand gets from

⁸⁵ Board of Investment of Thailand, "Thai exporters urged to use more FTA privilege," http://www.boi.go.th/thai/how/press_releases_detail.asp?id=2305.

⁸⁶ "Farmers call for government help," *Bangkok Post*, July 4, 2007.

⁸⁷ Interviews with Dr.Rangsit Pooiripinyo, Ministry of Agriculture and Cooperatives, March 12, 2008.

⁸⁸ Ministry of Labor, *The announcement of Department of Skill Development*.

AFTA and Generalized System of Preference (GSP) from the United States and the EU to export goods to those countries. For investment, the investment liberalization under JTEPA provides more confidence for Japanese investors to invest in Thailand. For the cooperation, Thailand and Japan set up the cooperation in many fields, those projects support Japanese businesses in Thailand and stimulate the restructuring of the Japanese agricultural sector. Moreover, Japan expects that this pact will enable it to have better access in Thailand and to the markets of other members of the Association of Southeast Asian Nations through the ASEAN Free Trade and also supports it to conclude Japan–ASEAN Economic Partnership Agreement.

Trade

Gain

Japan expects that the elimination of trade barriers between the two countries

under JTEPA creates more benefit for its economy. This agreement provides more opportunity for Japanese goods to gain access into Thai markets, especially industrial products which are the main exports to Thailand. This pact supports Japan to pursue its national interest from the economic relations between the two countries.

Japan has exported many industrial products to Thailand in high volume in each year (See table 6), tariffs are the trade barrier of Japanese products. Therefore, Japan expects that the tariffs and non-tariffs reduction after the enforcement of JTEPA provides opportunity for Japanese industrial goods to gain access into Thailand. Moreover, Japanese importers also get the benefits from JTEPA. As Japan has been a major food importer, it has imported huge amounts of food products from Thailand each year. This pact makes the cost of Thai foods cheaper, therefore, the Japanese consumers buy Thai food at a low price.

Table 6
The major Japanese exports to Thailand in 2005–2007

Product	Value : Million US\$		
	2005	2006	2007
Machinery and parts	4,931.34	4,936.57	5,285.90
Iron, steel and products	3,565.98	3,249.84	3,703.82
Electrical circuit panels	2,583.67	2,419.65	2,941.58

Product	Value : Million US\$		
	2005	2006	2007
Electrical machinery and parts	2,854.05	2,528.09	2,862.09
Chemicals	1,875.85	1,999.98	2,248.46
Parts and accessories of vehicles	2,166.49	2,049.12	2,081.84
Other metal ores, metal waste scrap	665	890.26	1,113.38
Scientific, medical, testing appliances	810.85	856.54	960.01
Plastic products	808.11	817.19	883.53
Metal manufactures	805.22	801.36	764.32

Source: Department of Export Promotion, Ministry of Commerce.

The agricultural sector which has been protected from the government for many decades, the Japanese government realizes that it cannot protect this sector anymore since Japan has concluded FTAs with many trade partners so Japan must liberalize its agricultural sector as a WTO requirement. Japan expects that JTEPA encourages the restructuring of the agricultural sector since agricultural goods have been the main exports of Thailand. After this pact goes into force, Thai agricultural goods may flow into Japanese market, therefore, the Japanese farmers need to develop themselves to compete with Thai products. If the Japanese farmers do not develop or adjust themselves, they may be beat from Thai goods.

For the movement of natural persons, Japan expects that this pact provides more

convenience for Japanese businessmen in Thailand as the Thai government facilitates the regulations for applying for visas and work permits for Japanese businessmen. Moreover, Thailand has set up the One Stop Service Center for providing Japanese businessmen to apply for a visa and a work permit at one time.⁸⁹

Loss

Many Japanese sectors complain that Thailand does not fully liberalize its market for Japanese industrial goods, especially steel and auto parts industries which are the main exports to Thailand. Although Japanese steel and the auto parts industries expect that JTEPA paves the way for their products to penetrate into the Thai market but the some regulations become a barrier for Japanese goods. As the Thai government needs the

⁸⁹ Ministry of Foreign Affairs, *Japan–Thailand Economic Partnership*, p.26.

preparation period for its enterprise to adjust or develop itself, therefore, Thailand reduces the tariff of industrial products step by step. For steel, Thailand eliminates the tariffs of Japanese steel only the kind that cannot be produced in Thailand or the steel that is in shortage in Thai market. Other kinds of steel, Thailand does not reduce the tariff until the 11th year after JTEPA goes into force.⁹⁰ Therefore, Japanese steel and the auto parts industry do not get the potential benefits from this pact as it expects.

For the agricultural sector, the Japanese government worries that the Japanese farmers who cannot develop their products to compete with Thai farm products may be beaten out from the market. As the Japanese agricultural sector has been protected by the government for many decades, they are weak and cannot improve productivity or efficiency. Regarding to Ms. Maki Aoki–Okabe, although Thai agricultural goods flow into Japanese market, it is only the alternative for Japanese consumers. Due to the Japanese consumer’s behavior which believes in the quality of Japanese products, they still buy Japanese products. Therefore,

Thai agricultural goods do not beat Japanese goods.⁹¹

Investment

Gain

The Japanese government expects that this agreement creates much benefit for its investor. Although this pact does not provide any privilege to Japanese investors as they get from the BOI but Thailand has set up “One Stop Service Centre” for Japanese investors to apply for a visa and a work permit at one time. Moreover, BOI sets up the Liaison Office to provide the information for Japanese investors.⁹² Before this pact takes effect, Japanese investors worry that they may not get the fair treatment when they have problem with the Thai government or private sector. Under this pact, there is the settlement of investment disputes between the two parties, this regulation makes Japanese investors more confident that they get fair treatment when they have problems with the Thai side.⁹³ Moreover, Japanese companies realize that they can use the privilege on GSP that the United States and EU gives to Thailand when they

⁹⁰ *Ibid*, p.8.

⁹¹ *Interviews with Maki Aoki-Okabe, the Visiting Research Fellow at Faculty of Political Science, Thammasat University, July 24, 2008.*

⁹² *Thailand’s Investment Promotion Journal, June 2007.*

⁹³ *Interviews with Dr.Bonggot Anuroj, Ministry of Industry, Board of Investment, May 2, 2008.*

export their products from Thailand. Therefore, many Japanese companies plan to increase their investment in Thailand. For Toyota Motors (Thailand) company, it does not only increase investments in Thailand but it plans to develop Thailand to be the global production base.⁹⁴

For Japanese manufactures that import raw material from Japan also gain the benefit from the tariffs reduction since the cost of raw materials becomes cheaper. This is the advantaged competition of Japanese products in the international market. Japan does not get the benefit only from the tariffs elimination between Thailand and Japan, it also gains the benefits from AFTA since Thailand has been a member of ASEAN. Therefore, Japanese businesses can take advantage of the opportunities that already exist in Thailand and the Thai position as the gateway to other markets in this region.

Loss

It seems that the Japanese investment sector does not get the negative effect from JTEPA since Thailand cannot compete with Japanese investors in Japan. Although Japan widely opens its market for foreign investment, Thai investors lack the capacity to invest in Japan. However, some Thai

businessmen are interested in opening Thai restaurants in Japan but Thai restaurants gains a few market shares in the Japanese food sector.⁹⁵ Therefore, Thai restaurants do not the rival Japanese restaurant.

Actual gain and loss of Japan

Trade

Gain

After JTEPA took effective, the Japanese exports' volume to Thailand increased, especially among industrial products such as machinery and parts, iron, steel and products, electrical machinery and parts, parts and accessories of vehicles etc. From the statistic of the Ministry of Commerce, in January–May 2007 the amount of capital goods was 4,105.1 million dollars, in the same period of 2008 it increased to 5,117.2 million dollars. Table 4.7 showed the volume of 16 items of major Japanese exports to Thailand increased compared with the same period last year. Moreover, Japanese consumers also gained the benefits from this pact since Japanese importers imported the lower cost Thai food so they could buy various Thai foods at lower prices than in the past.

⁹⁴ "The Attitude of 6 Japanese Companies' President," *Investment Promotion Journal* 18, no.10 (October 2008): 55.

⁹⁵ *Interviews with Dr. Bonggot Anuroj, Ministry of Industry, Board of Investment, May 2, 2008.*

Loss

The Japanese steel industry complained that Thailand is still protected by the local industry, therefore, they could not export steel to Thailand as they like be. Therefore, Japanese steel industry asked the Japanese government to renegotiate with the Thai government to open this sector more by increasing the quota or reducing tariffs. Japanese steel industry expected that Thailand would provide more opportunities for Japanese steel to penetrate into the Thai market by increasing quota or reducing more tariffs.

Investment

Gain

Japanese manufactures in Thailand gained the benefits of the tariff reduction as they could import the raw material from Japan of low price. For example, the tariffs of parts and accessories used in automatic data processing machines were eliminated from 0–40% to 0% after JTEPA took effect. It was an advantage for Japanese products to compete in the global market. Moreover, Japanese manufacturers in Thailand could gain the tariff privilege on AFTA when they exported to ASEAN countries or when they got the GSP when Japan exported from

Thailand to EU or the United States. For Japanese businessmen, it was more convenient than for other foreign businessmen in applying for visas or work permits as Thailand provided the One Stop Service Center for Japanese businessmen to apply for them at one time. Moreover, Japanese investors easily got the information from Thailand since BOI set the Liaison Office to provide the information for Japanese investors.⁹⁶

Partnership

Interdependence

JTEPA is developed on the basis of cooperation to create mutual benefit to Thailand and Japan economic relations by generating greater business opportunities, facilitating trade and investment between the two countries. It seems that this pact increases interdependence between the two countries as trade volume between the two countries increase, and each partner imports goods from the others to support its economy. For the investment, Thailand needs Japanese investment to develop its economy and nation while Japan gains the benefits from relocating its production base to Thailand as Thailand can provide raw material, skilled

⁹⁶ *Thailand's Investment Promotion Journal, June 2007.*

labor a market for Japan.

Under JTEPA, Thailand and Japan has agreed to set up 7 cooperation projects such as Japan–Thailand Steel Industry Cooperation Programme, Automotive Human Resources Development Institute Project and may more projects Thailand highly expects that the cooperation projects will help to develop Thai industry to be more efficient since the main objective of each project is to improve the capacity of Thai industry. As a result, the degree of dependency between Thailand and Japan is decreasing, especially the high technology and industrial goods. From the Japanese point of view, the development of Thai capacity supports Japanese business in Thailand.

Although Japan plans to transfer technology to Thailand under Automotive Human Resources Development Institute Project, Japan–Thailand Steel Industry Cooperation Programme and Textile and Apparels Cooperation, Thailand may not get benefits as it expects. Regarding to Ms. Ni-On Sukhum, Plan and Policy Analyst of Ministry of Industry, the technology transfer between Japanese and Thai staff is allowed only in the Thai–Japanese joint-venture company.⁹⁷ Therefore, under this circumstance, the technological transfer

problem is still the problem between the two countries and then Thailand still imports high technology from Japan or hires the Japanese experts. Consequently, Thailand continually depends on Japanese high technology.

For the cooperation on the agricultural sector, Thailand expects that this project will help to develop Thai agricultural goods to meet Japanese food safety standards then it provides opportunity for Thai agricultural products to access into Japanese markets. However, Dr. Rangrit said, Japan may not give the full support to develop the quality of Thai products since the agricultural sector is the sensitive sector of Japan.⁹⁸ The Japanese government worries that Thai farm products may beat the Japanese goods since Thai products are cheaper than the latter.

Benefit and Burden

Thailand and Japan realize that they cannot gain only the benefit from JTEPA, but they must share the burden from this pact too. While the exporter and importer gain benefits from tariff reduction, the government loses the revenue from tariff reduction. Moreover, the Thai government approves a budget to assist the sectors that get effect from the pact. Although this pact creates

⁹⁷ Interviews with Ms.Ni-On Sukhum, Ministry of Industry, April 10,2008.

⁹⁸ Interviews with Dr.Rangsit Pooiripinyo, Ministry of Agriculture and Cooperatives, March 12, 2008.

business opportunities for many Thai sectors, some industries that are not ready for liberalization may leave the business.

Concerning the cooperation, although the 7 cooperation's projects create mutual benefit to Thailand and Japan economy but Japan plays a more important role as a supporter to each project. Therefore, the Japanese government is responsible to provide capital and technology as well as to dispatch experts to implement the projects.⁹⁹

Equal Partnership?

Although Thailand expects that JTEPA will mark a new era for Thai-Japanese strategic partnership by generating a great number of business opportunities through cooperation, facilitation on trade and investment, Thailand does not prepare itself for liberalization. Moreover, the Thai government does not have any policy to develop Thai economic capacity to compete with the Japanese one before this pact takes effect. Therefore, Thailand cannot gain the most potential benefit from this pact. For the

cooperation, Thailand highly expects that the cooperation projects will support the development of Thai economic capacity. However, these projects are only the willingness of both countries. Thailand may not get the benefit as it expects if Japan does not implement the projects. It seems that JTEPA cannot improve unequal economic relations between Thailand and Japan as the Thai government expects in the short or medium term. For Japan, JTEPA provides more opportunity for Japanese exports to access into Thai markets but some regulations become a barrier for Japanese exports. However, Japan gains many benefits from the investment sector since Japan uses Thailand as a production base and takes privileges on AFTA to export its products to ASEAN countries. Moreover, Japan gains the benefit of GSP when it exports from Thailand to the United States and EU. For the cooperation projects, Japan expects that these projects create mutual interests for both countries in the future.

⁹⁹ Ministry of Foreign Affairs, *Japan-Thailand Economic Partnership*, pp.35-45.

CONCLUSION

DOES THE RELATIONS BECOME MORE EQUAL?

The slow pace of multilateral liberalization encouraged many countries to develop bilateral or regional agreements, including Thailand. As many countries developed FTA with Japan, a major trade partner of Thailand, to create mutual interests, the Thai government realized that it must negotiate FTAs with Japan to keep existing interests and create mutual interests between the two countries. Moreover, Thailand expected that this pact might be an instrument to solve economic problems and improve unequal economic relations between Thailand and Japan. For Japan, it also worries about the slow pace of WTO and the emerging economic power of China, therefore, it actively negotiated FTA with many trade partners, especially ASEAN countries. The economic regression also encouraged Japan to negotiate bilateral liberalization since Japan expected that this agreement would stimulate its economic growth and reform domestic economy.

As the national interest is an important point for every country, therefore, the ruler or government must seek the advantage and defend the national interest when forming the foreign policy. The Thai government is also concerned about issue

when its foreign policy is formed. In the negotiation process, Thai representatives tried to defend the national interest as much as they can. Moreover, many Thai ministries encourage the businessmen or entrepreneurs to gain benefits from this pact. However, Thailand also realizes that the unequal relations between the trade partners causes the unfair practice to pursue national interests, the Thai government expects that this pact encourages the interdependence between two countries. Although Thailand realizes that the asymmetrical relations are quite common in the contemporary world, it tries to decrease the one way dependence.

As Japan has been a major trade partner of Thailand, therefore, Thailand negotiates “new age” of trade liberalization with Japan. Japan and Thailand Economic Partnership Agreement (JTEPA) does not focus only on trade but also other aspects, including investment, labor, intellectual property rights and so on. It is expected that JTEPA would further broaden and deepen Thai-Japanese relations and mutually beneficial cooperation by forging closer economic relations, enhancing more favorable investment climate, and generating greater business opportunities through cooperation,

liberalization and facilitation in trade and investment between the two countries. Thailand also believes that JTEPA marks a new era for Japan-Thailand strategic partnership creates mutual interest between the two countries.

Although JTEPA provides many benefits to Thailand, Thailand must take time to develop its capacity, therefore, it cannot gain the benefits from this pact at the first stage. For trade, although 90% of tariffs of Thai agricultural goods is eliminated, Thailand may not increase agricultural exports' volume to Japan as it expected due to the strict Japanese safety standard. Although Thai exporters complain that the food safety standard is the protectionism policy that Japan uses to protect its agricultural sector, Japan argues that it is the regulation for Japanese consumer's safety. While Thai goods cannot export to Japan, many Thai industries imports industrial goods, capital goods and high technology from Japan to enjoy benefits on tariffs without concern about the quality of products. The United States or European goods may be better quality than the Japanese ones but Thai industry may not be concerned on this point, they focus only on the tariff benefits that they get from the Japanese side. This

makes trade deficit problems become serious and Thailand more dependent on Japanese industrial goods.

For investment, Japan has been the largest investor in Thailand in both amount and volume. It is undeniable that Japanese investments are very important for Thai industrialization. Under JTEPA, Thailand does not offer any privileges to Japanese investors as it gets from BOI but Thailand set up "One Stop Service Centre" for Japanese investors to apply for visas and work permits in one time. Moreover, BOI set up the Liaison Office to provide the information for Japanese investors.¹⁰⁰ And the regulations under JTEPA provide the confidence for Japanese investors to do business in Thailand. For example, the dispute settlement under JTEPA guarantees that Japanese investors get the fair practice when they have business' problems with the Thai government or private sector. Therefore, Thailand expects that JTEPA attracts Japanese investment into Thailand and supports the development of Thai industry, especially the automobile industry. Thailand needs Japanese investment to develop the Thai automobile industry in order to be the "Detroit of Asia". The development of the automobile industry also stimulates the development of supported industries that

¹⁰⁰ *Thailand's Investment Promotion Journal, June 2007.*

support the automobile industry and to compete with Japanese products that flow into Thailand. Under JTEPA, Japanese investment still plays a vital role in developing Thai industry, therefore, it is the challenge of Thai industry to develop itself to be in partnership. However, during the development period, Thailand depends on Japanese capital, technology.

For the cooperation, the Thai government realizes that Thailand and Japan should be an equal footing. Thailand intends to change the traditional donor–recipient relations to a new type of cooperation on the basis of mutual benefits. Thailand expects that the cooperation under JTEPA develops Thailand to rely on itself and decrease the dependency on Japan. However, the cooperation is the willingness of both countries, therefore, it may not occur if one side is not willing to do so. Moreover, the experts, capital, technology to implement the cooperation’s projects come from Japanese side, Thailand cannot deny that it depend on Japan to implement these projects.

JTEPA provides opportunity for both countries to gain benefits. For Thailand, it seems that how much Thailand gains benefits from JTEPA depends on the ability of the

relevant official to help the private sector, and farmers to take the benefits.¹⁰¹ It likes that Thai officials do not pay much attention to encourage the private sector or farmers to gain benefits from this pact as the official from the Ministry of Commerce said, many Thai exporters do not ask the ROO’s certificate from the government.¹⁰² Consequently, they do not get the privilege on tariffs as it should get from JTEPA. For Japan, the Japanese government actively promotes the benefits from JTEPA to its investors or entrepreneurs. They prepare themselves to pursue interest for this pact, therefore, they take action immediately when JTEPA takes effect.

JTEPA is the comprehensive bilateral agreement that covers various aspects of economic relations between the two countries. Japan provides more privileges to Thailand than it gives to other partners that Japan concluded EPA in this time. As Thailand does not prepare its economy for trade liberalization, it cannot gain potential benefits from JTEPA and many sectors get negative effects from this pact. Although, Thailand has an assistance policy to help the sectors that get negative effects from this pact, it is not enough for Thai entrepreneurs

¹⁰¹ “Article misreported Japan’s rush to get FTA signed early,” *The Nation*, July 21, 2006.

¹⁰² Interviews with Ms.Pannipa Laohalidanont, Ministry of Commerce, February 2, 2008.

to compete in the trade liberalization. Therefore, this pact cannot be the instrument to improve economic relations between the two countries as Thailand expected in the short or medium period. Moreover, the nature of the Thai economy also makes the dependent problem more serious.

According to the “Realist” perspective, the national interest of any state lies in the obligation to protect and promote the good of the country. It is the main responsibility of the ruler to seek the advantages or defend the interests of the state. Therefore, the Thai government develops EPA with Japan as it expects JTEPA to be an instrument to promote its national interest from Thai and Japanese economic relations. This is because this pact creates many economic activities, facilitates trade and investment and decreases trade barriers between the two countries. Moreover, the cooperation under JTEPA also supports Thailand to pursue the national interest between Thailand and Japan’s economic relations and in the international market.

In terms of the “Economic Interdependence” concept, states are interested in absolute gains relative to other states.¹⁰³ Interdependence may be highly asymmetrical,

that is, one actor may depend on another actor at a much greater extent such as the relationship between less developed and developed countries.¹⁰⁴ Thailand and Japan’s economic relations also reflect this circumstance. As Thailand realizes the disadvantages of being heavily dependent on Japan, it develops many policies to decrease this problem. Thailand expects that JTEPA is one policy to increase symmetrical interdependence and economic relations between Thailand and Japan as this pact supports the development of Thai economic capacity in various fields.

From the study of JTEPA, it seems that the equal partnership is not an issue of JTEPA due to the difference of economic structure of both countries. However, JTEPA is an instrument to encourage the partnership with more consideration of each partner’s desire in the next step of the economic relations.

Recommendation

Focus on trade, Thailand must develop the policy and approve its budget to develop its economy and upgrade Thai products to meet the international standard so Thai products are able to compete with

¹⁰³ Joseph S. Nye, JR. “Interdependence and Power,” *Understanding International Conflicts* (New York: Harper Collins College Publishers, 1993).

¹⁰⁴ Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, “Interdependence in world politics,” *Power and Interdependence* (New York: Longman, 2001), p7.

Japanese products both in Thailand and Japan. This may increase Thai exports to Japan and decrease Japanese imports so that the trade deficit problem becomes less serious.

For the investment as Thailand cannot wait only for the technology transfer from Japan to develop Thai labor's skills, the Thai government must set up an institute to develop Thai labor's skills by itself. This institute must develop the absorptive capacity of Thai labor and then they can absorb advanced technology from the joint-

venture company. This development decreases the technological dependence which is the serious problem between Thailand and Japan joint-venture companies.

As this pact covers various aspects of economic relations between the two countries, it is not only the entrepreneurs that get affected from this pact, the consumer may get effected too. The Thai government should have a policy and a budget to assist Thai consumers that get affected from this pact.

Reference

Book

- Jiro Okamoto, "Thailand's FTA policy : Continuity and Change between the Chuan and Thaksin Governments," *Whither Free Trade Agreements? Proliferation, Evaluation and Multilateralization* (Japan: Institute of Developing Economies, 2003).
- Joseph S. Nye, JR. "Interdependence and Power," *Understanding International Conflicts* (New York: Harper Collins College Publishers, 1993).
- Kitti Prasirtsuk, "Japanese FTA and JTEPA," in *Thailand–Japan relations in the new century*, ed. Siriporn Wajjwalku (Bangkok: Borphitkampim Co., Ltd., 2004).
- Kunio Yoshihara, "Investment in Indonesia, Thailand and the Philippines," *Japanese Investment in Southeast Asia* (Kyoto: the Center for Southeast Asian Studies of Kyoto University, 1978).
- Likhit Dhiravagin, *Thai-Japanese Postwar Relations* (Bangkok: Thammasat Press, 1983).
- Liu Xiaodong, "What Thailand Has Gained and Lost from Japanese Investment," in *Thai–Japanese Studies* (Pratumthanee: Japanese Studies Center, Institute of East Asian Studies Thammasat University, 1994).
- Medhi Krongkaew, *Current Development in Thai-Japanese Economic Relations: Trade and Investment* (Bangkok: Thammasat University Press, 1979).
- Narongchai Akrasanee, *ASEAN-JAPAN Relations Trade and Development* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1983).
- Narongchai Akrasanee and Likhit Dhiravegin, "Trade and Development in Thai-Japanese Relations," in *ASEAN–Japan Relations Trade and Development*, ed. Narongchai Akrasanee (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1983).
- Nigel Holloway, "Japan in Asia: The economic impact on the region," in *Thailand : Money Talks* (Hong Kong: Review Publishing Co., Ltd., 1991).
- Prasert Jittiwattanapong, "Japan's International Conflict and Decision-Making : Perspectives from Thailand," in *Japan : Politics and Foreign Policy*, ed. Siriporn Wajjwalku (Bangkok: Thammasat University Press, 1999).
- Prayoon Shiowattana, "Japanese Technology Transfer in Thailand," in *Japan In Thailand*, ed. Kunio Yoshihara (Kyoto: Center for Southeast Asian Studies, 1990).
- Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, "Interdependence in world politics," *Power and Interdependence* (New York: Longman, 2001).

- Sarasin Viraphol, *Direction in Thai Foreign Policy* (Bangkok: Institute of Southeast Asian Studies, 1976).
- Sudo Sueo, “The Politics of Thai-Japanese Trade Relations : A study of Negotiation Behavior,” in *Thai–Japanese Relations in Historical Perspective*, eds. Chaiwat Khamchoo and E. Bruce Reynolds (Bangkok: Innomedia Co., Ltd. Press, 1988).
- Tran Van Tho, ed. “Japan’s Direct Investment and Technology Transfer in Thailand : Pattern and Issues,” in *Japan’s Direct Investment in Thailand : Patterns and Issues*, (Tokyo: Japan Center of Economic Research, 1991).
- Wilaiwan Wannitikul, *Comparative Study of Foreign Direct Investment in Japan and Thailand* (Thailand: Economic Research and Training Center Faculty of Economics, 1996).

Articles

- “Board of Trade: FTA to boost exports to Japan 20%,” *The Nation*, March 31, 2007.
- “Business back trade pact,” *Bangkok Post*, March 31, 2007.
- Chalongphob Sussangkarn, “Economic Crisis and Recovery in Thailand : The Role of the IMF,” a paper presented at the Conference on Asia in Economic Recovery: Policy Options for Growth and Stability, organised by the Institute of Policy Studies, Orchard Hotel Singapore, June 21 – 22, 1999.
- “Complex Japan ‘Partnership,’” *The Nation*, September 4, 2004.
- “Farmers call for government help,” *Bangkok Post*, July 4, 2007.
- “FTA to boost investments from Japan : Deal to pave way for more integration,” *Bangkok Post*, March 6, 2007.
- “FTA with Japan seen as a threat to SMEs,” *The Nation*, April 2, 2007.
- Gerda van Roozendaal, “Japanese Development Assistance in Developing Countries’ Agriculture,” *Biotechnology and Development Monitor 22* (March 1995).
- Hidetaka Yoshimastu, “The Politics of Japan’s Free Trade Agreement,” *Journal of Contemporary Asia* 36, no.4 (2006).
- “Japanese check in to Thai hospital,” *Bangkok Post*, June 7, 2007.
- Japanese Studies Center, “Proceeding of the conference on Challenge to Thai Exports,” (Bangkok: Institute of East Asian Studies, September 1986).
- JTEP Office, Ministry of Foreign Affairs, “Joint Press Statement Japan-Thailand Economic Partnership Agreement,” in *Japan-Thailand Economic Partnership Agreement* (Bangkok: JTEP Office, 2006).

“JTEPA must review and correct before sign,” *Manager Weekly*, January 12, 2007.

Minister of Foreign Affairs, *Japan–Thailand Economic Partnership* (November 10, 2006).

National Statistical Office, *Statistical Yearbook Thailand No.39:1992, No.41:1994, No.43:1996, No.45:1998*.

Parts makers up in arms against FTA,” *Bangkok Post*, May 3, 2005.

Policy statement of the council of Ministers of Prime Minister Chuan Leekpai, Delivered to Parliament on November 20, 1997.

Policy statement of the council of Ministers of Prime Minister Thaksin Shinawatra, Delivered to Parliament on February 26, 2001.

Pranee Tinakorn and Patchree Siroros, “Japan’s ODA and Thai Development,” a paper presented at the International Conference on Japan’s ODA and Asian Developing Economies at Thammasat University, March 21–22, 1991.

Siriporn Wajjawalku, *Thai Foreign Policy Towards Japan after the Cold War* (Academic Seminar at Thammasat University, Bangkok, June 30, 2000).

Thai–Japan FTA a boost for economy,” *The Nation*, March 30, 2007.

“Thailand–Japan pact could damage auto-parts industry,” *Bangkok Post*, March 3, 2005.

Thailand’s Investment Promotion Journal, June 2007.

“Thaksin, Koizumi shake hands on deal,” *The Nation*, September 2, 2005.

“Thaksin tells businessmen to shape up for free trade,” *Bangkok Post*, May 7, 2005.

Thammarak Karnpisit, “Thai–Japanese Economic Relation,” a paper presented at The ASIA Dialogue–Odawara Symposium, 1977.

“The Attitude of 6 Japanese Companies’ President,” *Investment Promotion Journal* 18, no.10 (October 2008).

Zamroni, “Thailand’s Agricultural Sector and Free Trade Agreements,” *Asia-Pacific Trade and Investment Review* 2, no.2 (December 2006).

Website

<http://countrystudies.us/thailand/83/htm>

<http://embjp-th.org/en/jtrela/jtrel2.htm>.

<http://enews.mcot.net/view.php?id=2369&t=4>.

<http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/ea20080528hs.html>.

<http://web-japan.org/factsheet/pdf/ECONOMY.pdf>.

http://www.boi.go.th/english/download/statistics_foreign_registered/114/FREG085.pdf.

http://www.boi.go.th/thai/how/press_releases_detail.asp?id=2305.

http://www.cabinet.thaigov.go.th/eng/gov_pol.htm#3.%20นโยบายการต่างประเทศ.
[http://www.jbic.go.jp/english/base/release/oecf/1999/0312-e.php.](http://www.jbic.go.jp/english/base/release/oecf/1999/0312-e.php)
[http://www.jetro.go.jp/thailand/e/event/newslet/specissu/boi.htm.](http://www.jetro.go.jp/thailand/e/event/newslet/specissu/boi.htm)
[http://www.jetro.go.jp/thailand/e/event/newslet/specissu/tja.htm.](http://www.jetro.go.jp/thailand/e/event/newslet/specissu/tja.htm)
[http://www.mfa.go.th/jtepa/en/archives/article_158.html.](http://www.mfa.go.th/jtepa/en/archives/article_158.html)
<http://www.mfa.go.th/web/32.php>
[http://www.mfa.go.th/jtepa/en/archives/article018.html.](http://www.mfa.go.th/jtepa/en/archives/article018.html)
[http://www.mofa.go.jp/announce/annouce/1992/3/312-5.html.](http://www.mofa.go.jp/announce/annouce/1992/3/312-5.html)
[http://www.mofa.go.jp/announce/announce/1999/9/928-2.html.](http://www.mofa.go.jp/announce/announce/1999/9/928-2.html)
[http://www.mofa.go.jp/policy/economy/fta/strategy0210.html.](http://www.mofa.go.jp/policy/economy/fta/strategy0210.html)
[http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/thailand/.](http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/thailand/)
[http://www.th.emb-japan.go.jp/en/oda/index.htm.](http://www.th.emb-japan.go.jp/en/oda/index.htm)
[http://www.thaiembdc.org/politics/foreign/fpolicy.htm.](http://www.thaiembdc.org/politics/foreign/fpolicy.htm)
[http://www-mofa.mofa.go.jp/policy/oda/region/e_asia/thailand.pdf.](http://www-mofa.mofa.go.jp/policy/oda/region/e_asia/thailand.pdf)
[www.mofa.go.jp/region/asia-paci-econo_crisis/index.htm.](http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci-econo_crisis/index.htm)

เกิดอะไรขึ้นกับรอบเอว?

กมลวรรณ สมดี*

ในช่วงประมาณเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2008 ที่ผ่านมา ผู้เขียนได้มีโอกาสอ่านข่าวเรื่องหนึ่งที่มีหัวข้อข่าวว่า “Japan, Seeking Trim Waists, Measures Millions” ซึ่งพอจะสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้

เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2008 ประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายใหม่และมีผลบังคับใช้อันเกี่ยวกับเรื่องการรักษาสุขภาพของประชาชนญี่ปุ่น กล่าวคือ กฎหมายนี้มีผลให้บริษัทและรัฐบาลท้องถิ่นต้องออกมาวัดรอบเอวประชาชนญี่ปุ่นที่มีอายุระหว่าง 40 ถึง 74 ปี โดยทางรัฐบาลมีเกณฑ์กำหนดรอบเอวของผู้ชายต้องไม่เกิน 33.5 นิ้ว ในส่วนของผู้หญิงต้องไม่เกิน 35.4 นิ้ว ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวนี้ถูกกำหนดขึ้นมาตั้งแต่ปี 2005 โดย

The International Diabetes Federation เพราะเกณฑ์นี้สามารถบอกได้ว่าบุคคลเหล่านั้นมีความเสี่ยงเกี่ยวกับสุขภาพแล้วหรือไม่

ที่มา: http://www.nytimes.com/slideshow/2008/06/13/world/20080613FAT_index.html

* ผู้ช่วยผู้ประสานงานโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

กระทรวงสาธารณสุขได้ออกมาชี้แจงว่าการรณรงค์นี้จะช่วยควบคุมการขยายตัวของโรค อาติ เบาหวาน และ โรคเส้นเลือดในสมองแตก นอกจากนี้ การควบคุมรอบเววยังเป็นการลดการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายค่าสวัสดิการทางด้านสุขภาพในภาวะสังคมคนชราที่เป็นปัญหาสำคัญซึ่งญี่ปุ่นกำลังเผชิญหน้าอยู่ในปัจจุบันด้วย

อย่างไรก็ตามมีเสียงคัดค้านตามมาเช่นกัน เช่น การรณรงค์นี้ไม่เหมาะกับสังคมญี่ปุ่นแต่น่าจะนำไปใช้ในอเมริกามากกว่า เพราะสรีระของชาวญี่ปุ่นนั้นมีขนาดเล็กอยู่แล้ว หรือ อยากให้ควบคุมการสูบบุหรี่มากกว่าเพราะอัตราการสูบบุหรี่ของคนญี่ปุ่นนั้นค่อนข้างสูงและก็ส่งผลต่อการเกิดโรคต่างๆ ตามมาเช่นกัน เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ไปอ่านข่าวที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายใหม่นี้ จากแหล่งอื่นพบว่า มีประเด็นเพิ่มเติมที่น่าสนใจ คือ มีการปรับ (fines) นายจ้างที่จ้างลูกจ้างมีรอบเวเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานอีกด้วย

เมื่ออ่านข่าวนี้จบ สิ่งแรกที่คุณเขียนคิดขึ้นได้

คือ การกระทำของรัฐไม่ว่าจะแสดงออกโดยผ่านกลไกของรัฐ เช่น กฎหมาย, นโยบาย หรือการรณรงค์ต่างๆ ที่กระทำต่อร่างกายของพลเมืองของรัฐที่ญี่ปุ่น กำลังกระทำนี้มีเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังอะไรบ้าง ซึ่งถ้าลองเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ช่วงเวลาที่รัฐมีกฎหมาย, นโยบาย และการรณรงค์ อย่างเข้มข้น (แข็งกร้าว) ต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของพลเมืองในสังคมไทย คือ ช่วงที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี โดยเหตุผลหลักเบื้องหลังการกระทำของรัฐครั้งนั้นก็คือ การปลูกฝังความเป็นชาตินิยมของรัฐไทย ผ่านนโยบายการสร้างชาติ ที่ให้ความสำคัญกับพลเมือง ดังนั้น จึงไม่เป็นเรื่องแปลกที่จะเกิดนโยบายการเพิ่มจำนวนประชากร (การประกวดแม่ลูกดก) และการดูแลสุขภาพสร้างควมเข้มแข็งให้กับพลเมือง (การรู้จักกินให้ถูกวิธี เช่น ควรกินอาหารช้าๆ เพื่อเคี้ยวให้ละเอียดจะย่อยง่าย, ไม่ควรใช้ความคิดขณะกินเพราะจะทำให้โลหิตไหลไปอยู่ที่สมองแทนที่จะนำไปใช้ในการย่อยอาหาร, และไม่ควรถ่มน้ำมากเพราะจะทำให้ถ่ายอ่อยเจือจาง) เป็นต้น (ทวิศศักดิ์ : 2550)

ที่มา: http://www.nytimes.com/slideshow/2008/06/13/world/20080613FAT_2.html

เมื่อลองมองกลับไปทีญี่ปุ่นก็จะพบว่าการกระทำของรัฐในครั้งนี้ โดยการผ่านกฎหมายและการรณรงค์ของหน่วยงานต่างๆ น่าจะมีเหตุผลเบื้องหลัง คล้ายๆ กับนโยบายสร้างชาติของรัฐไทยดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นแต่อาจจะต่างกันตรงที่ ชาติที่ญี่ปุ่นต้องการสร้างก็คือชาติที่มีแนวโน้มอย่างชัดเจนว่าจะเป็นชาติที่มีคนชราเป็นจำนวนมากและการกระตุ้นความเป็นชาตินิยมคงไม่สูงเท่ากับกรณีของไทยเพราะญี่ปุ่นมีความเป็นชาตินิยมที่เข้มแข็งอยู่แล้ว แต่ประเด็นสำคัญน่าจะอยู่ที่รัฐญี่ปุ่นต้องการให้พลเมืองที่มีอายุระหว่าง 40-74 ปี มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงเนื่องจากคนกลุ่มดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมาก ในฐานะกำลังการผลิตภายใต้เงื่อนไขการเกิดต่ำและการเป็นสังคมคนชรา ดังนั้น เมื่อสุขภาพของพลเมืองกลุ่มนี้ดีก็ส่งผลให้ชาติดีและเข้มแข็งด้วย

คำถามต่อมาคือ ถ้ากฎหมายเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพนี้มีสภาพบังคับอย่างจริงจัง มันจะส่งผลตามมาบ้าง

ถ้ามองในแง่ดีก็จะพบว่า รัฐเองก็จะสามารถลดรายจ่ายเรื่องค่าสวัสดิการการรักษาสภาพพลได้ ไม่ว่าจะเป็นค่ารักษาและค่ายา, หรือเมื่อพลเมืองตระหนักถึงสุขภาพมากขึ้น ก็ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตไป เช่น วิธีการกิน วิธีการออกกำลังกาย การใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้เหมาะกับคนที่มีอายุมากแล้วและประเด็นนี้ก็เป็นช่องทางขยายการตลาดใหม่ๆ ที่ต้องผลิตสินค้าให้เหมาะสมกับคนชรา (ที่ยังทำงานได้) ได้อีกด้วย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถ้ามองในแง่ลบก็จะพบว่า มันเป็นการเลือกปฏิบัติเกินไปหรือไม่กับคนที่มีรูปร่างอ้วนแต่มีความสามารถและมีประสิทธิภาพในการทำงาน รวมทั้งสาเหตุของความอ้วนนั้นอาจไม่ได้มาจากพฤติกรรมบริโภคเพียงอย่างเดียว แต่อาจมาจากเรื่องปัญหาทางพันธุกรรม หรือ การมีระบบการเผาผลาญที่ไม่ดีก็ได้ ซึ่งคนเหล่านี้จะมีที่ยืนในสังคมหรือไม่ภายใต้กฎหมายดังกล่าว หรือในการที่รัฐออกกฎหมายดังกล่าวแสดงถึงการเข้ามาแทรกแซงพื้นที่ส่วนตัว(ร่างกาย)ของประชาชนมากเกินไปหรือไม่ ถ้าจะกล่าวให้ถึงที่สุดก็คือ ถ้าคุณอ้วนเกินมาตรฐานก็ไม่มีสิทธิได้งานทำใช่หรือไม่ เป็นต้น

เมื่อเราพอจะทราบเหตุผลเบื้องหลังและผลกระทบของกฎหมายนี้
อย่างคร่าวๆ แล้ว สิ่งที่คุณเขียนเห็นว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจและน่าจะนำมาชวน
กันขบคิดและถกเถียงก็คือ ถ้าจะสรุปความสำคัญของข่าวนี้นี้แล้วจะได้คำสำคัญ
3 คำ คือ “กฎหมาย”, “ร่างกาย” และ “อำนาจ” ซึ่งแน่นอนว่า ถ้าจะกล่าวถึง
สิ่งเหล่านี้โดยไม่อ้างอิงถึงนักปรัชญาที่ชื่อ มิเชล ฟู โก คงไม่ได้ เพราะฟูโกได้
พยายามชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ “ความรู้” (knowledge) “อำนาจ”
(power) และ “ความจริง” (truth) กับการเกิดขึ้นของ “วาทกรรม” (discourse)
กล่าวโดยสั้นๆ คือ วาทกรรมเป็นการสร้าง/ผลิต/สถาปนา ความรู้บางอย่างขึ้นมา
และทำให้ความรู้นั้นมีอำนาจที่จะกำหนดความจริงในสังคม ดังนั้น ในสังคม
ที่ยึดถือหรือถูกทำให้ต้องยึดถือชุดความจริงชุดหนึ่งในฐานะที่ถูกกำหนด/สร้าง
โดยวาทกรรมหลัก แน่แน่นอนว่ามันย่อมส่งผลกระทบต่อชุดความจริงอีกชุดหนึ่งที่
ไม่ถูกกล่าวถึงและถูกทำให้ลดอำนาจลงไป เมื่อนำความคิดนี้มาอธิบาย
ปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องกฎหมายดังกล่าวก็จะพบว่า กฎหมายนั้นส่งผล
ต่อการสร้างความจริงอย่างหนึ่งในสังคมญี่ปุ่นที่ต้องการส่งเสริมแนวทางการ
ปฏิบัติของพลเมืองและการสร้างเหตุผล เรื่องการรักษาสุขภาพโดยการลด
ความอ้วนด้วยการทำร่างกายให้แข็งแรง ทำให้คนญี่ปุ่นจำเป็นต้องเปลี่ยนวิถีการ
ดำเนินชีวิตต่างๆ และอนุญาตให้รัฐมีอำนาจเรียกค่าปรับปรับดังกล่าวได้ ซึ่งผ่าน
วาทกรรมที่ว่า “ความอ้วนเป็นอุปสรรคในการทำงาน” ซึ่งผลกระทบของการ
สถาปนาความจริงอันนี้จะทำให้คนอ้วนกลายเป็นสิ่งผิดปกติ (ซึ่งในความเป็น
จริงเป็นเรื่องที่ปกติ) จนทำให้กลายเป็นเป้าสายตาและเป็นตราบาป (stigma)
ในฐานะที่ไม่เข้าพวก ดังนั้น ถ้าเรารู้เท่าทันว่ามันเป็นเพียงวาทกรรมที่ถูก
กำหนดจากคนที่มีอำนาจในสังคม ประโยชน์ของมันคือทำให้เราตระหนักว่าเรา
ไม่ควรเชื่อความจริงบางอย่างที่ถูกสร้างขึ้นอย่างไม่มีข้อโต้แย้งจนไม่เหลือพื้นที่
ให้ความจริงอีกชุดหนึ่ง นอกจากนี้มันยังเป็นแรงกระตุ้นให้พยายามหาและ
เข้าใจในความเป็นจริง (reality) ที่เกิดขึ้นในสังคมว่าอะไรเป็นอะไรอีกด้วย

“นี่ภาพไม่ออกเหมือนกันว่า ถ้ากฎหมายนี้มีการนำมาใช้ในสังคมไทย
แล้ว หน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนส่วนไหน จะมีคนตกงานมากที่สุด”

บรรณานุกรม

หนังสือ

ทองกร โภคธรรม (แปล), “ร่างกายใต้บังการ” ของ Michel Foucault. กรุงเทพฯ : คบไฟ , 2547.

ทวีศักดิ์ เผือกสม, “เชื้อโรค ร่างกาย รัฐเวชกรรม : ประวัติศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ในสังคมไทย”. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

เว็บไซต์

<http://best-health-resources.blogspot.com/2008/06/japanese-government-declares-war-on-fat.html>

<http://www.cbsnews.com/video/watch/?id=4274676n>

<http://www.nytimes.com/2008/06/13/world/asia/13fat.html?partner=rssnyt>

โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

เปิดรับ พิจารณาบทความ

เนื่องด้วยโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น ได้ทำการปรับปรุงและเปลี่ยนรูปแบบจากจดหมายข่าวของโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น นับตั้งแต่ปี 2004 เป็นต้นมา เป็นวารสารกึ่งวิชาการเพื่อให้สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น ภายใต้ชื่อ “Japan Watch Project” และเพื่อเป็นการเพิ่มแง่มุมที่หลากหลาย โครงการฯ จึงมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้เปิดเวทีให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ได้มีพื้นที่ในการนำเสนอผลงานสู่สาธารณชน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาและเสนอบทความ

1. ผลงานที่ถูกละเลือกต้องเป็นชิ้นงานที่เขียนขึ้นเองและไม่มีปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์
2. ผลงานที่ถูกละเลือกต้องมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น และหากมีเนื้อหาสะท้อนนัยต่อประเทศไทยจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ
3. ผู้ที่สนใจกรุณาส่งผลงานพร้อมด้วยระบุชื่อ นามสกุล และเบอร์โทรศัพท์/E-mail ที่สามารถติดต่อได้สะดวก และสำเนาบัตรประชาชน (เพื่อเป็นหลักฐานในการชำระค่าตอบแทน)
4. การส่งผลงาน อาจทำได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้
 - ทางไปรษณีย์ โดยระบุ ที่มุมซองว่า “เสนอบทความ Japan Watch Project”
 - ทางโทรสาร โดยระบุที่หัวกระดาษว่า “เสนอบทความ Japan Watch Project”
 - ทาง E-mail โดยระบุที่หัวเรื่องว่า “เสนอบทความ Japan Watch Project”(ดูรายละเอียดสถานที่ติดต่อได้ที่ปกหลัง)

- **ดร.ตรีเทพ นพคุณ**
นักการทูตระดับปฏิบัติการ กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 4
กรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระทรวงการต่างประเทศ
- **พิชญะ ลภัสอำรม**
นักการทูตระดับปฏิบัติการ กองประมวลและวิเคราะห์ข่าว
กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
- **นิศากร กองนอก**
อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
nisakorn@bunga.pn.psu.ac.th
- **รุ่งนภา ลักณาพรวิสิฐ**
Master of Arts Program in International Relations
Faculty of Political Science, Thammasat University
rungnapa@trf.or.th

เจ้าของ : โครงการสันติไมตรี ไทย-ญี่ปุ่น (สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)

กองบรรณาธิการ : รศ.ดร.ศิริพร วัชรวิมล, เอกสิทธิ์ หนูหนักดี, กบลวรรณ สมดี

วัตถุประสงค์ : เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิจัย บทความและสารความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับญี่ปุ่นแก่ผู้กำหนดนโยบาย ช่างราชการ และผู้ที่สนใจทั่วไป

สถานที่ติดต่อ : โครงการสันติไมตรี ไทย-ญี่ปุ่น ห้อง 608 ชั้น 6 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทรศัพท์/โทรสาร : 0-2221-2422
E-mail address : japanwatchproject@gmail.com

website : <http://japanwatch.trf.or.th>

ออกแบบ : บริษัท สร้างสื่อ จำกัด 17/118 ซอยประดิพัทธ์ 1 สามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ 10400

The Other Sides of the Sun

LAYOFF

ភ័ស្តុ :

www.daylife.com/photo/0bui4lkaUb4DG